

AIKUISUUDEN KYNNYKSELLÄ

- aikuistumiseen liittyviä diskursseja 18–25 -vuotiaiden aikuissosiaalityön asiakkaiden tuottamissa teksteissä

AIRI RAITARANTA
Tampereen yliopisto
Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö
Sosiaalityön pro gradu -tutkielma
Elokuu 2012

TAMPEREEN YLIOPISTO

Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

RAITARANTA, AIRI: Aikuisuuden kynnyksellä. Aikuistumiseen liittyviä diskursseja 18–25 -vuotiaiden aikuissosiaalityön asiakkaiden tuottamissa teksteissä.

Pro gradu -tutkielma, 66 s.

Sosiaalityö

Ohjaaja: Arja Jokinen

Elokuu 2012

Tarkastelen tutkielmassani nuorten aikuisten käsityksiä aikuisuudesta ja sitä, miten aikuisuutta rakennetaan ajassamme nuorten aikuisten tuottamana. Tutkielman aineisto on koottu kirjoituspyynnön avulla 18–25 -vuotiailta aikuissosiaalityön asiakkailta keskisuudessa suomalaisessa kaupungissa. Tutkimusaineistonani on kymmenen vapaamuotoista kirjoitusta. Tutkielmassani korostuu kielenkäytön konstruktiiivinen näkökulma. Tutkimusmenetelmänä käytän diskurssianalyysiä.

Tutkielmani tema on ajankohtainen, koska se on osaltaan ilmentymää toimintaympäristön monista muutoksista ja niiden asettamista vaatimuksista ihmisille ja palvelujärjestelmille. Tutkielman merkitystä voidaan perustella myös nuoriin liittyvän lisääntyneen huolen näkökulmasta, johon ajassamme muun muassa nuorten syrjäytymiskeskustelu näyttää liittyvän. Nuorten aikuisten todellisuus on tänään erilainen kuin koskaan aikaisemmin ja se rakentuu ja uusintuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa koko ajan. Konstruktionistisen lähestymistavan vahvuutena tässä tutkielmassa on merkitysten tutkiminen ja itsestään selvänäkin pidettyjen tosiasioiden avaaminen lähitarkasteluun.

Kirjoituksista on tunnistettavissa nuorten aikuisten rakentavan aikuisuutta eri tavoin vastuullisuus-, kehitymis-, riippumattomuus- ja onnistumisdiskurssin kautta. Tutkimuksessani määritän identiteetin ”postmodernin subjektin” kaltaiseksi monimuotoiseksi konstruktioksi, jolla ei ole pysyvää ydintä. Viittaan identiteetillä siihen, miten ihmiset kielenkäytössään rakentavat itsestään ja toisistaan määrityksiä, jotka ovat tilanteittain vaihtelevia ja moninaisia. Aikuisuuden identiteetit näyttäytyvät tutkielman aineiston kautta tulkittuna vastuullisen, muuttuvan ja vaativan aikuisuuden identiteetteinä.

Aikuisuuteen liittyvät mahdollisuudet ja vaatimukset sekä samaan aikaan ajallemme ominainen epävarmuus näyttäytyvät aineiston kautta nuorten aikuisten todellisuutena. Nuoret aikuiset peilaavat tutkielmani aineiston perusteella uudenlaista pirstaleista ja vaikeasti ennustettavissa olevaa maailmaa. Aikuisuus tässä edellä kuvatussa maailmassa voidaan nähdä sekä mahdollisuutena että riskinä.

Asiasanat: aikuistuminen, nuori aikuinen, diskurssi, identiteetti, konstruktionismi

University of Tampere
School of Social Sciences and Humanities

RAITARANTA, AIRI: On the verge of adulthood. Discourses about maturing in the writings of 18–25 year old clients of the Social Welfare Office.

Master's Thesis, 66 pages.

Social Work

Supervisor: Arja Jokinen

August 2012

In this thesis I have examined the conceptions young adults have about adulthood and how maturity is constructed by youths in our time. The material of this thesis consists of ten requested compositions written by 18-25 year olds from a medium-sized city in Finland who were clients of the Social Welfare Office at the time. This thesis emphasizes the constructive perspective of language usage. The research method I have used is discourse analysis.

This thesis is a current topic because it brings forth the many changes taking place in our living environment and the demands these changes place on people and the social service system. This thesis also has relevance from the viewpoint of the increasing concern of the wellbeing of youths and links closely to discussions of social exclusion. The reality of young people nowadays is more diverse than ever before and is constantly being reconstructed in social interaction. The advantage of a constructionist approach in the thesis is seen in the examination of meanings and the opening up of self-evident truths and their close examination.

The writings showed that young adults construct conceptions of adulthood through discourses dealing with responsibility, progress, independence and success. In this thesis I have defined identity as a diverse construction, a postmodern subject that has no constant core. By identity I refer to the way people construct definitions of themselves and other people in their language usage. The definitions are manifold and vary in different situations. The findings of this research form identities of adulthood that are responsible, changing and demanding.

The possibilities and demands associated with adulthood, as well as the uncertainty that is typical of our time, appeared as the reality of young people in this research. According to this study, youths mirror a world that is fragmented and unpredictable. Adulthood in the aforementioned world can be seen as a possibility and a risk.

Key words: adulthood, young adult, discourse, identity, constructionism

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TEORIATAUSTA JA TUTKIMUKSEN VIIITEKEHYS	4
2.1	Modernista jälkimoderniin – yhteisöllisyydestä yksilöllisyyteen	4
2.2	Nuoruus riskinä ja mahdollisuutena	6
2.3	Viitekehyksenä sosiaalinen konstruktioismi	10
3	KESKEISET KÄSITTEET JA AIEMPI TUTKIMUS	13
3.1	Keskeisinä käsitteinä elämänpolitiikka, elämänkulku ja aikuisuus	13
3.2	Tutkimuksia nuorten elämästä aikuisuuden kynnyksellä	17
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	21
4.1	Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymys	21
4.2	Analyysimenetelmänä diskurssianalyysi	21
4.3	Aineisto ja aineiston käsittelyprosessi	25
5	AIKUISUUDEN RAKENTUMINEN	30
5.1	Vastuullisuusdiskurssi	30
5.2	Kehittymisdiskurssi	35
5.3	Riippumattomuusdiskurssi	39
5.4	Onnistumisdiskurssi	44
6	POHDINTA	48
6.1	Aikuisuus riskinä ja mahdollisuutena	48
6.2	Identiteetti ja kulttuurinen konteksti	54
6.3	Aikuisuuden diskurssit sosiaalityön kontekstissa	56
6.4	Lopuksi	60
	Lähteet	61

1 JOHDANTO

Yhteiskunnallinen muutos, muutoksen suunta ja erilaisten muutosten vaikutukset ihmisten arkeen herättävät keskustelua tämän päivän Suomessa. On havaittavissa, että hyvinvointiyhteiskunta ei kannattele enää samalla tavalla kuin ennen ja politiikan muutokset näkyvät arjessa esimerkiksi tuloerojen ja eriarvoisuuden kasvuna. Yleisesti tunnustetaan, että polarisoituminen menestyjiin ja pudokkasiin on totta monilla eri elämänalueilla. Muutos ja eriarvoistumisen tulevat konkreettisiksi siinä, kun leipäjonojen ja köyhyyskeskustelun keskellä todetaan, että emme Suomessa koskaan ennen olleet näin rikkaita ja hyvinvoivia. Kansainvälisesti keskustelua käydään valtioiden veloista ja taloudellisesta taantumasta. Tähän keskusteluun liitetään myös aikamme nuorten aikuisten tilanne ja erityisesti nuorisotyöttömyys ja sen mahdolliset seuraukset pitkällä tähtäimellä. Viime vuosien esimerkkeinä nuorten ja nuorten aikuisten äärireaagoinnista voidaan nostaa esille Pohjois-Lontoosta alkaneet nuorten mellakat vuonna 2011, Suomessa kouluampumiset Jokelassa ja Hyvinkäällä vuosina 2007 ja 2008, sekä viimeisimpänä Hyvinkään ampumatapaus vuonna 2012.

Nuorten elämänhallinnan, yhteiskuntaan kiinnittymisen ja aikuistumisen tukemista pidetään yhteiskunnallisesti merkittävänä. Syrjäytymiskeskustelun näkökulmasta juuri nuorten syrjäytyminen näyttäytyy yleisessä keskustelussa erityisen ongelmallisena. Pääministeri Jyrki Kataisen kesäkuussa 2011 julkistettu hallituksen ohjelma (2011, 37) sisältää nuorisotakuun, mikä tarkoittaa sitä, että jokaiselle nuorelle taataan työ-, opiskelu-, kuntoutus- tai harjoittelupaikka. Hallitusohjelma on hallitukseen osallistuvien puolueiden hyväksymä toimintasuunnitelma, jossa on sovittu hallituksen tärkeimmistä tehtäväalueista. Aikuistuvien nuorten elämänhallinta ja tulevaisuuskuvat ovat näin ollen poliittisesti ajankohtainen teema.

Tutkielmani aihe nousee ensisijaisesti käytännön kokemuksista aikuissosiaalityössä. Tavatessani aikuissosiaalityöntekijänä nuoria aikuisia olen oppinut uudella tavalla ihmettelemään aikamme moniarvoisuutta, moninaisuutta ja erilaisia käsityksiä elämäkulusta. Elämäkulun ja aikuisuuden ymmärtäminen näyttäisi olevan suurten ajassa olevien muutosten seurauksena murroksessa luonnollisesti myös käytännön sosiaalityön tasolla. Käsitys aikuisuudesta ei ole välttämättä yhteisesti jaettu samalla tavalla kuin ennen. Nuorten aikuisten todellisuus on tänään erilainen kuin aikaisempien sukupolvien todellisuus ja se rakentuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa koko ajan. Tutkielmassani mielenkiinto kohdistuu siihen, miten muuttuneessa ja koko ajan muutosliikkeessä olevassa globalisoituvassa yhteiskunnassamme ymmärretään aikuisuutta. Asiantuntijoinani ovat

18–25 -vuotiaat nuoret aikuiset ja tutkin heidän käsityksiään ja mielikuviaan aikuisuudesta. Tutkimusaineistona ovat 18–25 -vuotiaiden aikuissosiaalityön asiakkaiden kirjoitukset, joita olen kerännyt kirjoituspyynnön avulla. Tutkielmani tulokulma on se tapa, jolla nuori aikuinen antaa merkityksiä aikuisuudelle. Aikuissosiaalityön asiakkuus tuo osaltaan mukaan oletuksen, että aineiston tuottamiseen osallistuneilla nuorilla aikuisilla on tuen tarvetta ainakin johonkin elämän alueeseen liittyen. Taustalla on myös sosiaalityön ja palvelujärjestelmän näkökulma, koska nuorten aikuisten kanssa tehtävä sosiaalityö on yksi aikuissosiaalityön yleinen painopistealue tällä hetkellä. Tutkielmani tavoitteena ei kuitenkaan ole ensisijaisesti arvioida sosiaalityötä tai palvelujärjestelmän toimivuutta, vaan tuottaa tietoa nuorten aikuisten maailmasta. Tutkielman avulla tuotettua tietoa voidaan tarvittaessa käyttää mahdollisuuksien mukaan myös palvelujärjestelmän arvioimiseen, vaikka se ei suoranaisesti olekaan tämän tutkielman tarkoitus.

Tutkielmani teema on ajankohtainen, koska se on osaltaan ilmentymää toimintaympäristön monista muutoksista ja niiden asettamista vaatimuksista ihmisille ja myös palvelujärjestelmille. Ajassamme näyttävät korostuvan ennen kaikkea reflektointikyvyt ja niiden kehittäminen. Sosiaalityön kannalta ne ovat kykyjä, joiden avulla yksilö voi selviytyä monimutkaistuvassa ja vaativassa yhteiskunnassa. Sosiaalityö voidaankin nähdä myös elämän suunnittelun metodologiana. (Raunio 2009, 300–301.) Tutkimuksessani keskeistä elämäkulun muutosten kuvaamisen lisäksi on elämänpolitiikan käsite. Elämänpolitiikka on J.P. Roosin ja Tommi Hoikkalan (1998) mukaan edellytysten luomista hyvälle elämälle ja se kytkeytyy yksilö- ja yhteisösidosten uudelleen muotoutumiseen.

Tutkielman merkitystä voidaan perustella myös lisääntyneen huolen näkökulmasta. Nuorten mielenterveysongelmat ja syrjäytyminen herättää huolta toimijoissa ja päättäjissä. Nuoren odotetaan olevan ajan hengen mukaan itseohjautuva ja toimivan omia valintoja tekevänä itsenäisenä kuluttajana ja kansalaisena. Timo Harrinkari (2008) kuvaa sitä, miten hyvinvointipolitiikasta on 1990 -luvulla siirrytty riskipolitiikkaan ja miten tässä ajassa jo lähtökohtaisesti tulkitaan oltavan tekemissä ilmenneiden ongelmien kanssa. Riskipolitiikan sisältämä riskipuhe ja riskiasemoinnit tulevat ymmärrettäviksi kasvavan taloudellisen niukkuuden näkökulmasta. Lapsista ja nuorista tai heidän elämänpiiristään puhutaan erilaisina riskeinä, ja tällöin toimenpiteiltä odotetaan luonnollisesti vaikuttavuutta. Riskipuheen rinnalla käydään myös mahdollisuus-keskustelua, jonka mukaan ihmisen elämäkaarta tarkastellaan riskien sijaan mahdollisuuksien näkökulmasta (Hiilamo 2010, 225). Jani Erola ja Juho Saari (2010, 259) näkevät, että mikäli yhteiskunnallista kehittämistä koskevan keskustelun painopiste siirrettäisiin riskeistä hyvinvointiin, sillä itsessään voisi jo olla positiivisia vaikutuksia.

Lasten ja nuorten hallinnan muutos on osaltaan seurausta 1990-luvun lamasta ja sitä seuranneesta hyvinvointivaltion monitasoisesta muutoksesta. Muutos on ollut osittain hidasta ja taas toisaalla nopeaa. Näin ollen muutosta ei ole välttämättä helppo havaita. Kulttuurejamme muokkaavat samaan aikaan myös globaalit prosessit. Lapset ja nuoret herättävät yleisessä keskustelussa yhä enemmän huolta ja heistä on tullut eräänlainen jatkuva keskusteluaihe. Lapsiin ja nuoriin liittyvät hallintatavat ovat vahvassa murroksessa. (Satka, Alanen, Harrikari & Pekkarinen 2011.) Mielenkiintoni tässä tutkielmassa kohdistuu siihen, miten aikuisuuden kynnyksellä oleva nuori itse hahmottaa ja tuottaa aikuisuutta tässä ajassa, jossa huoli- ja riskipuhe näyttäisi olevan palvelujärjestelmän ja yhteiskunnallisen keskustelun keskiössä.

2 TEORIATAUSTA JA TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS

2.1 Modernista jälkimoderniin – yhteisöllisyydestä yksilöllisyyteen

Yhteiskuntatieteilijöitten mukaan varmin ennustus 2000 -luvun tuomista muutoksista on se, että vastakohtaisuudet lisääntyvät. Voidaan jopa samaan aikaan sanoa, että mikään ei ole muuttunut tai että kaikki on muuttunut. Turvallinen rauhallisuus voi äkillisesti tai hetkellisesti muuttua vastakohtakseen. Yhtenä tärkeänä näkökulmana katastrofijätusten ja muutosoptimismin välillä voidaan pitää sen käsittämistä, että ääripäiden välillä on alati elävä liike. Vastavoimat näyttävät olevan sitä suuremmat, mitä suurempi muutos on. Tavat, perinteet ja luonto ovat määrittäneet ihmisen valinnan mahdollisuuksia. Nykyajan tuomat geneettiseen, orgaaniseen ja biokemialliseen muokkaamiseen liittyvät valinnan mahdollisuudet kyseenalaistavat perinteiset arvojärjestelmämme. Käsitys ja samalla kysymys valintoja ohjaavista vaikutuksista tuovat juuri elämänpolitiikka-ajattelun keskeiseksi. (Hoikkala & Roos 2000, 9–16.)

Modernissa maailmassa ihmiset ovat rakentaneet elämänsuunnitelmiaan jatkuvan palkkatyön, tulojen kasvun sekä hyvinvointipalvelujen ja sosiaalietuuksien varaan. Normaalina on nähty jatkuva eteenpäin meneminen, ja erilaiset putoamiset on vastaavasti koettu poikkeamiksi. Eteenpäin menemisen eetos on ollut voimakkainta nopeiden muutosten yhteiskunnissa kuten Suomessa. Toisen maailmansodan jälkeen aineellisen elintason jatkuva nousu ja lasten eteneminen vanhempiaan parempaan yhteiskunnalliseen asemaan on luonnollista ja normaalia suomalaista elämää. Modernille maailmalle tunnusomaista on ollut ajatus yhteiskunnallisesti tuotetusta ja myös taatusta hyvästä elämästä. Normaaliuteen tuli muutos 1990 -luvun laman seurauksena, kun kokemuksellisesti kävi ilmi, että myös sosiaalinen lasku ja romahdukset ovat hyvinvointiyhteiskunnassa mahdollisia. Ennustettavuus on koko ajan vähentynyt, ja normaaliurat ovat kadonneet. Luottamus hallittavuuteen on heikentynyt, ja suunnittelun tilalle on yhä enemmän tullut sopeutuminen. Asioiden, jotka eivät ole sen enempää väistämättömiä kuin mahdottomiakaan, määrä lisääntyy. Postmodernin ajan arkkityypeille ovat yhteisiä piirteitä levottomuus, lyhytjännitteisyys ja sitoutumattomuus, koska pelin sääntöjen koko ajan muuttuessa on järkevämpää välttää sitoumuksia kuin sitoutua tiiviisti. (Karisto 1998, 54–58, 62.)

Zygmunt Baumanin (2002) mukaan nykyajan elämää voidaan kuvata pitkitettynä ostosmatkana ja samaan aikaan maailmaa vastaavasti kulutustavaroita pursuavana varastona. Vapaudet on ikään kuin jaettu uudelleen kuluttamisen varaan rakentuvassa elämässä. Valinnanvapaudesta nouseva

liikkuvuus ja joustavuus herättävät osittain epäjohdonmukaisia ja jopa neuroottisia reaktioita. Valitsijalla on ajassamme tarjolla lukuisia vaihtoehtoja ja epävarmuus on väistämättä mukana kaikissa valintatilanteissa. Ihmisen tehtäväksi näyttää jääneen kuluttaminen, joka on muodostunut ajassamme yksilölliseksi ajanvietteeksi. (Emt., 108–111, 119.)

Maa­maailmassa, jossa tulevaisuus on epävarma ja hämärä, ei nykyhetken uhraaminen tai yhteisen edun tavoittelu oman edun hinnalla tunnu järkevältä. Nykyhetken sitoumukset voivat olla tulevien mahdollisuuksien tiellä. Maailman pitäminen kulutustavaroiden varastona tekee kestävien ihmissuhteiden rakentamisesta vaikeaa, koska myös toisesta ihmisestä on tullut kulutustavaraa ja väline välittömän tyydytyksen tuottamiseen. Kuluttamisessa sinänsä ei tarvita yhteistyötä tai toista ihmistä. (Bauman 2002 195–198.) Erolan ja Saaren (2010, 253) mukaan epävarmuuden kokemisen kasvu itsessään vaikuttaa yksilöiden toimintaan ja kykyyn tehdä valintoja. Epävarmuuden subjektiivisen kokemuksen lisääntymisen yhtenä selityksenä on instituutioiden muutos, joka itsessään saattaa lisätä epävarmuutta. Eri sektoreilla tapahtuva instituutioiden muutos saattaa herättää epävarmuutta myös sitä kautta, että se kiinnittää huomion ennen kaikkea riskeihin. (Emt., 259.)

Yhteisöllisyys nähdään edelleen yleisesti hyvän elämän kulmakivenä. Elämän riskit ja epävarmuus antavat merkityksellisille yhteisöille yksilön näkökulmasta erityisen merkityksen. Jälkimoderni yhteisöllisyys rakentuu muuttuneille elämäntavoille ja arvoille. Yhteiskuntapoliittisessa keskustelussa yhteisöllisyydestä puhutaan yhä enemmän vastuuna, kun aiemmin yhteisöllisyysteema oli läsnä ennen kaikkea ehkäisevän sosiaalipolitiikan keskusteluna. Myöhäismodernissa yhteisöllisyydessä keskeistä on kommunikaatio sekä yhteisöllisyyden epäjatkuvuus, moninaisuus ja kuuluminen samaan aikaan moniin eri yhteisöihin. (Pessi & Seppänen 2011, 289–291, 307.) Yhteiskuntaa voidaan pitää huonona ja toimimattomana, mutta yhteisöllisyys kuulostaa aina yleisellä tasolla hyvältä. Yhteisö ja yhteisöllisyys on eräänlainen menetetty paratiisi. Yhteisöllisyyden ja yksilöllisyyden välillä oleva jännite on samalla jännite turvallisuuden ja vapauden välillä. Yhteisöllisyyden kapeneminen tarkoittaa turvallisuuden heikkenemistä, kun taas yhteisöllisyyden saavuttaminen sisältää samalla vapauden vähenemisen. (Bauman 2001, 3–5.)

Yhteisölle asetettuja toiveita voidaan arvioida myös yhteisöpuheen vastakkainasettelujen kautta. Aikalaisdiagnoosina yhteisöllisyyden korostaminen voidaan nähdä jonkin puutteen tai vääristymän korjaamisena. Taitoamme kuulua yhteisöön voidaan jälleen arvioida yksilöllisyyden korostamisen ja heikentyneen valtiokeskeisyyden vuoksi. Yhteisöllisyys tässä ajassa on eräänlainen välittävien instituutioiden kokonaisuus, joka on itsenäinen moraalinen alue valtion ja yksityiselämän välillä.

(Haatanen 2000, 273.) Yksilöllistyminen on länsimaisten yhteiskuntien modernisoitumisen mukana tullut kehityssuunta. Sosiologian klassikoiden mukaan yksilöllistyminen nähdään ehdottomasti sivilisoivana ja kulttuuria rikastavana asiana, vaikkakin yksilöllisyyden kasvusta voi seurata myös ongelmia kuten yksinäisyys, suhteiden vihamielisyyden kasvu ja ohjaavien yhteisöjen puute. (Aro 2011, 45.) Durkheimin (1985, 487–488) mukaan valtion ollessa ainoa järjestäytynyt yhteisö, mikään ei aseta yksilölle tarvittavia rajoituksia. Ihminen luisuu ilman rajoja hillittömyyteen tai egoismiin. Ihminen joutuu oman onnensa nojaan, kun mikään ei pidättele, vakiinnuta tai organisoi hänen toimintaansa.

Modernisoitumisen myötä yhteisöllisten suhteiden rinnalle on kehittynyt eriytyneitä yhteiskunnallisia suhteita, jotka eivät rakennu sosiaalisen yhteenkuuluvuuden tunteen varaan. Yhteiskunnallinen yhteys muodostuu toisistaan erillisten toimintajärjestelmien piirissä kuten esimerkiksi markkinasuhteet tai kansalaisten suhde valtioon. Keskinäiset suhteet eivät ole henkilökohtaisia ja siksi suhteissa toimitaan yleispäteviä sääntöjä noudattamalla. Modernisoitumisen myötä kodin ja työn piiri ovat erottuneet toisistaan. Samaan aikaan entistä suurempi osa sosiaalisesta turvasta organisoidaan yhteiskunnallisten suhteiden kautta erilaisina palveluina. (Aro 2011, 48–49.)

Määrittelyt uusista yhteisöllisyyden muodoista tapahtuvat yksilöllistymisen kautta. Yhtenä tulkintana on nähdä uudet yhteisöjen muodot yksilöllistymisen käsitteellisenä jatkeena ongelma-ajattelun sijaan. Yhteisöjen sijaan puhutaan uusista sosiaalisuuden muodoista, joihin liittyvät oleellisesti verkostomaisuus ja episodimaisuus. Kulttuurista tilaamme leimaa intensiivistyvä yksilöllistyminen, jossa yhteisöllisyys voidaan nähdä nostalgisena käsitteenä. Yksilöllistymisen kulttuurissa sosiaalisuuden muodot ovat yhä enemmän henkilökohtaisia yhteisöjä. Kuluttajuus, epävarmuus ja liikkuvuus ovat merkityksellisiä tekijöitä sosiaalisten suhteiden muovaajina ja näin ollen paluu paikkasidonnaiseen ja välittömään yhteisöllisyyteen voidaan nähdä mahdottomana. (Saastamoinen 2011, 61–63, 79, 86–88.)

2.2 Nuoruus riskinä ja mahdollisuutena

Nuorten tämän päivän hyvinvointi ennakoi osaltaan sitä, miten samat nuoret aikuisina omalla tavallaan ja aikanaan jatkavat sukupolvien ketjussa yhteiskunnan rakentamista. Suomessa ikärakenteen muutokset ovat suhteellisen hyvin ennakoitavissa, mutta aluerakenne sen sijaan on huomattavasti monimutkaisempi ja jännitteisempi kysymys. Reilut kymmenen Suomen suurinta

kaupunkia asuttaa noin puolet Suomen nuorista aikuisista. Suomalainen nuoruus on siis melko lailla kaupunkimaista. (Paju 2004, 7.) Nuorten hyvinvoinnissa ja terveydessä ei näytä esiintyvän erityisiä asuinpaikkaan liittyviä eroja. Yhtenäinen koulujärjestelmä on osaltaan hyvin pitkälle ennaltaehkäissyt nuorten syrjäytymistä ja eriarvoistumista, sekä ehkäissyt terveydellistä huono-osaisuutta. Nuorten sosioekonominen ja alueellinen tasa-arvo on kuitenkin vain ikäkauteen liittyvää hetkellisyyttä, koska aikuistumisen myötä erot alkavat näkyä. (Karvonen & Rahkonen 2004, 81–82.) On huomioitavaa, että tulottomat kotitaloudet ilmiönä painottuvat tällä hetkellä juuri nuoriin ikäluokkiin. Tulottomien kotitalouksien keski-ikä on kuitenkin noussut ja näin ollen on nähtävissä tulottomien lukumäärän kasvua myös vanhemmissa ikäluokissa. Vuonna 2009 alle 25-vuotiaiden osuus tulottomista oli 37 prosenttia, mikä on 17 prosenttiyksikköä pienempi kuin vuonna 2006. (Perusturvan kasvava aukko 2011.)

Lama 1990-luvulla toi lasten, nuorten ja lapsiperheiden elämään monia muutoksia. Lama-aikaa leimasi lapsiasian jääminen taustalle, mutta sen sijaan laman jälkeisestä ajasta on tullut vaikutelma, että kiinnostus lapsia ja nuoria kohtaan on määrällisesti lisääntynyt. Lapsiin, nuoriin ja lapsiperheisiin liittyvässä keskustelussa voidaan nähdä myös joitakin laadullisia muutoksia. Julkiseen keskusteluun ja viranomaisten kielenkäyttöön ovat tulleet ja myös vakiintuneet käsitteet huoli ja nollatoleranssi sekä erilaiset varhaisen tunnistamisen tekniikat. (Harrikari 2008, 8–11.) Relanderin (2000, 295) mukaan nykyajan nuoret aikuiset ovat sosiaalistuneet muutokseen. Dramaattisin muutos koskee yleistä henkistä ilmapiiriä ja kohdennetusti nuoruuteen projisoituja pelkoja, toiveita ja odotuksia. Nuoruus näyttääkin muodostavan uhkaksi erityisesti niille, joiden jo pitäisi olla aikuisia, mutta jotka edelleen kokevat paikkansa ja tulevaisuutensa epävarmaksi sekä elämänsä toisten hallitsemaksi. (Emt., 296.)

Timo Harrikari (2008) analysoi lapsuuden ja nuoruuden hallinnassa tapahtunutta muutosta. Ennen 90-luvun lamaa vaikuttaneen hyvinvointipolitiikan keskeinen lähtökohta oli yhteiskunnan taloudellispoliittisiin rakenteisiin vaikuttaminen. Sosiaaliset ongelmat nähtiin tuolloin ensisijaisesti ennaltaehkäistävissä olevina. Keinoina ongelmien ehkäisyyn käytettiin tulonsiirtojen nostamista ja palvelujen lisäämistä. Sosiaalipalvelut tuli silloisen hyvinvointipolitiikan näkökulmasta poistaa leimaavista ja kontrolloivista elementeistä. Hyvinvointipolitiikan katkos ja siirtyminen kohti riskipolitiikkaa sijoittuu ajallisesti 1990-luvun puolivälin tienoille. (Emt., 112–115).

Hyvinvointipolitiikka pohjautui yhteiskunnallisten ilmiöiden sosioekonomisiin ja rakenteellisiin selitysmalleihin. Riskipolitiikan sisältämä riskipuhe ja riskiasemoinnit sen sijaan tulevat ymmärrettäviksi erityisesti taloudellisen niukkuusretoriikan näkökulmasta. Lapsista ja nuorista tai

heidän elämänpiiristään puhutaan hyvinvointipolitiikkaa seuranneen riskipolitiikan ajassa ensisijaisesti erilaisina riskeinä. Toimenpiteiltä odotetaan ennen kaikkea vaikuttavuutta, mikä edellyttää taitoa poimia ”massasta” ne yksilöt, jotka aiheuttaisivat todennäköisimmin haittoja yhteiskunnalle. Kysymys on siis talouden ja sosiaalisen välisestä riskipelistä. (Harrikari, 2008, 115–117.) Varhaisesta puuttumisesta tuli keskeinen osa hallintaan liittyvää ajattelua ennaltaehkäisevän työotteen jäädessä taka-alalle 1990-luvun lopulla. Varhainen havaitseminen ja puuttuminen ovat lähtökohtaisesti riskienhallintatekniikoita. Ilmenneet ongelmat kohdataan palveluorientoituneesti, mikä jättää taka-alalle yhteiskunnallisen tulonjaon, eriarvoisuuden ja köyhyyden kysymykset ja niihin paneutumisen ja ratkaisujen etsimisen. Puheessa siirtymä ”normaalipalveluista” kohti ”erikoispalveluja” kertoo näkemyksistä, joiden mukaan ”tavallisella” ei pystytä vastaamaan ”monimutkaistuviin ja entistä vaikeampiin ongelmiin”. Riskipolitiikassa tulkitaan jo lähtökohtaisesti oltavan tekemissä ilmenneiden ongelmien kanssa. Harrikari kysyykin, että saavatko tänään riskimerkinnän ne, joiden tarpeet 15 vuotta sitten nähtiin olevan normaaleja. (Emt., 121–125.)

Nuorten keskeneräinen kiinnittyneisyys yhteiskuntaan näyttäytyy viranomaisten näkökulmasta uhkaavana ja vastatoimenpiteitä vaativana. Nuoret nähdään helposti yhtenä yleiskategoriana, jota luonnehditaan yhteisillä määreillä. Näkökulma nuoruuteen perustuu helposti ongelmakielelle. Epäluottamuksella sävyttyneestä keskustelussa ei välttämättä oteta huomioon nuorten yhteiskunnallisia realiteetteja ja sitä mitkä ovat nuorten todelliset vapausasteet valinnoissaan. (Pohjola 2001, 189–191.) Alan France (2007, 153) esittää, että jälkimodernin ajan poliittisessa ajattelussa nuoruus nähdään ongelmana, joka kaipaa korjaamista. Rakenteet muuttuvat, turvallisuuskysymykset nousevat yhä tärkeämmiksi ja väestö ikääntyy, mistä syistä valtion auktoriteetti on yhä enemmän kyseenalaistettu. Francen mukaan valtio ja rakenteet ovat kriisissä. Tutkimus keskittyy ongelmiin ja sosiaalisen muutoksen tutkimus kiinnittää huomioita erityisesti siihen miten nuoret selviävät arkipäivän asioista. Yritettäessä ratkaista ”nuoriso-ongelmaa” voidaan itse asiassa kehittää ja luoda uusia vaikeuksia. Yhtenä ratkaisuna nuoriin liittyvän positiivisemmän viestin vahvistamiseksi France näkee dialogin ja yhteistyön sekä syvemmän ja perusteellisemmän ajattelun yksinkertaisten tulosten sijaan. (Emt., 154–155, 162–163).

Zygmunt Baumanin (2002) mukaan riskiyhteiskunnassa esiintyvä yksilöllisyys eroaa aiemmasta luokkaan ja yhteiskuntaan sidotusta yksilöllisyydestä siten, että nykyajassa ei välttämättä ole olemassa paikkaa tai tilaa mihin juurtua. Yksilön kannalta yksilöllistyminen ei siis olekaan valinta, vaan enemmänkin kohtalo ja pakko. Myös riskeistä ja ongelmista selviäminen on yksilöllistetty ja kaikki joutuvat näin ollen kamppailemaan omien ongelmiansa kanssa yksin. Vastuu selviämisestä

on siis siirtynyt yhä vahvemmin yksilölle. Yksilöllistymisen käänöpuolena näyttää olevan eräänlainen kansalaisuuden vähittäinen häviäminen, ja samaan aikaan taito tehdä yhteisiä päätöksiä on vähentynyt. Yksilöllistyminen näyttää takaavan jokaiselle kokeilemisen vapauden, mutta tuo mukanaan myös pakon selviytyä henkilökohtaisesti ja itse kokeilujen seurauksista. (Emt., 45–50.)

Riskienhallintajärjestelmät on luotu yhteiskunnassa vastaamaan erilaisiin hyvinvointivajeisiin. Riskien sijaan elämäkarta voi katsoa myös mahdollisuuksien näkökulmasta. Hyvinvointivaltio voidaan nähdä mahdollisuuksien tulokulmasta katsottuna yhteisenä investointipankkina, kun riskien näkökulmasta se on vakuutusyhtiö. Pankki pyrkii turvaamaan mahdollisuuksia ennen riskejä, mutta myös niiden mahdollisen toteutumisen jälkeen. Sosiaalisten mahdollisuuksien politiikka tarkoittaaakin riskien toteutumisen jälkeen myönteisten siirtymien hallintaa. Tämän politiikan mukaan etsitään suurimpia tuottoja eli eniten julkisia menoja säästäviä siirtymiä. Esimerkiksi syrjäytymisen ehkäisyssä panostetaan sinne, missä kustannukset ovat vaarassa tulla hyvin suuriksi. On muun muassa arvioitu, että työmarkkinoilta syrjäytyvä nuori tuo yhteiskunnalle yli miljoonan euron kustannukset ennen kuin hän täyttää 60 vuotta. (Hiilamo 2010, 225–226.)

Erolan ja Saaren (2010) mukaan hyvinvointivaltio aliarvioi systemaattisesti epävarmuuden ja riskien vaikutuksen yksilöiden käyttäytymiseen, koska se ottaa huomioon vain toteutuneiden riskien haitalliset seuraukset. Hyvinvointivaltio ei näytä kuulevan sille asetettuja odotuksia. Riskien liiasta painottamisesta seuraa se, että ihmisten käyttäytyminen muuttuu ennakoimattomalla tavalla myös niissä ryhmissä, joissa turvaverkkoja ei juuri sillä hetkellä välttämättä tarvittaisi. Epävarmuus vaikuttaa ihmisen toimintakykyyn heikentävästi. Riskien ja epävarmuuden painoarvo näyttää kasvaneen yhteiskunnassamme monien aikalaiskeskustelijoiden mukaan. Kun riskeihin kiinnitetään yhä enemmän huomiota, ne saavat sitä kautta suuremman huomio- ja painoarvon. Toisaalta todetaan myös, että riskien kokeminen jakaantuu yhä suuremmalle joukolle. (Emt. 238.)

Robert Hagforsin ja Jouko Kajanojan (2010) mukaan toimenpiteet, joilla on positiivisia vaikutuksia, vaikuttavat itseään vahvistavasti. Tätä kutsutaan hyvän kehän periaatteeksi. Eriarvoisuus ja sosiaalinen pääoma muodostavat hyvän kehän teorian perustan. Teorian mukaan oletetaan, että vähenevä eriarvoisuus ja vahvistuva sosiaalinen pääoma lisäävät koulutukseen osallistumista, autonomiaa ja terveyttä. Tällä tavoin syntyy prosesseja, jotka vahvistavat hyvän kehän toimintaa. Kehäprosessi sisältää neljä vaihetta tai ilmiötä, jotka ovat hyvinvointipanostus, eriarvoisuus, sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Oletuksena on, että avainasemassa on mahdollisuuksien luominen niille, joilla on huono-osainen perimä. Sosiaalipolitiikka, joka on antelias, luo mahdollisuuksia vähentäessään eriarvoisuutta ja vahvistaessaan sosiaalista pääomaa ja hyvinvointia.

(Emt., 109–111, 123, 129.) Sosiaalisten mahdollisuuksien politiikka, johon myös hyvän kehän teoria liittyy, ei kuitenkaan tarkoita riskien yksilöllistämistä. Hyvinvointivaltion onnistumista mitataan ensisijaisesti myönteisten siirtymien perusteella. Yksilöiden sosiaalisten mahdollisuuksien toteutumista markkinoilla tai niiden ulkopuolella tuetaan. Sosiaalisilla mahdollisuuksilla tarkoitetaan ihmisen toimintakykyä parantavia ja ylläpitäviä, sekä osallisuutta edistäviä myönteisiä siirtymiä. Tästä näkökulmasta katsottuna riskien sijaan pitäisi ennemminkin analysoida mahdollisuuksia. (Hiilamo & Saari 2010, 13–14.)

Tämän päivän nuoruus eletään monien muutosten keskellä. Turvaverkot ovat muutoksessa globalisoitumisen ja markkinatalouden tuomien uhkien ja mahdollisuuksien myötä. Nuoruutta voidaan katsoa riskien tai mahdollisuuksien näkökulmasta. Tulokulma vaikuttaa merkittävästi siihen, miten nuoruus nähdään. Konstruktionistisesta näkökulmasta valinnan vaikutus näkyy siinä, miten nuoruutta kuvataan ja miten se samalla konstruoi ja luo tämän päivän nuoruutta ja subjektiutta. Michel Foucault'n (1998, 132–136) mukaan ihmisen subjektiuus rakentuu ulkoisen hallinnan ja tiedonmuodostuksen sekä itsen hallinnan leikkauskohdassa. Tämän päivän nuoret ovat huomisen aikuisia ja heidän aikuisuuden maailmansa konstruoi erilaisissa aikuisuuden kuvauksissa koko ajan. Tässä tutkielmassa tehdään tätä samaa aikuisuuden rakennustyötä sosiaalista todellisuutta kuvaamalla ja uusintamalla yhdellä vuorovaikutuksen areenalla ja yhdestä rajatusta näkökulmasta käsin.

2.3 Viitekehyksenä sosiaalinen konstruktionismi

Tutkielmassani keskeistä on aikuisuuden avaaminen lähempään tarkasteluun nuorten aikuisten itse tuottamien kirjoitusten kautta. Tutkielmassani asetetaan kyseenalaiseksi se tieto, mitä pidetään itsestään selvänä. Sosiaalisen konstruktionismin mukaan kaikki tieto on sidoksissa kieleen ja kulttuuriin. Kielen avulla kuvataan maailmaa, mutta myös rakennetaan ja uusinnetaan sosiaalista todellisuutta. Kielen avulla konstruoidaan eli merkityksellistetään se, mistä puhutaan. (Jokinen & Juhila & Suoninen 1993, 18.) Sosiaalinen konstruktionismi lähtee Gergenin (2001, 8) mukaan siitä, että ei ole olemassa objektiivista havainnointiin perustuvaa tietoa tai käsitystä kunakin hetkenä vallitsevasta todellisuudesta, vaan tämä tieto rakentuu eli konstruoi kunakin hetkenä ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Vivien Burr (2003, 2–5) on listannut neljä pääkohtaa, jotka yhdistävät sosiaalista konstruktivismia: (1) kriittisyys itsestänselvyyksiä kohtaan, (2) käsitystemme

historiallis-kulttuurisuus (relatiivisuus), (3) tiedon syntyminen sosiaalisissa prosesseissa ja (4) tiedon ja sosiaalisen toiminnan yhteenkuuluminen.

Kriittinen asenne maailman ymmärtämiseen ja ilmeisen, todellisen ja varmana pidetyn kyseenalaistaminen kuvaa sosiaalista konstruktionismia. Keskeistä on sen ymmärtäminen, että oma ajattelumme ei ole ”totuus” tai sama kuin muiden. Kielen merkitys korostuu niin, että tärkeää ei ole vain se, mitä sanat tarkoittavat, vaan mitä sanat tekevät ja mitä niillä saadaan aikaan. (Parton & O’Byrne 2000, 24–25.) Konstruktionistisen käsityksen mukaan kieltä lähestytään itsenäisenä järjestelmänä, jossa käsitteet määrittyvät ja saavat merkityksensä suhteessa muihin lauseen sanoihin, vastakäsitteisiin sekä muihin lauseisiin. Todellisuus, kulttuuri ja arvot vaikuttavat siihen, mitä sanojen ja lauseiden avulla tavoitellaan. (Gergen 2009, 20–21.) Kielenkäytön seurauksia arvioitaessa ei ole kyse vain yksityiskohdista, vaan sen ymmärtämisestä, että konkreettisesti vuorovaikutuksessa ovat läsnä samaan aikaan myös yhteiskunnalliset instituutiot. Toimijoita voidaan tulkita näin ollen myös institutionaalisten roolien kantajiksi. (Jokinen & Juhila & Suoninen 1999, 33.)

Sosiaalisen konstruktionismin mukaan tieto nousee sosiaalisesta yhteisöstä, eikä tietoa nähdä yksilön ominaisuutena. Koska yhteisön jäsenillä on samantyyppiset arvot, uskomukset ja toimintatavat, yhteisön puhettavat ovat myös yhteisiä. Erilaiset käytänteet elävät ja syntyvät yhteisöissä ja näin ollen myös muokkaavat niitä. Yhteisöt syntyvät ja kehittyvät kielen ja puhetaipojen pohjalta. Konstruktionististen suuntausten mukaan kieltä ei ole olemassa ilman tiivistä yhteyttä kielen käyttöyhteyteen ja kontekstiin. Merkityksiä etsitään kontekstia tulkitsemalla ja tässä mielessä konstruktionistiset suuntaukset noudattavat funktionaalista kielikäsitystä. Kieli ja kielenkäyttö eivät ole sidoksissa vain vuorovaikutustilanteeseen, vaan myös niihin yhteisöihin, joissa kieltä käytetään ja joissa vuorovaikutus tapahtuu. (Luukka 2000, 151–153.)

Sanat ovat sosiaalisesti konstruoituneita, emmekä yleisesti oletta, että kaikki sanat merkitsevät jotakin todellista ja konkreettista asiaa. Sanoja käytetään yleisesti erilaisten odotusten kuvaamiseen, mutta on muistettava, että käyttökelpoisuutta ja hyödyllisyyttä ei pidä sekoittaa totuuteen. (Gergen 2009, 172–173.) Sosiaalinen konstruktionismi sisältää kriittisen suhtautumisen paitsi omaan ajatteluun myös yhteiskunnallisiin ilmiöihin. Ymmärrys maailmasta luodaan yhdessä. Sosiaalisissa tilanteissa ihmiset jakavat toistensa kanssa näkemyksiä todellisuudesta ja hyväksyty tapa ymmärtää maailmaan luodaan elävässä vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Se, mitä pidetään totuutena, on yhteydessä myös kulttuuriin, historiallisiin ja poliittisiin tekijöihin. (Kauppila 2007, 87–88.)

Todellisuus, ja se mitä kutsutaan totuudeksi, tuotetaan kielen käytön avulla (Parton & O'Byrne 2000, 22).

Konstruktionismin käsite on vakiintunut yleisnimitykseksi joukolle erilaisia lähestymistapoja, joiden mukaan yhteiskunnallinen todellisuus on riippuvainen käytännöissä syntyvistä kulttuurisista konstruktioista. Yhteiskunnallinen todellisuus on näin ollen meidän tuottamamme. Instituutiot säilyvät vain mikäli ne tuotetaan yhteiskunnallisessa todellisuudessa yhä uudelleen. Vastaavasti kun käytännöt lakkaavat vahvistamasta joitain konstruktioita, ne uusintuvat tavalla tai toisella. Konstruktioita ja niiden seurauksia ei välttämättä nähdä aina tiedostetuiksi. (Heiskala 2000, 197–198.) Konstruktionistisen lähestymistavan vahvuutena tässä tutkielmassa on argumenttien merkitysten tutkiminen ja itsestään selvänäkin pidettyjen tosiasioiden avaaminen lähitarkasteluun.

3 KESKEISET KÄSITTEET JA AIEMPI TUTKIMUS

3.1 Keskeisinä käsitteinä elämänpolitiikka, elämänkulku ja aikuisuus

Elämänpolitiikka on Roosin ja Hoikkalan (1998) mukaan kehys tai kokoava periaate jäsenettäessä arkea, elämäkokemusta, elämänhallintaa, moraalista järjestystä ja tulevaisuussuuntautumista. Elämänpolitiikka voidaan näin ollen käsittää edellytysten luomiseksi hyvälle elämälle. Elämänpolitiikka kytkeytyy yksilö- ja yhteisösidosten uudelleen muotoutumiseen ja markkinaperiaatteen läpäiseväisyyteen eri yhteiskuntaelämän alueilla. Poliitiikka tarkoittaa yhteisten asioiden hoitoa jonkun säännösten avulla. Kyse ei ole mekanismista, vaan kokoelma erialaisia periaatteita. Elämänpolitiikka on elämää koskevien päätösten politiikkaa. Elämä ei ole elämänpolitiikkaa, mutta elämä on elämänpolitiikan kohde. (Emt., 9–12.)

Elämänpolitiikka-ajattelu voidaan nähdä osana laajempaa yksilöllistymiskehitystä. Kehityksen taustalla ovat globaalit muutokset, feminismi, erilaiset sosiaaliset liikkeet, ihmisoikeuksien merkityksen kasvu ja politiikan muutos. Yksilöllisyyden alue on tullut merkittäväksi paitsi siinä kuinka järjestämme elämäämme yksilöinä myös siinä kuinka jälkitraditionaalista järjestystä analysoidaan. Elämänpolitiikka näkyy siinä, että se mitä pidettiin ennen kohtalona, on nyt oma valinta. Identiteetti syntyy yksilön reflektiivisen neuvottelun kautta. Identiteettiin ja yksilöllisiin valintoihin vaikuttavat edelleen osittain myös perinteiset auktoriteetit, mutta niiden rinnalle ovat tulleet asiantuntijuus, globaali media ja viestintä. Se mitä olemme tai teemme ei ole itsestään selvää tai perusteltavissa yleisillä totuuksilla. Yksilön on itse otettava itse vastuu omista valinnoista ja päätöksistä, joilla samalla rakentaa omaa identiteettiään jatkuvassa reflektiivisessä prosessissa. Konkreettisesti elämänpolitiikka näkyy muun muassa elämäntyyllisissä kuten ekologissa valinnoissa. Ihmisten välillä on eroja siinä, miten valintoja voidaan tehdä ja miten paljon valinnanmahdollisuuksia on olemassa. Valitsemisen mahdollisuuksiin vaikuttavat esimerkiksi erilaiset taloudelliset resurssit. (Ferguson 2001, 42–49.)

Giddensin (1991, 215) mukaan elämänpolitiikka merkitsee politiikkaa, joka koskee minuutta, itsereflektiota, elämäkaarta, hyvinvointia ja elämäntapaa. Yksilön elämässä vaihtoehtoja näyttää olevan rajaton määrä ja myös niiden on valittava, jotka eivät halua tai pysty valitsemaan. Elämänpolitisoitumisessa on jossain määrin kysymys resursseista, koska eri ihmiset pystyvät eri tavoin tiedostamaan ja hallitsemaan ylläkkaitaan ja pyrkimyksiään elämässä. Kyse on tietyistä

kulttuurisista ja sosiaalisista kyvyistä, joita on hallittava menestyäkseen tai edes selvitäkseen jokapäiväisistä valinnoista. (Hoikkala & Roos 2000, 21–23.)

Elämä on muuttunut epävarmemmaksi ja määrittelemättömäksi, eikä yksilö voi löytää maailmasta selviä totuuksia, syysuhteita ja ennustettavuutta. Hyvinvointipolitiikan näkökulmasta voidaan puhua ongelmien luonteen ja ajattelutoiminnan muutoksesta johtuen myös reflektiivisestä elämänpolitiikasta. Elämänpolitiikka voidaan nähdä enemmän perspektiivinä kuin ratkaisuna. Autonomisilla valinnoilla ei kuitenkaan ole merkitystä ellei ole olemassa todellisia vaihtoehtoja, joista valita. Yksilöt elävät jälkimodernissa ajassa ikään kuin vastakkaisten näkökulmien maailmassa. Ristiriitaa herättää se, että yksilöllä ei ole kykyä tai mahdollisuuksia tehdä välttämättömiä päätöksiä perustelluista lähtökohdista. Elämänhallinta toteutuukin yhä enemmän elämän erilaisten tapahtumakulkujen yhteentörmäyksen mahdollisuuteen liittyvällä tietoisuudella ja yhteisen keskustelun avulla. (Eräsaari 1998, 103–108.)

Elämänpolitiikka käsitteen avulla tarkastellaan ajassa näkyvää yksilöllistymistä erityisesti yhteisösuhteen näkökulmasta. (Hoikkala & Roos 2000, 17.) Yhteisöstä etsitään samaan aikaan sekä turvaa että täydellistä vapautta. Epävarmassa maailmassa on turvallista kuulua yhteisöön, mutta samanaikaisesti on vahva halu saada valita mahdollisimman paljon itse. Oman vapauden ja yhteisön turvallisuuden välillä on olemassa jännite. Yhteisö edustaa tavoittamatonta ja osin mahdotonta maailmaa. (Bauman 2001, 1–5.)

Elämänkulku käsitteenä kuvaa joustavuutta lukuisten mahdollisuuksien maailmassa. Elämänkulku sisältää mahdollisuuden myös epälineaarisuuteen ja siihen, että elämä ei kulje kronologisesti ja ennustettavasti kuten on totuttu ajattelemaan aiempien sukupolvien kohdalla. Elämänkulkuun on tullut uusia kategorioita kuten 1900 -luvun puolivälissä nuoruus- ja murrosikä sekä myöhemmin ikääntymistä kuvaavat kolmas ja neljäs ikä. (Green 2010, 2–5.) Elämänkulkua voidaan Harevenin (2000) mukaan katsoa kolmesta eri suunnasta. Ensimmäinen ulottuvuus on siirtymän ajoittuminen yksilön elämän varrelle. Toinen ulottuvuus on se, miten yksilöllinen siirtymävaihe synkronoi kollektiivisempien siirtymävaiheiden kanssa, kuten esimerkiksi perheessä tapahtuvien muiden siirtymävaiheiden kanssa. Kolmas ja kriittisin ulottuvuus kuvaa aiempien elämän tapahtumien vaikutusta myöhempään, ja miten niiden ajoittuminen vaikuttaa elämänkulkuun yksilöllisesti. (Eml., 129–131.)

Elämänkulkua voidaan ajatella myös lähestymistapana, joka tuo esille ajan merkityksen. Ajan rooli yksilöllisen käyttäytymisen ymmärtämisessä ja yhteiskunnan rakenteiden muutoksessa on tärkeä. Toinen elämänkulku-ajattelussa keskeinen näkökulma on laaja-alaisuus, mikä tarkoittaa koko

elämän katsomista yksittäisen erillisten tapahtumien sijaan. Monimuotoisten sosiaalisten ilmiöiden ja käyttäytymisen ymmärtämisessä elämäntapahtumien ajatusmallin ytimessä ovat aika, konteksti ja prosessi. Elämäntapahtumien kulku on sekä yksilöllisesti että sosiaalisesti konstruoitu. Yksilöllisiin elämäntapahtumiin vaikuttavat olemassa olevat normit, arvot ja institutionaaliset rakenteet. Ajankäytössä erityinen merkitys on työajalla ja toisaalta työajan ulkopuolella olevalla ajalla. Ajan säätely, ja mahdollisuus vaikuttaa siihen itse, vaikuttaa elämäntapahtumien kulkuun. Työaika ja työajan säätely vaihtelee Euroopan maissa huomattavasti esimerkiksi liittyen vanhempainvapaiden pitämiseen. Viime aikoina työajan suhteen on ollut vahva suuntaus tehokkuuteen ja samalla myös elämäntapahtumien oppimiseen. Elämäntapahtumien kulku lähestymistapana nostaa vahvasti esille ajankäytön ja säätelyn liittyen vapaa-aikaan, palkkatyöhön, palkattomaan työhön ja huolenpitoon käytettävään aikaan. Ajan säätelyn taustalla elämäntapahtumien kulkuun ovat vaikuttamassa työelämän epävakaus, uudenlaiset riskit, väestön ikääntyminen ja työttömyys. (Anxo & Boulin 2006, 319–322, 334–335.)

Jenny Hockey ja Allison James (2003, 105–106) esittävät, että ajassamme on yhä enemmän yksilöitä, jotka hylkäävät perinteiset käsitykset elämäntapahtumien kulusta, jossa on eri vaiheita ja siirtymiä vaiheesta toiseen. Sosiaalisen identiteetin kuvaamisessa iällä ja elämäntapahtumien vaiheella voidaan ajatella olevan yhä vähemmän merkitystä. Tutkittaessa lapsuudenkodistaan opiskelija-asuntoon muuttaneita nuoria heidän elämäntapahtumien kulunsa näyttöä kuitenkin edelleen modernina ajatteluna, jossa tuli esille kronologisuus ja aikasidonnaisuus. Tämä moninaisuus postmodernissa ajassa kuvaa ajassa olevaa tilaa eri aikakausien ajattelun ja ilmiöiden yhtäaikaiselle läsnä olemiselle. (Emt., 116.) Nykypäivän nuoret aikuiset ovat kasvaneet tietokoneiden, matkapuhelinten ja internetin maailmassa. Aikaisempien sukupolvien tuntemasta teollistuneesta yhteiskunnasta on tullut palvelusuuntautunut kulutusyhteiskunta ja globaali kylä. Globalisaatio on eräänlainen hybridi, jossa tavat, tavarat ja ajanvietteet sulautuvat. (Green 2010, 11–14.)

Ihmisen elämäntapahtumien kulku näyttää tulleen yhä vähemmän riippuvaiseksi perheestä ja paikallisuudesta. Elämäntapahtumien kulku järjestäytyy samaan aikaan toisaalta yhä enemmän iän mukaan. Elämäntapahtumien muutokseen vaikuttavat myös muutokset työmarkkinoilla ja valtion kasvava rooli ihmisten elämässä. Elämäntapahtumien kulussa eroja voidaan nähdä tulotason, sukupuolen ja etnisen alkuperän kautta. Elämäntapahtumien erot suurenevät, kun epätasa-arvo ilmenee monimuotoisena ilmiönä, jossa yhtä aikaa ovat läsnä myös kysymykset etnisyydestä, sukupuolesta ja taloudellisista resursseista. (Shanahan 2000, 669, 675.)

Aikuistumisessa on perinteisen käsityksen mukaan lunastettava oma tila kapinoinnin kautta, jonka jälkeen luodaan uusi suhde traditioihin kapinoilla saavutetusta omasta tilasta käsin. Psykologinen ja

sosiaalinen aikuisuus ovat eriytyneet yhä enemmän toisistaan. Psykologista aikuisuutta näyttää olevan yhä vaikeampi rakentaa, ja sosiaalinen aikuisuus on helpommin menetettävissä kuin aikaisemmin. Autonomian saavuttaminen vaikeutuu, koska kiinteät aikuisidentiteetit ovat murroksessa. Ainoaksi kapinan kohteeksi näyttää jäävän aikuisuus sinänsä ja kapina itsenäistymistä kohtaan. Aikuistuva nuori samaistuu toisiin aikuistuviin nuoriin, koska aikuisiin ei voi enää samaistua kuten aikaisemmin. Vanhemmat eivät ensisijaisesti enää halua näyttää vanhemmilta. Vanhempien voidaankin katsoa olevan enemmän kavereita ja vertaisia kuin ennen. (Relander 2000, 292, 295.)

Aikuisuutta määritetään itsenäisyyden ja täysivaltaisuuden kautta. Aikuisuuden kulttuuriset merkitykset voidaan nähdä myös sukupuolittuneina, koska naisen ja miehen kulttuurisesti ihanteelliset ominaisuudet ovat osin erilaiset. Eri elämänvaiheet voidaan ymmärtää samaan aikaan läsnä oleviksi meissä kaikissa. Tästä esimerkkinä voidaan käyttää lapsuuden kokemusten kantamista mukana myös aikuisuudessa. Aikaprospektiivimme ei ole vain yksisuuntainen ja myös yhteiskunnallinen aika tulee siis ymmärtää aikuisuudessa läsnä olevaksi. Vaikka aikuisuudessa korostetaan vastuuta ja täysivaltaisuutta, myös aikuisuuteen kuuluu huolenpidon tarve vastuun rinnalla. Kaikkien ikäryhmien osalta olennaista olisikin löytää tasapaino riippuvuuden ja itsemääräämisoikeuden välillä. (Juhila 2008, 89–90, 100–104.)

Elämä ja samalla aikuistuminen näyttäytyvät ajassamme yhä enemmän jatkuvaa itsetutkistelua vaativana reflektiivisinä prosesseina. Reflektiokyky näyttää olevan edellytys sille, että yksilö voi saavuttaa aktiivisen ja omaan elämäänsä vaikuttavan subjektin aseman. Yksilön oman tahdon ja pyrkimysten merkitys on tästä näkökulmasta kasvanut yhä suuremmaksi. (Raunio 2009, 299.) Täysivaltaisen kansalaisuuden saavuttamiseen tarvitaan omaan elämään liittyvän vallan saamista itselle. Puhumme voimaantumisen, valtautumisen, valtauttamisen ja voimavaraistamisesta, jotka on käännetty englanninkielisestä käsitteestä *empowerment*. Tämä empowerment-puhe kertoo samalla myös käänteisesti osallisuuden puutteesta ja omassa elämässä sivussa olemisen ilmiöistä. Voimaantuminen edellyttää yksilön omaa muutoksen ja tavoitteen asettelun lisäksi vastaanottavaa yhteiskuntaa. (Juhila 2006, 120–121.)

Voimaantuminen on prosessiluonteista. Voimaantuminen on ihmisestä itsestään lähtevä prosessi, eikä voimaa voi antaa toiselle. Se on henkilökohtainen ja sosiaalinen prosessi. Voimaantuminen on tapahtumasarja, jonka kannalta toimintaympäristön olosuhteet ovat merkityksellisiä. Prosessin kannalta esimerkiksi valinnanvapaus ja turvallinen ilmapiiri voivat olla vaikuttavia tekijöitä. Voimaantuminen voi näin ollen olla jossain tietyssä ympäristössä todennäköisempää kuin toisessa.

(Siitonen 1999, 93.) Aikuisuuteen liitetään aktiivinen toimijuus ja valta omaan elämään. Voimaantuminen käsitteenä voidaan nähdä aikaamme liittyvien uudenlaisten elämänhallintaan ja suunnitteluun liittyvien odotusten ja vaatimusten tuottamana. Mikäli voimaantumisen tarve ajassamme nousee osallisuuden puutteesta tai omassa elämässä sivussa olemisen kokemuksesta, täysivaltaisen kansalaisuuden ja aikuisuuden saavuttamisen voisi arvioida olevan jostakin syystä haastavampaa kuin aiemmin.

3.2 Tutkimuksia nuorten elämästä aikuisuuden kynnyksellä

Nuorisotutkimusta tehdään laajalla akateemisella kentällä ja useilla eri tieteenaloilla tutkitaan nuoriin, nuoruuteen ja aikuistumiseen liittyviä kysymyksiä. Yleisesti tunnustetaan, että nuoruus elämänvaiheena on pidentynyt ja muuttunut. Nuoren aikuisen käsitteen syntyyn vaikuttivat suuret muutokset länsimaisissa yhteiskunnissa 1900-luvulla. (Settersten Jr. 2008, 21.) Voidaan myös yleisellä tasolla sanoa, että riski nuorten syrjäytymiselle on kasvanut. Siirtyminä nuoruudesta aikuisuuteen nähdään erityisesti vaiheet, joita voidaan kuvata koulusta työhön siirtymisen ja perhemuutosten kautta. Nuorten siirtymistä aikuisuuteen ei kuitenkaan voida tutkia erillisenä ilmiönä, vaan yhteydessä muutoksiin ja todellisuuteen koko ympäröivässä yhteiskunnassa. (Roberts 2003, 13–14, 19.)

Ei ole olemassa yhtä tapaa olla aikuinen. Vaihtoehdot ja vaihtelu ovat leimallisia aikamme aikuisuudelle. Aikuisuuteen kuljetaan persoonallisia ja yhä erilaisempia polkuja pitkin. Perinteiset, aikuisuuteen liittyvät siirtymät, kuten kotoa muuttaminen ja perheen perustaminen, tapahtuvat myöhemmin kuin ennen. Poliitiikan näkökulmasta uusi individualistinen elämäntapa tarkoittaa sitä, että entiset ohjaustavat, esimerkiksi niin kutsuttu keppi tai porkkana -malli, eivät enää toimi samalla tavalla kuin ennen. (Settersten Jr. 2008, 21–22.) Viimeisten vuosikymmenten aikana siirtymävaihe nuoruudesta aikuisuuteen on ollut koko ajan kasvava tutkimuksen alue myös meillä Euroopassa. Siirtyminen aikuisuuteen on monimuotoista ja polut aikuisuuteen eroavat toisistaan enemmän kuin aikaisemmillä sukupolvilla. Skandinaavisissa maissa jätetään lapsuuskoti aiemmin kuin muualla Euroopassa. Ruotsissa vuonna 1961–1965 syntyneiden ikäryhmässä kotoa muutettiin pois keskimäärin 19-vuotiaana. Vastaavasti Italiassa miehet muuttivat kotoa pois 27-vuotiaana ja naiset 24-vuotiaana. Eurooppalaisen tutkimuksen mukaan myös muutto takaisin lapsuuden kotiin on todellisuutta ainakin osan jo kerran kotoa lähteneiden kohdalla. (Buchman & Kriesi 2011, 482–485.)

John Bynner (2005, 367–368) kuvaa artikkelissaan nuorta aikuisuutta käsitteellä ”Emergency Adulthood”. Uudenlaisen aikuisuuden syntymiseen ovat vaikuttaneet ennen kaikkea teknologian nopeat muutokset ja globalisoituminen. Näiden muutosten rinnalla aikuistumiseen elämänvaiheena vaikuttaa kasvava epävarmuus tulevaisuudesta. Teollistuneissa maissa tehtyjen tutkimusten mukaan nuoret lähtevät kotoa myöhemmin kuin aikaisemmin ja perustavat parisuhteen ja perheen myöhemmin. Aikuistuvilla nuorilla on elämässään enemmän epävarmuutta, mutta myös enemmän mahdollisuuksia kuin ennen. (Emt., 380.)

Ruotsalaisnuorten mielipiteitä tutkinut Annika Westberg (2004, 51) esittää tutkimustulostensa perusteella, että tärkein aikuisuuden saavuttamiseen liittyvä asia nuorten itsensä mielestä on se, että ottaa vastuun omista päätöksistään. Aikuisuuteen siirtymistä määritellään status- ja roolimutosten avulla. Tutkimuksessa vertailtiin taloudellisen riippumattomuuden, vanhemmaksi tulemisen ja iän vaikutusta aikuisuuden saavuttamisen kokemukseen. Lapsen saamisella ja vanhemmaksi tulemisella on ruotsalaisnuoren mielipiteiden mukaan suuri merkitys aikuisuuteen siirtymisessä. Taloudellisen riippumattomuuden suhteen roolimutokset voi vaihdella niin, että riippumattomuudesta palataan takaisin riippuvuuteen vanhemmista. Iällä ei näytä olevan erityisen suurta merkitystä aikuisuuden saavuttamisessa tutkimukseen osallistuneiden nuorten omien mielipiteiden mukaan Yksilön näkökulmasta aikuisuuteen siirtymisessä roolimutoksia tärkeämpää on se, että ottaa vastuun omasta toiminnastaan. (Emt., 49–51.)

Sinikka Aapolan ja Kaisa Ketokiven toimittamassa (2005) Polkuja ja poikkeamia – Aikuisuutta etsimässä -antologian eri artikkeleissa tarkastelun kohteena ovat monet aikuistumisen elämänaalueet useista tutkimusnäkökulmista katsottuna. Kokoelmassa avataan aikuistumisen prosessia tutkimalla niin sanottuja tavallisia aikuistumisen polkuja mutta myös poikkeamia niistä. Tutkimusten avulla löytyy moniulotteinen kuva suomalaisten aikuisuudesta elämänselityksessä tapahtuneiden muutosten kuvaamisen kautta. Kokoelman lähtökohtana on ymmärrys siitä, että aikuisuus ei ole itsestään selvää nyky-yhteiskunnassa, jossa monet aikuisuuden aiemmista mittareista ovat murroksessa. Kirjan artikkeleissa aikuistuminen nähdään ennen kaikkea prosessina. Artikkeleissa ilmenee, että aikuistumisen reiteissä on eroja. Eroja löytyy sukupuolten välillä sekä eri kulttuuriympäristöistä ja sosiaalista taustoista tulevien suhteen. (Emt., 7–11.)

Helena Helve (2002, 91) tutki seurantatutkimuksella helsinkiläisiä ja pohjalaisia nuoria. Hän kohtasi nuoret ensimmäisen kerran vuonna 1989, kun nämä olivat 16-vuotiaita. Tuolloin elettiin noususuhdannetta, eikä lamaa osattu pelätä. Tutkimuksen toisessa vaiheessa 1992–93 samat nuoret kohdattiin laman aikana kolme vuotta vanhempina. Tällöin oli selvästi nähtävissä miten uudenlaiset

elämäkokemukset ja yhteiskunnalliset muutokset olivat vaikuttaneet heihin. Nuoriin kohdistui erilaisia odotuksia kuin kolme vuotta aikaisemmin. Aineiston perusteella oli nähtävissä, että tytöt ja pojat näyttivät itsenäistyvän eri tavalla. Tytöistä enää kolmannes asui lapsuudenkodissaan, kun enemmistö pojista asui vielä kotona. Koulutusvalintojen osalta oli nähtävissä, että vanhempien koulutus korreloi nuorten omiin koulutusvalintoihin. Nuorten vaikeiksi kokemat asiat liittyivät aikuistumiseen: erityisesti opiskeluun, seurusteluun ja kodin perustamiseen. Tulevaisuuteen nuoret näyttivät suhtautuvan positiivisesti. Laman ja sen jälkeisenä aikana positiivisesti tulevaisuuteen suhtautuvien osuus kasvoi ja negatiivisesti tulevaisuuteen suhtautuvien osuus pysyi ennallaan. Helven tutkimus osoittaa nuorten peilaavan uudenlaista pirstaleista ja vaikeasti ennustettavissa olevaa maailmaa. Nuoruus näyttäytyy pidentyneenä ja polarisoituneena. (Emt., 97, 124, 147–148, 229–230.)

Nuoria aikuisia on kotimaisessa tutkimuksessa tutkittu muun muassa syrjäytymisen, toimeentulon ja sosiaalityön näkökulmasta. Minna Suutari (2002) on tutkinut työmarkkinoiden marginaalissa elävien 18–27 -vuotiaiden pohjoiskarjalaisnuorten sosiaalisia verkostoja ja näiden verkostojen merkitystä yhteiskuntaan kiinnittymisessä. Suutarin tutkimuksen mukaan marginaaliasemastaan huolimatta nuoret olivat kiinnittyneet moniin eri verkostoihin. Marginaalissa elävät nuoret eivät automaattisesti ole syrjäytyneitä. Tutkimuksen nuorilla näytti olevan yhtäläinen mahdollisuus integroitua takaisin yhteiskuntaan kuin syrjäytyä.

Anneli Pohjolan (1994) tutkimuksen lähtökohtana oli tutkia nuorten elämää toimeentulotuen varjossa. Tärkeiksi asioiksi tutkimuksessa nousivat nuorten suhtautuminen koulutukseen ja työmarkkinoihin. Pohjola näki tutkimuksessaan nuoret aktiivisina toimijoina omassa elämässään, eikä tutkimuksessa nuoria määritelty ongelmalähtöisesti. Tutkimuksen johtopäätöksenä todetaan, että tutkimuksen nuoret elävät elämäänsä odotustilassa. Identiteetti perustui vahvasti työn kautta rakentuvaksi, ja tärkeä kiinnekohta tutkimuksen mukaan nuorille oli perhe. Pohjolan mielestä näiden nuorten suurin ongelma oli heikko työmarkkinoille kiinnittyminen. Nuorten sosiaalitoimiston asiakkuutta on tutkinut myös Piritta Jetsu (2009). Hänen pro gradu -tutkielmansa tavoitteena oli lisätä ymmärrystä siitä, mitä nuoret asiakkaat ajattelevat omasta asiakkuudestaan ja millaisia palveluja he sosiaalityöntekijältä hakevat. Tulosten mukaan nuoret asioivat sosiaalitoimistossa heikon taloudellisen tilanteen takia. He hakevat myös tukea ja apua mielenterveys- ja päihdeongelmiin ja muihin erilaisiin ongelmatilanteisiin. Nuoret nostavat tärkeiksi asioiksi kuuntelemisen ja ymmärtämisen. Myös sosiaalityöntekijän tuttuutta, luotettavuutta ja pysyvyyttä arvostettiin. Tutkimuksen nuoret pitävät itseään normaaleina nuorina, eivätkä koe itseään syrjäytyneiksi. (Emt., 71–76.)

Tänään aikuisuuden kynnyksellä elävät nuoret ovat olleet lapsia 90-luvulla. Ajassa tapahtuvat muutokset ja näistä muutoksista seuraavat erilaiset lapsi- ja nuorisopolitiikan muutokset ovat olleet vaikuttamassa heidän arkeensa ja elämäntilanteensa. Ajallemme on ominaista lähes rajattomien vaihtoehtojen korostaminen ja toisaalta epävarmuuden lisääntyminen. Edellä esillä olevissa tutkimuksissa nuoret itse näyttävät kuvaavan todellisuuttaan enemmänkin normaaliuden kuin ongelmien kautta. Nuorten oma käsitys aikuistumisesta näyttää näin ollen haastavan omalta osaltaan yhteiskunnallisen riski- ja ongelmapuheen yleistymisen ja eräänlaisen valta-aseman.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymys

Tutkielmassani tarkastelun kohteena on aikuisuus ja se, miten aikuisuutta rakennetaan nuorten aikuisten kirjoituksissa. Analyysimenetelmänäni olevan diskurssianalyysin avulla tutkitaan, miten ja millaista todellisuutta kielen käytöllä tuotetaan. Painopiste on pyrkimyksessä tehdä kielellisiä konstruktioita näkyviksi ja tulkita niitä. (Jokinen ym. 1993, 18, 41–42.) Tarkastelen aineistosta sitä, mistä nuorten aikuisten kirjoituksista nousevissa diskursseissa puhutaan ja miten aikuisuutta niiden avulla tuotetaan. Tutkielmassani tiedon tuottajina ja asiantuntijoina ovat 18–25 -vuotiaat nuoret aikuiset.

Tutkin keskisuuren suomalaisen kaupungin aikuissosiaalityön asiakkaina olevien nuorten aikuisten käsityksiä aikuisuudesta. Tutkimuskysymykseni on, miten aikuisuutta rakennetaan nuorten aikuisten tuottamissa kirjoituksissa. Tutkielman viitekehyksenä oleva sosiaalinen konstruktionismi sisältää kriittisen suhtautumisen paitsi omaan ajatteluun, yleisiin totuuksiin, merkityksiin ja myös yhteiskunnallisiin ilmiöihin (esim. Parton & O’Byrne 2000, 24–25). Tässä tutkielmassani en siis tavoittele yhtä totuutta; pyrin tuomaan esille jotain siitä kirjosta miten aikuisuus ajassamme ymmärretään.

Tavoitteeni on, että nuoret aikuiset itse pääsevät määrittelemään, mitä aikuisuus heille merkitsee ja miten he itse rakentavat aikuisuutta. Tutkielmassani en lähtökohtaisesti peilaa saatua tietoa valmiisiin rooli- ja statusmuutoksiin, joita yleisesti voidaan liittää aikuistumiseen. Etsin aineistosta aikuisuutta kuvaavia diskursseja ja puhetapoja sekä sitä, miten niillä tehdään asioita ja tuotetaan positioita. Lähtökohtani on, että käsitys aikuisuudesta ei ole yhteisesti jaettu totuus. Uteliaisuuteni nousee käytännön sosiaalityöstä ja erityisesti arjen kohtaamisista nuorten aikuisten kanssa.

4.2 Analyysimenetelmänä diskurssianalyysi

Tutkielmani tiedonhankinnassa käytän laadullisia tutkimusmenetelmiä ja aineiston analyysissä metodina on diskurssianalyysi. Tutkielmassani korostuu konstruktionistinen näkökulma. Diskursseissa valta ja tieto kytkeytyvät toisiinsa. Etsin aineistosta nuorten aikuisten kuvaamia

aikuisuuteen liittyviä diskursseja sekä niiden välisiä ja niiden sisäisiä valtasuhteita. Olen kiinnostunut siitä, millaiset jäsenystavat dominoivat sosiaalisen todellisuuden rakentamista.

Laadullisella aineistolla tarkoitetaan aineistoa, joka voi koostua kirjallisista tai kuvallisista havainnoista tekstiksi muutettuna. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusprosessia ei voi pilkkoa ennakoita tiedettyihin toisiaan seuraaviin vaiheisiin, koska tulkinta on mukana koko tutkimusprosessissa (Eskola & Suoranta 1998, 15–16.) Alasuutari (1999, 40–44) on määritellyt laadullista tutkimusprosessia siten, että analyysissä on ensin oleellista pyrkiä pelkistämään löydetty havainnot mahdollisimman pieneksi havaintojoukoksi ja analyysin toisena vaiheena on arvoituksen ratkaiseminen eli tutkimustulosten tulkinta. Tutkimusprosessi etenee näin pelkistyksen ja tulkinnan vuorottelun kautta, jolloin molemmat vaiheet voivat olla myös samaan aikaan läsnä.

Tekstin tutkimuksessa tavoitteena on kuvata tekstejä laajemmin kuin asiasisällön esittämisen näkökulmasta. Tekstin vuorovaikusta tarkastelemalla voidaan päästä käsiksi siihen, miten teksti kytkeytyy sosiaaliseen yhteisöönsä. Tekstillä on funktio ja sillä tavoitellaan jotakin. Tekstiin rakentuu sisään kirjoittaja ja lukija sekä heidän välisensä suhde. Tekstin tulkinta syntyy siinä, kun lukija kohtaa tekstin. Jokaisessa kohtaamisessa on kyse uudesta todellisuuden jäsentämisestä. Teksti ymmärretään luovana tulkintana maailmasta, eikä se siis heijasta valmista maailmaan. Tekstiä tulisi voida katsoa tekstinä ja erillään reaali maailman tapahtumista. Teksti nimeää, jakaa, väittää ja ilmaisee. On tärkeää kysyä miten teksti esittää sen, mitä se esittää, ja mikä rooli ja sosiaalinen asema tekstillä voidaan nähdä olevan. (Hiidenmaa 2000, 171–175.)

Diskurssi määritellään erilaisella tasolla olevaksi kuin puhe tai teksti. Sanat itsessään eivät kerro mitään, mutta ne tulevat ymmärrettäväksi vasta yhdistyessään tietoon maailmasta. (Wodak & Krzyzanowski 2008, 6–8.) Diskurssianalyysissä kiinnostuksen kohteena on itse teksti ja tekstin analyysissä huomio on tekstin järjestäytymisessä ja sisällössä. Diskurssit eivät ole vain puhetapoja, vaan ne ovat osa sosiaalisia käytäntöjä. Diskurssit eivät synny tyhjiössä; niillä tehdään asioita ja tuotetaan identiteettejä. Analysoinnin lähtökohta on itsestäänselvyyksien kyseenalaistaminen ja epäily. (Gill 2000, 174–175, 178.)

Diskurssianalyysi on luonnollisen puheen tai tekstin analysointitapa. Luonnollisella tarkoitetaan tässä yhteydessä vapaasti tuotettua puhetta tai tekstiä, joka on riippumaton tutkijan toiminnasta. Analysoinnin avulla korostetaan ja tehdään näkyväksi tapoja, joilla käsitykset maailmasta, yhteiskunnasta, tapahtumista tai sisäisistä maailmoista tuotetaan diskursseiksi. Diskurssianalyysi on analyysi siitä, mitä ihminen tekee. Aineistolta kysytään kuinka merkityksiä konstruoidaan ja kuinka niitä tehdään tosiksi ja oikeutetaan. (Silverman 2004, 202–203, 206.)

Faircloughin (2003, 21) mukaan kielenkäyttö, mukaan lukien ruumiinkieli, on osa sosiaalista tapahtumaa. Tapahtumat eivät kuitenkaan seuraa suoraan ja ennalta arvattavasti sosiaalisista rakenteista. Abstraktien sosiaalisten rakenteiden ja sosiaalisten tapahtumien välille syntyy sosiaalisia käytäntöjä. Kieli sisältää aina tiettyjä mahdollisuuksia ja sulkee samalla pois toisia. Diskurssien avulla voidaan tunnistaa kielellisiä sosiaalisten käytäntöjen verkostoja. Tultaessa abstrakteista sosiaalisista rakenteista kohti konkreettisia tapahtumia on yhä vaikeampi erottaa kieltä muista sosiaalisista elementeistä. Diskurssi kuvaa sosiaalista käytäntöä kolmella eri tavalla: tapaa toimia, tapaa kuvata ja tapaa olla. (Emt., 22–26.)

Valtaa ei diskurssianalyyseissä nähdä yksilöiden omaisuutena. Kiinnostus kohdistuu valtasuhteiden tuottamiseen sosiaalisissa käytännöissä. Diskurssien keskinäistä organisoitumista tutkittaessa aineistosta voidaan lähteä etsimään dominoivia diskursseja tai keskittyä diskurssien moninaisuuteen. Tutkijan tulee kuunnella aineistoa lyömättä lukkoon tulkintoja etukäteen. (Jokinen ym. 1993, 76–80). Diskurssit voidaan nähdä tapoina kuvata maailmaa eri puolilta kuten prosesseja, suhteita, rakenteita, henkistä maailmaa, tunteita ja uskomuksia. Eri puolet ja näkökulmat esitetään erilaisilla ja siksi on tärkeää keskittyä suhteisiin eri diskurssien välillä. Diskurssit eivät vain kuvaa maailmaa sellaisenaan, vaan ovat myös heijastumia, kuvitteellisia sekä mahdollisuuksia kuvaavia. Identiteetin kannalta diskurssit sisältävät sen, mitä on tai on ollut, mutta myös sen, mitä saattaa tai voi olla. (Fairclough 2003, 124, 207.)

Ihmisen katsotaan aina käyttäessään kieltä olevan samalla uusintamassa tai muuntamassa kulttuurista todellisuutta ja sitä, miten ilmiöitä kulloinkin tehdään ymmärrettäväksi. Diskurssianalyysin näkökulmasta sekä puhe että teot ovat molemmat toimintoja, jotka ylläpitävät tai muuntavat sosiaalista todellisuutta. Diskurssit ovat kulttuurisesti varsin vakiintuneita kokonaisuuksia. Tulkintarepertuaarin käsitettä käytetään usein rinnasteisena diskurssi-käsitteelle. Tulkintarepertuaareilla tarkoitetaan sanojen ja kuvausten ryppäitä, joita voidaan kutsua merkityssysteemeiksi. Näiden avulla rakennetaan erilaisia versioita itsestä ja sosiaalista rakenteista. Identiteetti on yksi yleisimmistä kohteista diskurssianalyyttisessä tutkimuksessa. Identiteetti voidaan ymmärtää merkityssysteemin osaksi ja toiminnalliseksi kategoriaksi. Ihmiselle rakentuu tiettyssä systeemissä tietynlaisia identiteettejä. (Jokinen ym. 1999, 68–71.) Puheen tai tekstin osatekijät ovat diskurssianalyyseissä sosiaalisen vuorovaikutuksen muoto, joka tapahtuu tiettyssä ajassa ja tiettyssä tilassa (Metsämuuronen 2005, 238).

Analyysissäni kysyn aineistolta, miten nuoret aikuiset rakentavat itsestään määrittäviä ja tuottavat identiteettiä. Identiteettiä ei diskurssianalyyseissä ymmärretä pysyväksi, vaan tilanteittain

vaihtelevaksi. Identiteetit eivät ole itsestäänselvyyksiä ja muuttumattomia faktoja, vaan ne rakentuvat ja uusiutuvat arkisessa kielenkäytössä. Diskursseilla on kyky rakentaa identiteettejä. Yksilöiden ja ryhmien kuvaukset itsestä, toisista ja ihmisten välisistä suhteista rakentuvat kielenkäytössä. Erilaiset diskurssit rakentavat erilaisia identiteettejä, ja erilaiset yhteiskunnalliset kontekstit kutsuvat, tarjoavat ja rakentavat erilaisia identiteettejä. Kieli voidaan nähdä identiteetin tulkkina ja kannattelijana. Yksilön käsitys itsestään muotoutuu niissä sosiaalisissa kehyksissä, jotka ympäröivät yksilöä. Olemme sitä mitä olemme myös siksi, mitä me itse kerromme olevamme tai mitä meistä kerrotaan. Identiteetin syntyminen ja uudistuminen on prosessi, jossa neuvotellaan ja kamppaillaan erilaisten identiteettien välillä. Erilaisten identiteettien mahdollisuudet risteilevät vuorovaikutuksessa ja laajemmissa yhteiskunnallisissa tilanteissa. Diskurssien avulla identiteettejä rakennetaan, muutetaan ja haastetaan. Identiteetti korostaa diskurssi-käsitteen sosiaalista puolta. Kielenkäytössä on kyse kielenkäyttäjän omista valinnoista, joihin vaikuttavat kontekstin ja käytänteiden asettamat rajat ja ehdot. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 63–66, 70.)

Yksilöt rakentavat aktiivisesti todellisuutta ja muodostavat itse identiteettinsä. Identiteetti voidaan nähdä väljänä yläkäsitteenä, joka määrittää niitä oikeuksia velvollisuuksia ja ominaisuuksia, joita toimija olettaa itselleen tai toisille (Jokinen ym. 1993, 38). Jatkuvien muutosten myötä ajatus yhtenäisestä ja vakaasta identiteetistä on pirstoutunut tuottaen ”postmodernin subjektin”, joka käsitteellistyy subjektiksi ilman kiinteää tai pysyvää identiteettiä. Identiteetit eivät ryhmity yhtenäiseksi minkään eheän minän ympärille, koska subjekti ottaa eri identiteettejä eri tilanteissa ja eri aikoina. Voidaan siis ajatella, että sisällämme voidaan ajatella olevan ristiriitaisia ja eri suuntiin tempoilevia identiteettejä. (Hall 1999, 21–23.)

Tutkimuksessani määritän identiteetin ”postmodernin subjektin” kaltaiseksi monimuotoiseksi konstruktioksi, jolla ei ole pysyvää ydintä. Viitataan identiteetillä siihen, miten ihmiset kielenkäytössään rakentavat itsestään ja toisistaan määriytyksiä, jotka ovat tilanteittain vaihtelevia ja moninaisia. Identiteetti määrittyy toiminnalliseksi kategoriaksi, joka kontekstista riippuen mahdollistaa ihmisille erilaisten identiteettien rakentumisen. Tietyissä diskurssissa kirjoittajille rakentuu tietynlaisia identiteettejä. (Jokinen ym. 1999, 68.) Diskurssit voidaan nähdä tarjolla olevien identiteettien rakennuspuina. Tavoitteeksi ei diskurssien tutkimuksessa aseteta sen ratkaisemista, mikä aidoimmin edustaa tutkimukseen osallistuvan minää. Versioiden moninaisuus otetaan tutkimuskohteeksi sellaisenaan. (Jokinen ym. 1993, 38).

Tutkijan tehtävä on nostaa aineistosta esiin se, mikä ei siitä automaattisesti nouse esiin. Aineistosta etsitään eroja ja yhtäläisyyksiä, mutta myös asetetaan oletuksia tekstin funktioista ja vaikutuksista. Näin pyritään tunnistamaan erilaisia repertuaareja eli käsite- tai asiakokonaisuuksia. Repertuaarien avulla ihmiset muodostavat käsityksensä maailmasta ja ne ovat aina tulkinnallisia. (Eskola & Suoranta 1998, 198–199.)

Diskurssianalyysi on tarkka lähilukemisen tapa, joka liikkuu tekstin ja asiayhteyden välisessä maastossa tutkien diskurssien sisältöä, järjestäytymistä ja tehtäviä. Tutkija on tällöin oltava nöyrä oman tietämisensä ja oikeassa olemisensä suhteen. Tutkijan tekemä analyysi on tulkinta, jonka vakuutena ovat yksityiskohtaiset ja perustellut väittämät ja huomiot tutkitusta aineistosta. (Gill 2000, 188.) Diskurssianalyysin peruskysymykset ovat: kuka sanoi, mitä sanoi, mitä tarkoitti, miksi sanoi, mihin pyrki ja mitä puheella tuotti (Metsämuuronen 2005, 239).

4.3 Aineisto ja aineiston käsittelyprosessi

Aineisto ja aineistonkeruu

Diskurssianalyysissä suositetaan usein niin sanottuja luonnollisia aineistoja, joilla tarkoitetaan tutkijasta riippumatta syntyneitä aineistoja. Osa kirjallista teksteistä voidaan katsoa tällaisiksi luonnollisiksi aineistoiksi. Luonnollisten aineistojen käyttöä perustellaan sillä, että niissä on läsnä sellaista monimuotoisuutta ja sävykkyyttä, joka saattaa puuttua tutkijan itse tuottamista aineistoista. (Jokinen ym. 1999, 236–237.) Käytän tutkimusaineistona aikuissosiaalityön asiakkaiden kirjoituksia ja pyrkimyksenäni on ollut saada vapaamuotoisten kirjoitusten avulla esille mahdollisimman paljon erilaista rikkautta siitä, miten nuoret aikuiset itse tekevät ja tuottavat aikuisuuttaan. Nuoruus on muuttuva käsite; siihen vaikuttaa kulttuurien ja sosiaalinen tausta sekä aikakausi. Aikakaudellemme ominainen nuoruuden pidentyminen olisi antanut mahdollisuuden kirjoittajien ikärajan siirtämisen 30 vuoteen asti. Tutkimusaiheeni on noussut aikuissosiaalityön arjesta kohdatessani juuri aikuissosiaalityön palveluihin siirtyneitä nuoria aikuisia. Aineiston tuottajien yläikärajan ollessa 25 vuotta korostuu erityisesti juuri aikuisuuden kynnyksellä oleminen ja siitä nousevat kokemukset, ymmärrys ja tieto.

Tutkimusaineistonani ovat 18–25 -vuotiaiden aikuissosiaalityön asiakkaiden kirjoitukset. Valitsin aineistonkeruutavaksi haastattelun sijaan kirjoituspyynnön, koska halusin aineiston olevan mahdollisimman lähellä niin sanottua luonnollista aineistoa. Kirjoituspyynnössä pyysin

kirjoittamaan vapaamuotoista tekstiä asiakkaan omasta elämästä ja ajatuksista aikuistumiseen liittyen (ks. liite 1). Ohjasin kertomaan toiveista, todellisuudesta, pettymyksistä ja onnistumisista kirjoittajalle itselleen sopivalla tavalla. Tavoitteeni oli saada välitettyä, että tärkeintä on kirjoittajan oman äänen ja kokemuksen kuuluville tuleminen tekstin kautta. Taustatietoina keräsin osallistujilta tiedot iästä, asumismuodosta, sukupuolesta sekä opiskelusta tai ammatista. Pyysin lähettämään kirjoitukset sähköpostitse tai vaihtoehtoisesti kirjepostina.

Aineiston saaminen sähköisessä muodossa helpottaa aineiston kokoamista ja analysointia. Sähköpostin käyttäminen nostaa kuitenkin esille tietosuojakysymyksen. Sosiaalityöntekijän roolissa ja tehtävissä en voi ilmaista asiakkuuksia tai asiakkaiden yksilöityjä tietoja suojaamattomassa verkossa. Tutkimukseen osallistuvan lähettäessä tekstinsä sähköisesti sähköpostiini, hän itse ottaa vastuun tekstin lähettämisestä verkossa. Tutkijan ja opiskelijan statuksen vahvistamiseksi käytin sähköpostiosoitteena muuta kuin työsähköpostiosoitettani.

Työskentelin itse tutkimuksen tekemisen aikana aikuissosiaalityön palveluissa sosiaalityöntekijänä. Tutkija- ja työntekijäposition samanaikaisuus herättää eettistä pohdintaa liittyen siihen, miten asiakkaat kokevat itse kirjoituspyynnön, jonka allekirjoittaja on joillekin samalla oma sosiaalityöntekijä. Sosiaalityöntekijänä minulla on asiakkaan auttamiseen, tukemiseen ja osittain myös kontrolliin perustuva rooli. Asiakkaan näkökulmasta kaksoisroolini on saattanut aiheuttaa hämmennystä. Kirjoituspyynnössä toin selkeästi esille, että tutkimukseen osallistuminen tai osallistumattomuus ei vaikuta asiakkaan mahdollisesti tarvitsemiin aikuissosiaalityön palveluihin. Kirjoituspyyntöjä välittivät kaikki neljätoista aikuissosiaalityön sosiaalityöntekijää ja sosiaaliohjaajaa. Kirjoituspyynnöt annettiin aikuissosiaalityön asiakkaille heidän asioidessa aikuissosiaalityön palveluissa.

Kirjoituspyynnön perusteella sain kuukauden aikana yhden kirjoituksen. Pyysin uudestaan sosiaalityöntekijöitä ja sosiaaliohjaajia välittämään kirjoituspyyntöäni eteenpäin. Tulkitsin kirjoitusten vähyden perusteella, että kirjoituspyyntö sellaisenaan ei toiminut riittävän hyvin. Muutin toimintatapaani niin, että ohjasin pyytämään asiakkaalta sähköpostiosoitteen, johon saan lähettää kirjoituspyynnön ja muutamia apukysymyksiä. Lähetin sähköpostilla kaikkiin saamiini sähköpostiosoitteisiin kirjoituspyynnön ohella neljä kysymystä aikuisuuteen ja aikuistumiseen liittyen, sekä lisäksi kuusi aloitettua lausetta, joita pyysin täydentämään (ks. liite 2). Suoran sähköposti-yhteydenoton ja kysymysten avulla sain vielä yhdeksän kirjoitusta.

Tavoitteeni saada vapaamuotoisia kirjoituksia ja mahdollisimman luonnollista ja rajaamatonta aineistoa toteutui vain osittain, koska kysymyksillä ja aloitetuilla lauseilla oli selkeästi kirjoittamista

ohjaava vaikutus. Kirjoitukset eroavat jonkin verran toisistaan kirjoitusten pituuden osalta. Osa koostuu ikään kuin kysymyksiin vastaamisesta, osa kirjoituksista rakentuu vapaamuotoisesta tekstistä. Lyhin teksti käsitti kaksikymmentä riviä ja pisin teksti lähes kolminkertaisesti tekstiä verrattuna lyhimpään kirjoitukseen. Miesten kirjoitukset olivat pääsääntöisesti lyhyempiä kuin naisten. Kirjoitukset rakentuvat pitkälle kirjoituspyynnön ja apukysymysten mukaisesti, vaikka ensisijaisesti pyysin kirjoittamaan vapaamuotoisesti. Kirjoitukset vastaavat melko paljon rakenteellisesti toisiaan, mutta vaihtelevat tyylliltään jonkin verran. Kirjoituspyyntö, apukysymykset ja avoimet lauseet voidaan kuitenkin ohjaavan vaikutuksensa rinnalla myös nähdä osoituksena minun, lukija-tutkijan, ja kirjoittajan välisestä vuorovaikutuksesta.

Tutkimusaineistoni koostuu yhteensä kymmenestä aikuissosiaalityön asiakkaan kirjoituksesta. Kirjoittajista on puolet naisia ja puolet miehiä. Kuusi kirjoituksen lähettäneistä asuu yksin, yksi asuu vanhempiansa kanssa, yksi asuu avopuolionsa kanssa, yksi asuu avopuolionsa ja lapsensa kanssa ja yksi kirjoittajista on vailla vakinaista asuntoa. Kirjoituksensa lähettäneiden keski-ikä on 20,6 vuotta ja heistä kaksi opiskelee, yksi on töissä, yksi on äitiyslomalla ja kuusi työttömänä tai sairauslomalla.

Analyysiprosessin kulku

Diskurssianalyysin tavoitteena on tehdä kielellisiä konstruktioita näkyväksi ja tulkita niitä. Diskurssilla tarkoitetaan merkityssuhteiden systeemiä, joka rakentuu sosiaalisissa käytännöissä ja samalla rakentaa sosiaalista todellisuutta. (Jokinen ym. 1993, 27.) Konstruktionistisen kielikäsitteilyn mukaan todellisuuteen sinänsä ei ole pääsyä, emmekä pysty vastaamaan kysymykseen vastaako jokin todellisuutta. Todellisuutemme on sitä, miten se ymmärtämisen ja tulkittamisen prosesseissa ilmenee. (Eskola & Suoranta 1998, 138.) Lähdin tulkitsemaan ja tekemään näkyväksi aineistosta nousevaa todellisuutta jäsentämällä teksteissä kuvattua aikuisuutta eri merkityskokonaisuuksiin, joita kutsun diskursseiksi. Erilaisia merkityssysteemejä voidaan kutsua diskursseiksi tai tulkintarepertuaareiksi. Olennaista ei ole se kumpi käsite valitaan, vaan se, miten se määritellään tutkimuksessa. Diskurssit ovat tutkijan tulkintatyön tuloksia ja kiinnostus kohdistuu diskurssien tuottamistyön prosesseihin. (Jokinen ym. 1993, 26–28.)

Aineiston analyysiprosessi lähti liikkeelle kirjoitusten muokkaamisesta tekstinkäsittelyn avulla yhtenäiseksi. Kirjoitusten anonymiteettiä pyrin lisäämään poistamalla niistä kaikki kirjoittajaan liittyvät yksilöidyt tiedot, tai minulle osoitetut kirjoituspyynnön lähettäjänä saamani pienet viestit.

Aineisto, jota analyysivaiheessa luin läpi, oli riisuttu mahdollisimman persoonattomaksi. Anonyymit kirjoitukset ovat näin mahdollisimman tasavertaisia suhteessa toisiinsa. Perustelen kirjoittajien tietojen poistamista myös sillä, että analyysin kohteena ovat tekstit sekä niissä identifioituvat diskurssit ja identiteetit, eivät niiden kirjoittajat yksilöllisinä persoonina.

Numeroin kirjoitukset sattumanvaraisessa järjestyksessä juoksevilla numeroilla 1–10. Analyysissä käyttämieni aineisto-otteiden perässä sulkeissa oleva numero ilmaisee mistä kirjoituksesta on kysymys. Numerointi helpotti aineiston käsittelyä ja auttoi pitämään riittävää välimatkaa kirjoittajin. En käytä analyysissä viitteiden yhteydessä mitään muita tunnisteita kuin tekstin numeroa. Koska aineisto on pieni, en ole tuonut tutkielmassani esille keräämiäni taustatietoja, kuten kirjoittajan ikää, sukupuolta tai asumismuotoa. Tästä valinnasta johtuen osa mielenkiintoisesta vertailusta esimerkiksi sukupuolten välillä jää tutkielmasta pois. Valinta on ennen kaikkea eettinen johtuen pienestä aineistosta.

Yhtenäistä, ilman tausta- ja tunnistetietoja, olevaa tekstiaineistoa on yhteensä yhdeksän sivua. Kopion kirjoitukset sellaisenaan, enkä esimerkiksi korjannut kirjoitusvirheitä. Jatkoin työskentelyä tekstien läpilukemisella vaihdellen tekstien järjestystä. Lukiessani kirjoituksia useita kertoja etenin yksityiskohtien kautta kohti kokonaisuuksien ja diskurssien hahmottamista. Erottelin värikoodeilla eri kirjoituksissa samaa puhetapaa käsittelevät tekstiosiot. Tämän erottelun jälkeen eri teemojen havaitseminen oli helpompaa. Lukuisten läpilukukertojen ja niiden synnyttämien pohdintojen jälkeen aloin tarkastella kirjoituksissa rakentuvia diskursseiksi. Diskurssit eivät luonteensa mukaisesti esiinny kirjoituksissa selkeinä kokonaisuuksina, vaan pieninä paloina, joiden tunnistaminen eri merkityssystemien osaksi on analyysin edetessä tarkentuva ja muuntuva prosessi (Suoninen 2001, 67). Aloitin tutkimusaineiston analysoinnin erojen ja yhtäläisyyksien etsimisellä aineistosta ja jatkoin myöhemmin diskurssien keskinäisen organisoitumisen pohdinnalla.

Analyysin tarkentumista helpotti lähdekirjallisuuden käyttäminen analyysin tukena. Myös kirjoitustyön aloittaminen vei analyysiä eteenpäin. Aluksi ryhmittelin nimeämiini diskursseihin liittyvät aineistokatkelmat. Sen jälkeen kirjoitin ensimmäisen analyysiversion, jota lähdin seuraavilla kirjoituskerroilla syventämään ja muokkaamaan. Analyysin edetessä ryhdyin tarkastelemaan, mitä kirjoittajat kullakin diskurssilla tekevät ja millaisia identiteettejä kussakin diskurssissa rakentuu.

Merkityssystemien tunnistaminen ja rajaaminen on osin luovaa valintojen tekoa ja siksi pyrin analyysissäni raportoimaan päättelypolkujani mahdollisimman yksityiskohtaisesti aineisto-otteiden avulla (Jokinen ym. 1993, 54). En kuitenkaan ole kiinnostunut siitä, kuvaavatko kirjoitukset

kirjoittajien elämää totuudenmukaisesti. Tutkimuksellisesti keskiöön nostetaan merkitykset, joita erilaiset asiat kirjoittajien selonteoissa saavat. Kyse ei siis ole identiteettien kuvaamisesta, vaan siitä kuinka nämä identiteetit rakentuvat. Johtopäätöksissä jatkan edelleen analysointia liittäen sen aikuisuuden rakentumiseen riskinä ja mahdollisuutena sekä identiteettiin ja kulttuuriseen kontekstiin. Lisäksi pohdin aineiston perusteella löytämiäni diskursseja sosiaalityön kontekstissa.

Aineistosta esiin nostetut diskurssit nimesin vastuullisuusdiskurssiksi, kehitysdiskurssiksi, riippumattomuusdiskurssiksi ja onnistumisdiskurssiksi. Aikuisuus näyttäytyy ensisilmäyksellä positiivisten määrityskokonaisuuksien kautta. Samaan aikaan kunkin diskurssin sisään kuitenkin rakentuu myös vastakohtia ja haasteita, esimerkiksi onnistuva aikuinen saa merkityksiä juuri epäonnistumisen kautta. Tarkastelen nuorten aikuisten kirjoituksia selontekoina merkityksistä, joita aikuisuudelle tuotetaan ja joilla aikuisuutta samaan aikaan rakennetaan. Analyysissäni tuon esille aikuisuuden tuottamisen puhetapoja ja niihin liittyviä pyrkimyksiä ja valtasuhteita. Diskurssianalyysi asettuu analyysimenetelmänä sille luontevaan kulttuurisen tulkin ja keskustelijan osaan, ei tuottamaan itsestään selvää ja ennalta tiedettyä tietoa (Jokinen ym. 1999, 245). En tarkastele identiteetin rakentumista yksilöllisten kokemusten tai tunteiden välittäjänä, vaan tarkoitukseni on pohtia sitä, miksi kirjoittajien on kirjoituksissa tarkoituksenmukaista kuvata itseään tekemällään tavalla. Diskurssianalyysi kohdistaa huomion kielenkäyttöön tekoina ja toimintana (Jokinen ym. 1999, 19–20).

Seuraavassa luvussa tarkastelen jokaista diskurssia erikseen. Tutkin ja tulkiten diskurssien järjestäytymistä, tehtäviä ja valtasuhteita. Tarkastellessani aineistoa esitän esimerkkejä tekstikohdista, jotka kuvaavat kyseistä diskurssia.

5 AIKUISUUDEN RAKENTUMINEN

5.1 Vastuullisuusdiskurssi

Aikuisuuteen on kautta aikojen liitetty vastuullisuus ja itsestä huolehtiminen. Täysi-ikäisyys merkitsee vastuun kantamista omasta elämästä ja sen valinnoista. Aineistosta nuorten aikuisten kirjoitusten kautta nouseva vastuullisuusdiskurssia esitetään nuoruuden ja aikuisuuden eron kautta. Vastuullisuusdiskurssi kuvataan eron tekemisen lisäksi myös kokonaisvaltaisen vastuupuheen ja vastuun vaativuuden kautta. Lisäksi aineistosta on löydettävissä jonkin verran vastuun ja valintojen taustalla oleva virheiden tekemiseen liittyvää puhetta.

Nuorten aikuisten kirjoituksessa nuoruus kuvataan huolettomana ja vähemmän vastuullisena elämänvaiheena ja samalla nuoruutta verrataan aikuisuuteen. Kirjoittajat tuottavat vastuudiskurssia tekemällä eroa aikuisuuden ja nuoruuden välille seuraavasti:

”Aikuisena osaa ottaa enemmän vastuuta kuin nuori, on varmempi päätöksen teossa.”
(4)

”Nuoren ei tarvitse huolehtii omista laskuista, ruokamenoista tai muistakaan kun taas aikuisena ne kaikki joutuu itse huolehtimaan.” (1)

Vastuudiskurssi paikantuu jonkinlaiseen täytymiseen, joka näkyy uusista asioista huolehtimisena. Kirjoittajat näkevät vastuun heräämisen syynä huolehtimisen ja tekemisen, koska vastuu tuotetaan syntyväksi huolehtimisesta ja tekemisestä. Puhe huolehtimisesta vahvistaa hyvin perinteistä kuvaa aikuisuudesta. Mielestäni vastuudiskurssilla oikeutetaan aikuisena olemista ja täysivaltaisuutta omiin valintoihin. Itsestä huolehtimiseen tarvitaan uusia taitoja, osaamista sekä aikuisuuden liittyvän vastuullisuuden ymmärtämistä. Rajankäynti syiden ja seurausten sekä yrittämisen, uuden oppimisen ja vastuun välillä on nähtävissä seuraavissa esimerkeissä:

”Täytyy yrittää koko ajan olla skarppi ja huolehtia kaikesta mahdollisesta mitä tulee työn lisäksi yrittää pitää yhteyttä ystäviin ja se vastuu mikä siitä tulee harteille.” (1)

”Täytyy itse alkaa pesemään omaa pyykkiä, laittaa ruokaa, hoitaa tiettyjä juoksevia asioita sekä suunnittelemaan asioita hieman pidemmälle. Siitä taas seurauksena syntyy tietty vastuu.” (2)

Aineistosta nouseva vastuullisuusdiskurssi saa vahvistuta myös vuoden 2009 nuorisobarometrissä. Nuorisobarometrissä selvitettiin vuonna 2009 nuorten käsityksiä siitä, milloin ihminen on aikuinen. Tutkimuksessa tuli esille, että elämän eri siirtymät sellaisenaan eivät tee barometrin tulosten mukaan ihmistä aikuiseksi. Aikuisuuden kriteerit näyttävät täyttyvän silloin, kun ihminen ottaa vastuun omista päätöksistään. Täysi-ikäisyyttä ei sen sijaan mielletty aikuisuuden mittariksi. Tutkimuksen mukaan aikuisuuteen liitetään selvästi vastuullisuus ja itsenäisyys. (Myllyniemi 2009, 138–139.) Aineistossa aikuisuuden kriteerinä vastuullisuus määriteltiin merkittäväksi aikuisuuden mittariksi. Vastuu korostui tuotetussa tekstissä keskeisenä aikuisuuden määrittäjänä.

”Tunnen itseni aikuiseksi, koska olen ottanut vastuuta omasta elämästäni.” (3)

”Aikuisuus merkitsee vastuun kantamista omista teoista, sekä tietenkin omasta tulevaisuudesta. Sitä on itse oman suunnan määrittäjä.” (8)

Aikuissosiaalityön asiakkailta keräämässäni aineistossa eroa nuoruuden ja aikuisuuden välillä rakennetaan uudenlaisen elämäntavan ja toiminnan kautta. Aikuisuuteen liittyvää vastuuta ei kyseenalaisteta, mutta itsestä huolehtiminen nähdään osittain ”täytymisenä”. Aikuisuus näyttäytyy aineistossa siis paitsi mahdollisuutena myös ennen kaikkea uudenlaiseen vastuuseen joutumisena. Aikuisuuteen tehdään eroa nuoruudesta käsin. Puhujana näyttää mielestäni olevan ainakin paikoitellen nuori aikuinen, joka katselee aikuisuutta jonkinlaisen välimatkan päästä. Aikuisuuden vastuussa näyttäisi olevan jotain, mitä ei sellaisenaan oteta avosylin vastaan. Ero nuoruuden ja aikuisuuden välillä näyttäytyy muutoksena. Se, mikä aikuisuuden vastuussa tuotetaan täytymisenä ja muutoksena nuoruuden huolettomuuteen, on tulkittavissa normaalina muutosvastarintana uusia asioita kohtaan. Täytyminen voidaan nähdä myös puheena vastuun suuruudesta ja samalla merkittävyydestä. Puheessa muutoksesta ja vastuun vaativuudesta on luettavissa kirjoittajien tunne omasta kyvystään kantaa vastuuta ja olla aikuinen. Aikuisuus tuotetaan kirjoituksissa vastuun vaativuuden näkökulmasta seuraavasti:

”.. koska saan/joudun ottamaan vastuun omasta elämästäni.” (1)

”On kerättävä itsensä ja ajateltava elämänsä hieman pidemmälle kuin pariin seuraavaan päivään tai viikkoon.” (6)

Ruotsalaisnuorten mielipiteitä tutkinut Annika Westberg (2004, 51) esittää omien tutkimustulostensa perusteella, että tärkein aikuisuuden saavuttamiseen liittyvä asia nuorten itsensä mielestä on se, että ottaa vastuun omista päätöksistään. Tämän tutkielman aineiston perusteella aikuisuudesta rakennetaan kuvaa, jossa vastuuta kannetaan kokonaisvaltaisesti omasta elämästä.

Kirjoituksissa aikuisuutta oikeutetaan vastuunkantamisen kautta. Kirjoituksista välittyy vaikutelma, että kirjoittajat ottavat aikuisuuden tuoman vastuun vakavasti.

Aineiston tekstejä analysoidessa on mielestäni pidettävä mielessä myös sosiaalityöntekijän läsnäolo kirjoituspyynnön esittäjänä ja se, että kirjoittajat ovat tekstiä tuottaessaan olleet aikuissosiaalityön asiakkaita. Sosiaalityössä pyritään toimintakyvyn ja oman elämän hallinnan vahvistamiseen. Kirjoitukset on osaltaan nähtävä olevan tulkittavissa keskusteluun osallistumisena tilanteessa, jossa nuori aikuinen on aikuissosiaalityön asiakkaana. Kirjoitusten avulla annetaan kuva siitä, että aikuisuuden tuoma vastuu on ymmärretty, ja samalla ikään kuin tuotetaan mahdollisimman tasavertainen vuorovaikutus kirjoittajan ja lukijan välillä. Tulkitsen vahvan vastuudiskurssin osana vuorovaikutusta yhtenä vaikuttamisen tapana. Lukijaa halutaan vakuuttaa siitä, että itsestä osataan huolehtia riittävän hyvin.

”Huolehdin itse omista asioistani ja kannan vastuun teoistani.” (7)

”Aikuisuus on sitä, että joka tilanteessa huolehdin itsestäni.” (2)

Oman elämän hallitsemisen korostaminen on huolehtimisen rinnalla toinen vakuuttamisen tapa aineiston teksteissä. Aikuisuutta kuvataan täyden päätäntävällän tilana. Aikuisuus nuorten aikuisten kuvaamana tuotetaan täytenä valtana ja vastuuna omasta itsestä. Vallasta kuvataan nousevan vastuuta. Yhdessä kirjoituksessa kuvataan myös aikuisuuden vastuuta oman lapsen saamisen näkökulmasta. Kirjoittaja tuottaa itsestään ikään kuin vähemmän aikuista, koska hänellä ei ole lapsia. Vastuu tuotetaan siis yleisesti seurauksena.

”Siitä seuraa vastuu, että hallitsee omaan elämäänsä.” (2)

”Aikuisuudessa on kyse täydestä päätäntävällästä omiin tekoihin ja myös niiden tuomiin vastuisiin.” (8)

”En aina oikein tunne itseäni aikuiseksi, koska minulla ei ole lapsia.” (4)

Reetta Salonen (2005, 85) kuvaa tutkimuksessaan, että suomalaisnuorille vaihe, jossa ollaan vastuussa vain itsestään ja kannetaan vastuuta täydellisesti, on tärkeä aikuistumisen kannalta. Omaa minuutta ja tasapainoa etsitään tässä täydellisen itsenäistymisen vaiheessa. Hallinnan rinnalle nostetaan vastuun lisäksi myös vapaus. Vastuun rinnalla puhetta vapaudesta tuotetaan mielestäni melko vähän. Onko vapaus ikään kuin itsestään selvyys, josta ei tarvitse puhua vai onko vähäinen vapauspuhe osoitus siitä, että vapaus sinänsä ei varsinaisesti määrity kirjoittajille osaksi aikuisuutta? Vapaus elementtinä voidaan tulkita näyttäytyvän kuitenkin vahvemmin osana

riippumattomuusdiskurssia. Kirjoituksissa vapaus tuotetaan syynä vastuulle ja vastuu vapauden seurauksena.

”Aikuisuus on oman elämän hallitsemista, ”lankojen” käsissä pitämistä, vapautta ja vastuuta.” (3)

”Sen (vapauden) mukana tulee kuitenkin suuri vastuu omasta elämästä, omista teoista ja omista valinnoista.” (9)

Vahvan vastuun kuvaamisen tulkitseen tavaksi tuottaa aikuisuuden vastuudiskurssin hegemoniaa. Diskurssit voivat olla rinnakkaisia tai keskenään kilpailevia, jolloin tekstistä on mahdollista nostaa esiin dominoivia merkityksiä. Dominoivat, eli hegemoniset, diskurssit vaientavat muita mahdollisia diskursseja. (Jokinen ym. 1993, 28–29.) Vastuudiskurssi esiintyy kaikissa kymmenessä aineistona olevassa kirjoituksessa. Vaikuttaminen ja oman aikuisuuden korostaminen verrattuna aiempiin elämänvaiheisiin paikantuu teksteissä myös järkeen vetoamiseen sekä aikuisuuden kuvaamiseen sanoiksi ja teoiksi.

”Aikuisella on enemmän jalat maassa käytännön ja järjen kannalta katsottuna.” (9)

”Aikuisuus on enemmänkin sanoissa ja teoissa.” (8)

Siirtymiseen nuoruudesta aikuisuuteen liittyy Erik Allardtin (1982, 14) mukaan tärkeitä ja vaativia tehtäviä. Nuorta ei pidetä vielä täysin päteväenä biologisesti, psykologisesti ja sosiaalisesti. Nuoruus nähdäänkin ennen kaikkea vaiheena, jolloin valmistaudutaan myöhempään elämään. Nuorella ei siis vielä ole täyttä itsenäisyyttä. Vaikka 18-vuotias on täysi-ikäinen, silti on edelleen olemassa myös 18-vuotiaita koskevia rajoitteita, joista näkyy yhteiskunnan käsitys täydestä aikuisuudesta. Allardtin artikkeli on kirjoitettu 1980-luvulla, mutta hänen huomionsa ovat edelleen merkityksellisiä myös 2000-luvulla. Täysi-ikäisyys ei riitä vielä täyteen aikuisuuteen, johon kuuluu elämä omassa yhteisössä, vakiintunut elämäntilanne ja tasa-arvoinen suhde toisiin ihmisiin. (Emt., 14–15.) Kirjoituksissa esiin nouseva vahva vastuun ja oman päätäntävällän korostaminen puhuu täyden aikuisuuden puolesta jättäen rajoitukset taka-alalle. Oman elämään liittyvää vapautta ja päätösvaltaa kuvataan edelleen seuraavasti:

”Aikuisena olo merkitsee minulle aika paljon, koska voin saan itse päättää elämästäni, tekemisistä ja menoistani.” (1)

”Aikuisena olemisessa on parasta se, että saa elää omaa elämää ja muokata sen myös sellaiseksi.” (1)

”Aikuisena olemisessa on parasta se, että saa olla oman itsensä herra.” (4)

Diskurssianalyysissä korostetaan kielen käyttämisen tapaa, mutta kiinnitetään huomiota myös siihen mitä jätetään sanomatta (Gill 2000, 180). Vastuudiskurssin sisään rakentuu virheiden tekemisen mahdollisuus suhteessa aikuisuuden mukanaan tuomiin valintoihin. Tämä tulee esille kirjoituksissa osittain sen kautta, mitä sanotaan epäsuorasti. Kirjoituksissa tuotetaan kuvaa aikuisesta, joka saa tehdä itse virheensä. Virheiden tekeminen nähdään siis osana aikuisuutta samoin kuin väärin valintojen tekeminen. Tekstissä luodaan kuva valinnoista, joita olisi voinut tehdä toisin ja annetaan ymmärtää, että aikuisena valintoja ei aina tehdä kypsästi.

”Aikuisuus on vastuun kantamista omista teoista, ympäristöstä huolehtiminen, ammatillinen kasvu. Aikuisuus on sitä, että saa itse tehdä omat virheensä.” (5)

”Teini-iän kohlotukset alkavat jo olla takana ja vastuuta kertyy. Kyse on minun valinnoistani, vaikka niitä toisinaan olisi toisinkin voinut tehdä.” (6)

”Joskus teen päätöksiä ja valintoja kypsästi.” (9)

Vastuun taustalta nousee esiin muutamassa katkelmassa jonkin hyvän vaiheen taakse jääminen, ja tulkittavissa on aikuistumisessa tapahtuva eräänlainen suunnan muutos mahdollisesti huonompaan suuntaan. Osa kirjoittajista näkee toisaalta aikuisuuteen liittyvät vastuut myös vähemmän tärkeinä, sekä aikuiset vähemmän tunteellisina ja jopa tylsinä, mikä nousee esille seuraavista katkelmista:

”Tavallaan huoleton elämä häviää ja alkaa murehtia ja miettiä enemmän tai vähemmän tärkeitä asioita.” (7)

”Nuorten huolet ovat usein tunnepuolella, kun taas aikuiset eivät välttämättä koe asioita enää niin suurilla tunteilla.” (9)

”Lisäksi aikuiset ovat huomattavasti rauhallisempia kuin nuoret, ja siksi aikuiset ovat joidenkin mielestä `tylsä`.” (9)

Vastuudiskurssi sisältää siis puhetta paitsi vastuusta ja omien päätösten tekemisestä myös vastuun taustalla olevasta valintoihin liittyvistä virheiden mahdollisuuksista sekä vastuullisen vastakohtana tuotettuna puheena huolettomuuden kaipuusta. Vastuudiskurssi näyttäytyy hegemonisena diskurssina ja sillä oikeutetaan aikuisuutta hyvin vahvasti. Vastuudiskurssin rakentuminen voidaan nähdä myös vaikuttamisen ja vuorovaikutuksen välineenä sosiaalityön asiakkuuden ja ammatillisuuden maastossa. Vastuudiskurssilla rakennetaan itsestään huolta pitävän vastuullisen

aikuisen identiteettiä. Identiteettiin sisältyy vastuuta myös sellaisesta aikuisena olemisesta, joka ei tunnu välttämättä kiinnostavalta tai edes tärkeältä. Valintojen tekeminen ja niihin liittyvät kysymykset liittyvät vahvasti itsestään huolta pitävän aikuisen identiteettiin ja sen muotoutumiseen.

5.2 Kehittymisdiskurssi

Aikuisuuteen siirtyminen kuvataan ja rakennetaan kirjoituksissa vahvan vastuun lisäksi myös kehittymisen kautta. Vastuu tuotetaan tapahtuvaksi kehittymisen kautta. Tätä kehitystä kuvataan seuraavassa katkelmassa:

”Vastuut ja muut asiat eivät toki heti muuton aikaan pyörineet päässä, vaan kehittyi hiljalleen. Ei esim. omaa kämppää jaksanut alusta alkaen pitää puhtaana, vaan tarvittiin `hieman` muistutusta ja ohjausta vanhemmilta. Itsenäistyminen tapahtuu siis portaittain ja pikkuhiljaa.” (2)

Vastuu rakentuu näin tavoitteeksi, jota kohti kuljetaan kehittymisen kautta. Kehittymisdiskurssi sisältää puhetta aikuisuudesta, jota ei voi määritellä tarkasti tietyn iän tai tapahtumien kautta. Kehittyminen kuvataan koko eliniän kestäväksi ja ikään kuin luonnolliseksi olotilaksi kaiken ikäisen ihmisen elämässä. Kehittymisdiskurssi rakentuu teksteissä ensinnäkin kulttuurisesta näkökulmasta yleisesti nuoruuden pitenemisestä ja samalla aikuisuuden etäännyttämisestä käsin. Toisaalta aikuisuutta kuvataan kehittymisdiskurssin kautta myös väistämättömänä ja itsestä riippumattomana. Aikuistumiseen liitetään kehittymisdiskurssissa elämään heittäytyminen, mutta myös samalla haikeus taakse jääneistä vaiheista.

Vaikka virallinen aikuisuus voidaan tulkita alkavan kulttuurissamme 18-vuotiaana, täysi-ikäisyys ei merkityksellisty kirjoituksissa kuitenkaan aikuisuudeksi. Kehittymisdiskurssissa korostetaan aikuisuuteen kasvamisen merkitystä. Aineiston teksteissä ei tuoteta mitään taitekohtaa, jonka jälkeen kehitys aikuiseksi on edennyt riittävän pitkälle, jotta voisi tietää olevansa aikuinen. Aikuisuus tuotetaan syntyväksi kasvun seurauksena.

”Kasvu jatkuu koko elämän.” (5)

”Mielestäni aikuisuus alkaa kun ihminen täyttää 18 vuotta, mutta vielä silloin ei olla aikuisia. Siitä eteenpäin kasvetaan ja aikuistutaan.” (10)

”En usko, että on olemassa yksittäistä tekoa tai saavutusta, jonka jälkeen voi sanoa olevansa aikuinen. Useimmilla aikuisuus tulee pikkuhiljaa ympäristön ja henkilökohtaisen kasvun seurauksena.” (8)

Kirjoituksissa tehdään näkyväksi kulttuurista muutosta nuoruuden ja aikuisuuden välimaastosta käsin. Tekstissä annetaan ymmärtää, että ennen oli toisin. On tulkittavissa, että kirjoittajan mukaan ennen nuoret muuttivat aikaisemmin kotoa ja ettei ajassamme ole kummallista, että aikuinen ihminen asuu vanhempiensa kanssa. Iältään aikuinen ei myöskään välttämättä aina pidä huolta itsestään ja toimi itsenäisesti. Aikuisuus ei näytä olevan aivan välttämätöntä ja ehdotonta, tai ainakaan kaikki eivät kiirehdi täysivaltaiseen aikuisuuteen. Tällä hitaansiiirtymisenpuheella tulkitsen kehitymisdiskurssissa korostettavan yksilöllisyyttä ja valintojen vapautta myös aikuistumisprosessissa. Aikuisuus tuotetaan avoimena eri variaatioille.

”Mutta nykypäivänä kaikille aikuisuus on eri asia koska kumminkin nykyään aikuinen 30-40v poika tai tytär asuu saman katon alla äidin kanssa eikä niinkään huolehdi omista asioista. Aikuisuutta ei voi tietää millon se on.” (1)

”Nuoruudesta aikuisuuteen siirtyminen tapahtuu niin hiljalleen, että vaikea sanoa missä vaiheessa on kokonaan aikuinen. Löytyy myös niitä ihmisiä, jotka eivät tunnu aikuistuvan ikinä.” (9)

Kirjoituksissa kuvataan yleistä muutosta, joka on tapahtunut erityisesti länsimaissa nuoruuden ja aikuisuuden ymmärtämisessä. Arnett (2000) esittää tutkimuksensa perusteella, että 18–25 -vuotiaita ei voida pitää nuorina eikä aikuisina, ja hän esittääkin nuoruuden käsitteen jakamista. Arnettin mukaan kyseessä on nuoruuden toinen ja uusi erityinen elämänvaihe, jota hän kutsuu kehittyväksi aikuisuudeksi (emerging adulthood). Hänen mukaansa kehittyvä aikuisuus terminä kuvaa parhaiten elämävaihetta nuoruuden ja aikuisuuden välillä. Hänen mukaansa tämä elämänvaihe on kuitenkin mahdollista vain kulttuureissa, joissa se sallitaan. Kyseessä on siis kulttuurisesti rakennettu elämänvaihe universaalin sijaan. (Emt., 469–470.) Nuoruus mielletään alkavaksi yhä aikaisemmin ja samaan aikaan aikuisuus näyttää siirtyvän yhä myöhäisemmäksi. Kirjoituksissa on havaittavissa ajatuksia muutoksesta ja erosta nuoruuden ja aikuisuuden välillä. Muutosta esitetään sekä hitautta että nopeutta esittävien kuvausten avulla. Näissä kuvauksissa vakuutetaan lukijaa kokemusten, uskalluksen ja ajan merkityksestä aikuistumisessa. Katkelmissa tulee esille ennen kaikkea matkalla olo ja muutos.

”Kasvamista aikuiseksi tapahtuu vain kokemusten ja erilaisten elämäntilanteiden kautta ja sitä kohti ollaan pikkuhiljaa menossa.” (2)

”Nuoruus on uusien kokemusten hankkimista ja ehkä eräänlaista aikuisuuteen totuttelua, sopeutumista.” (8)

”Kun muuttuu aikuiseksi..” (4)

”Toivottavasti nuoret eivät kiirehdi liian nopeasti aikuisuuteen.” (5)

Sinikka Aapolan ja Kaisa Ketokiven (2005) toimittamassa antologiassa kuvataan suomalaisten aikuisuutta elämänselityksessä tapahtuneiden muutosten kautta. Lähtökohtana on ymmärrys siitä, että aikuisuus ei ole itsestään selvää nyky-yhteiskunnassa. Kirjan artikkeleissa aikuistuminen nähdään ennen kaikkea prosessina. Siirtyminen aikuisuuteen on monimuotoista, ja aikuistumisen prosessit eroavat toisistaan enemmän kuin aikaisemmillä sukupolvilla. Tätä monimuotoisuutta ja eroavaisuutta voidaan nähdä tuotettuna seuraavassa tekstikatkelmassa:

”Uskoisin monella olevan erilaiset tavat tiedostaa olevansa aikuinen, mutta minulle se tuli kuin salama kirkkaalta taivaalta haluttuani ensin väistellä asiaa riittävän pitkälle.” (6)

Kehittymiskeskustelun kautta aikuisuutta tuotetaan myös väistämättömänä ja osittain itsestä riippumattomana. Kehittyminen tuotetaan itsestään tapahtuvana ajan ja elämisen myötä. Kehittymiskeskustelu sivuaa myös luottamusta elämään ja aikuisuuteen siirtymistä kohtaan. Aikuisuus kuvataan luonnollisena jatkumona, joka tuo mukanaan tarvittavat ainekset elämään. Kehittyminen, mukaan lukien tarvittavat prioriteettien muutokset, tuotetaan tapahtuvaksi luonnollisesti ja ajallaan. Teksteissä aikuisuuden kuvaamisessa on tulkittavissa jonkinlaista ponnistelematta tapahtuvaa kehittymistä ja eräänlaista elämän kannateltavaksi heittäytymistä.

”Jokainen aikuistuu vanhetessaan, lapsenomaisen käyttäytymisen katoaa.” (10)

”Elämä on kasvattanut minut.” (6)

”Piti lisäämäni vielä, että prioriteetit muuttuvat kasvaessa nuoresta aikuiseksi.” (6)

Samaan aikaan on taustalla olemassa ja tuotettuna haikeus menneeseen aikaan ja elämänvaiheeseen. Aikuisuuteen liitetään ajan kulun nopeutuminen ja vanheneminen, vaikka sitä ei sanota suoraan. Sävy muuttuu seuraavassa katkelmassa hieman surumieliseksi, ja ääneen tulee elämää nähnyt, aikuisuuden pienetkin ilot ymmärtävä ja ikään kuin aikuiseksi jo kehittymään joutunut henkilö.

”Ennen päivät oli pitkiä ja täynnä kaikkea uutta ja jännää, mutta vuosien karttuessa päivät alkavat sujahtaa silmien ohitse. Pienistä iloista alkaa nauttia enemmän.” (6)

Kirjoituksista on havaittavissa myös aikuiseksi kehittymiseen liittyvä haikeus luopumisen näkökulmasta käsin tuotettuna. Aikuisuutta ei tuoteta teksteissä sellaisena, jota pelkästään vain kehittymisen myötä tavoitellaan. Teksteissä korostuu luopuminen jostain, joka on koettu hyväksi. Aikuisuuteen ei liitetä nuoruuteen liitettyä hauskanpitämistä tai nuoren iän tuomia etuja. Itsenäistyminen kuvataan myös varhaiseksi, millä tulkitsemme kuvattavan sitä, että nuoruus olisi voinut jatkua kauemmin ja aikuisuuden opettelu alkaa myöhemmin. Aikuisuuden haasteet näyttävät nuoruuden rinnalla isoina ja siirtyminen aikuisuuteen tuotetaan teksteissä myös luopumisena jostakin hyvästä.

”.. koska tahdon olla myös omalla tavalla nuori ja pitää hauskaa.” (1)

”Itsenäistyminen tuli siis melko nuorella iällä, tai no, itsenäistymisen opettelu.” (2)

”Itse olisin mielelläni 23 vuotias ikuisesti. Ihminen joutuu luopumaan nuoresta iästään. (6)

Aineistosta nouseva kehitysdiskurssi kuvaa omalta osaltaan yleistä nuoren aikuisen elämänvaiheen pidentymistä. Siirtymäriitit aikuisuuteen näyttävät yhä moninaisempina. Kulttuurisesti meillä ei ole enää selviä ikävaiheita, jotka tarkasti määrittelevät siirtymävaiheita. (Gitelson & Mc Dermot 2006, 854.) Kehitysdiskurssi keskittyy aikuistumisen prosessiin ja muutoksiin. Kehittyminen ei muotoudu pelkästään odotetuksi, vaan sisältää myös luopumista ja haikeutta. Kirjoituksista ei ole luettavissa erityisen vahvaa kehitys- tai muutosvastarintaa. Tämän on tulkittavissa kehityksen näkemisenä pääosin positiivisena ja sellaisena, jonka suuntaan voi myös itse vaikuttaa. Toisaalta kehittymisen vastainen puhe on kulttuurisesti nuoreen aikuisuuteen vaikeasti liitettävä asia. Omalta osaltaan haikeus, luopuminen ja jopa kehittymisen näkeminen väistämättömänä on tulkittavissa osaltaan jollakin tavalla kehittymistä vastustavaksi.

Kehitysdiskurssin avulla pidennetään nuoruutta ja siirretään aikuisuutta kauemmaksi. Kirjoittajat tuottavat kehitysdiskurssin avulla kuvaa länsimaisen yhteiskunnan todellisuudesta. Kehitysdiskurssilla tulkitsemme rakennettavan eräänlaista muuttuvan aikuisen identiteettiä. Muutokseen liittyy aina jonkinasteista vastarintaa ja haikeutta menneeseen. Muuttuva aikuinen näyttää ajallemme ominaisena identiteettinä, johon liitetään koko elämänmittaisen kasvun ja kehittymisen ajatus. Muuttuvan aikuisen identiteetti kertoo elämän näkemisestä prosessina.

Kehittymisdiskurssi asettuu vastakkaiseksi vastuu- ja riippumattomuusdiskurssille. Kehittymisdiskurssilla tuotetaan kuvaa aikuisuudesta, jota ei voida määritellä tarkasti, eikä sijoittaa tiettyyn ikään tai tapahtumiin. Kehittyminen nähdään koko elämän kestäväenä ja aikuiseksi kasvaminen osana ihmisen elämää. Aikuistumiseen liitetään myös haikeus.

5.3 Riippumattomuusdiskurssi

Nuorten aikuisten kirjoituksissa vastuudiskurssin rinnalle pariksi näyttää rakentuvan riippumattomuusdiskurssi, joka tuottaa puhetta ennen kokemattomasta riippumattomuudesta nuoren aikuisen elämässä. Riippumattomuusdiskurssi rakentuu aineistossa erityisesti suhteessa vanhempiin. Aineiston perusteella taloudellinen riippumattomuus edustaa aikuisuuden kannalta keskeistä osaa riippumattomuudesta. Riippumattomuusdiskurssi on tunnistettavissa nuorten aikuisten teksteissä myös tuen tarpeen kuvaamisen kautta.

Nuori aikuinen elää aikaisempaan verrattuna pidempään siirtymävaiheessa nuoruuden ja aikuisuuden välillä. Aikuisuus voidaan ymmärtää taloudellisena riippumattomuutena tai sillä voidaan tarkoittaa nuoren omaa tunnetta siitä, että hän on itsenäinen ja tekee itse elämäänsä koskevat päätökset. Aikuistuminen, kotoa pois muuttaminen ja itsenäinen selviäminen ovat sidoksissa kulttuurisiin ja rakenteellisiin tekijöihin. (Brannen ym. 2002, 164–165.)

Kirjoituksista on havaittavissa vanhempien merkitys ja riippumattomuusdiskurssin rakentuminen erityisesti suhteessa vanhempiin. Vanhempien valvontaa ei enää ole, eivätkä vanhemmat ole enää määrittämässä asioita. Vanhempiin tehdään etäisyyttä riippumattomuusdiskurssilla. Vanhempien roolin muutos näkyy kirjoituksissa eri tavoilla kuvattuna. Vanhemmat tuotetaan teksteissä ”höösääjinä”, muistuttajina, huomauttelijoina, sanojina ja valvojina, kuten seuraavista esimerkeistä on luettavissa:

”Vanhemmat eivät ole koko ajan höösäämässä vieressä ja muistuttamassa että mitä sinun pitää tehdä tai huomauttelemassa tärkeistä tapaamisista tai muusta tärkeästä ja olennaisesta.” (1)

”Ei ole koko ajan äiti tai isä sanomassa mitä saan tehdä ja mikä on väärin.” (1)

”Vanhemmat eivät ole vieressä valvomassa tekemisiä.” (2)

Vanhempien läsnäolon puute ja roolin muutos tekee nuoresta itsestään vastuullisen toimijan. Muutto omaan kotiin ja asuminen itsenäisesti tuottaa kuvaa pärjäävästä aikuisesta, joka on samanvertainen suhteessa vanhempiin. Aikuisen lapsen asuminen vanhempien luona kuvataan ”nurkissa asumiseksi”. Kuvaus tuo esille tilan puutteen tai vaihtoehtoisesti kasvaneen tilan tarpeen nuoren aikuisen näkökulmasta katsottuna.

”Aikuisena ansaitsee itse elantonsa ja elättää ite itsensä. Asuu omassa asunnossa, eikä vanhempien nurkissa. Minulla on vanhempien lisäksi ihan oma perhe, jonka kanssa asumme omassa kodissamme.” (10)

Riippumattomuusdiskurssi keskittyy samanvertaisuuden korostamiseen suhteessa omiin vanhempiin. Riippumattomuus rakentuu tilanteen muuttumisen kautta. Aikuisena on toisenlaista suhteessa omiin vanhempiin. Riippumattomuusdiskurssi on linkittyneenä vastuudiskurssiin, koska riippumattomuuden mukana tuotetaan mukana myös uudenlaista aikuisuuteen liittyvää vastuuta tilanteessa, jossa vanhemmat eivät ole enää apuna kuten ennen.

”Aikuisuus on sitä että esimerkiksi itsenäistyy ja muuttaa omilleen ettei ole vanhempia apuna.” (4)

Katkelmissa riippumattomuusdiskurssi tuo esiin nuorten aikuisten ajatuksia siitä, miten taloudellinen riippuvuus rakentuu aikuisuutta vähentävänä. Taloudellinen riippumattomuus kuvataan aineistossa merkittävänä tekijänä aikuisuuteen tarvittavan itsenäisyyden mahdollistumiseksi. Oikeaksi koettu aikuisuus ei näytä toteutuvan, mikäli nuori aikuinen on taloudellisesti riippuvainen vanhemmistaan. Nuoren aikuisen elämänvaiheeseen kuuluukin usein ristiriitaisuuden selvittäminen tuen ja kontrollin sekä vapauden ja riippuvaisuuden välillä (Jones ym. 2006, 390). Tätä ristiriitaisuutta tuen ja riippuvuuden välillä tulee esille seuraavassa katkelmassa:

”Taloudellisia edellytyksiä aivan omavaraiseen itsensä elättämiseen ei ole olemassa. Tällöin on vielä hyvin riippuvainen vanhemmista, vaikka se tuntuukin jo tämän ikäisestä ehkä hieman ilkeältä. Ei enää kehtaisi olla viikoittain pyytämässä muutamaa kymppiä ruokaan sun muuhun. Omassa tilanteessa juuri sosiaalisen taloudellisen tuen tarve on suuri, koska se luo puitteita sille että pystyisi elämään mahdollisimman itsenäisesti ja olemaan enemmän aikuinen. Omalla kohdalla tämä taloudellinen tilanne on esteenä vielä ollakseni ’oikein aikuinen`.” (2)

Kirjoituksista on havaittavissa tuen tarve erilaisissa asioissa ja eri elämänaluilla. Tuen tarve ilmaistaan vahvemmin menneessä aikamuodossa kuin tässä hetkessä tai tulevaisuudessa.

Kirjoituspyynnön apuna olleissa aloitetuissa lauseissa kysyttiin tuen tarpeesta, ja osa kirjoittajista vastasi suoraan jatkamalla lausetta ”Olen tarvinnut tukea..” tai ”Tulen vielä tarvitsemaan tukea...”. Viidessä kirjoituksessa kuvattiin tukea, jota on tarvittu aikuistumisessa. Menneen aikamuodon käyttämisellä tulkitsen tuotettavan kuvaa aikuisesta, joka ei enää tarvitse tukea. Puhe tuen tarpeesta menneisyydessä voidaan nähdä myös osana vuorovaikutuksesta kirjoittajan ja lukijan välillä. Kirjoittaja pyrkii vakuuttamaan lukijalle, että on jo ”oikeasti aikuinen”, ja ei enää tarvitse tukea, vaikka on sitä jossain vaiheessa tarvinnut. Tuen tarve voidaan tulkita paikantuvan lähinnä uusiin asioihin ja ikään kuin ”ensi kertaa” -kokemukseen. Ensimmäinen muutto, ero, raha-asioiden hoitamisen opettelu, arkirytmä, koulutus ja työasiat, laskujen maksaminen ja raha-asioiden hoito kuvataan kirjoituksissa asioiksi, joihin tukea on tarvittu. Tuen tarve liitetään mielestäni tavalla tai toisella oman elämän hallintaan.

”Olen tarvinnut tukea muutossa ja eron läpi käymisessä.” (1)

”Olen tarvinnut tukea raha-asioissa, ja mm. Kelaan ja työhön liittyvissä asioissa.” (3)

”Olen tarvinnut tukea oman elämän hallitsemisessa ja raha-asioiden hoitamisessa.” (5)

”Olen tarvinnut tukea koulutukseen ja arkirytmiiin.” (6)

”Olen tarvinnut tukea laskujen maksussa, monenlaisissa paperiasioissa.” (7)

Tukea arvioidaan tarvittavan jonkin verran myös tulevaisuudessa. Kolmessa kirjoituksessa kuvataan tulevaisuuteen liittyvää tuen tarvetta. Kaikki tulevaisuudessa tukea tarvitsevat ovat eri kirjoittajia kuin ne, jotka kertoivat tarvinneensa tukea aiemmin. Tulevaisuuteen liittyvä tuen tarve kuvataan vähemmän konkreettisesti kuin menneisyyteen liittyvä tuen tarve. Tulevaisuudessa aikuistumiseen liittyvää tukea kuvataan tarvittavan henkisesti. Henkisen tuen tarve on luettavissa teksteissä joko mahdollisena tai korostetusti mahdolliseen vanhemmuuteen liittyvänä. Tuen tarve myös kuvataan lyhytaikaisena. Lyhytaikaisella tuen tarpeella tuotetaan mielestäni kuvaa aikuisesta, joka on mahdollisimman riippumaton muista ja omillaan pärjäävä.

”Tulen vielä tarvitsemaan tukea ehkä henkisesti.” (9)

”Tulen vielä tarvitsemaan henkistä tukea vanhempana selviämiseen ja aikuistumiseen.” (10)

”Tulen vielä tarvitsemaan tukea muutaman kuukauden ajan.” (8)

Aikuistumiseen liittyvää riippumattomuutta kuvataan siis tuen tarpeen määrittelyn kautta. Tuki ei näyttäytyä aineistossa pitkäaikaisena tai jatkuvana. Tuki kuvataan jollakin yksittäisellä elämänosa-alueella olevaksi, ja se kuvataan pääasiassa väliaikaiseksi. Tuen tarve näyttää liittyvän erityisesti uusiin asioihin. Tuen tarve tuotetaan mielestäni aikuistumisen ja kokemusten kautta poistuvana. Myös tuen ja riippuvuuden kautta on mahdollista saavuttaa vapautta ja riippumattomuutta, jota esitetään oikeana aikuisuutena.

”Aikuisena olemisessa on parasta se, että päättää itse omista asioistaan ja menemisistään.” (7)

”Aikuisuus on vapautta elää omaa elämäänsä miten itse haluaa.” (9)

”Aikuisena olemisessa parasta on se, että on enemmän vapaat kädet elämässä. Tunnen itseni aikuiseksi, koska minulla on oma kämppä enkä enää ole vanhemmistani rahallisesti riippuvainen. Olen päässyt kokeilemaan mitä se ihan oman elämän eläminen on.” (9)

Aineiston mukaan aikuiseksi itsensä tunteminen tulee omillaan pärjäämisen kautta. Omillaan pärjääminen kuvataan riippumattomuutena ja itsenäisenä selviämisenä erilaisista elämän asioista. Aikuisuus näyttäytyy elämäntilanteena, jossa muut eivät vahdi tekemisiä tai kysele asioiden hoitamista. Teksteissä aikuisuus korostuu itsenäisenä pärjäämisenä. Pärjäämisen vaatimus on nähtävissä asioiden hoitamisen kyvyissä.

”Tunnen itseni aikuiseksi, koska pärjään oikein hyvin omillani.” (3)

”Aikuisena saa itse huolehtia omat asiansa eikä kukaan ole koko ajan vahtimassa ja kyselemässä onko asiat hoidettu.” (10)

”Mielestäni aikuisuus on sitä, että hoitaa itsenäisesti omat asiansa, esim. laskut, vuokran, lainat, terv.hoito menot yms. Tulee toimeen omillaan ja pärjää itsenäisesti.” (10)

Omien asioiden hoitaminen määrittyy eräänlaiseksi aikuisuuden mittariksi. Tässä nousee mielestäni esille nuoren aikuisen vastaus postmodernin ajan vaatimukseen itseohjautuvasta yksilöstä, joka osaa hoitaa itse asiansa ja tehdä tarvittavia valintoja elämässään pärjätäkseen kilpailuyhteiskunnan odottamalla tavalla. Kirjoituksista ei ole luettavissa sitä, että kukaan kirjoittajista uskoo tarvitsevansa paljon tukea tai tukea hyvin pitkään. Riippumattomuusdiskurssi sisältää puhetta

vahvuudesta, osaamisesta ja näiden välttämättömyydestä aikuisuudessa. Oikea aikuinen ei näyttäyty 18–25 -vuotiaiden aikuissosiaalityön asiakkaiden kirjoituksissa toisista riippuvaisena, vaikkakin kirjoituksissa tuotetaan tuen tarvetta. Tuen tarve kuvataan lähinnä poistuvana ilmiönä ja ikään kuin harmittavana asiana ja aikuisuuden esteenä. Huolenpidon tai tuen tarve ei näyttäyty kirjoituksissa koko elämän läpi jatkuvana.

Riippumattomuusdiskurssi liittyy vastuudiskurssin pariin, koska vastuu itsestä ja riippumattomuus muista konstruoivat yhdessä kuvaa aikuisesta, joka pärjää ja kantaa vastuun itsestään. Vastuuta ei voi sysätä muille, koska itse on mahdollista vaikuttaa asioiden ja elämän kulkuun. Usko omiin vaikuttamiseen mahdollisuuksiin ei nouse selkeästi ja vahvasti esille teksteistä, mutta on silti luettavissa myös suoraan.

”Itse voi vaikuttaa.” (6)

Samoin kuin vastuudiskurssilla, riippumattomuusdiskurssilla mielestäni rakennetaan itsestään huolta pitävän vastuullisen aikuisen identiteettiä. Riippumattomuusdiskurssi asettuu pariin vastuudiskurssille sen kautta, että riippumattomuus tuotetaan vastuuseen linkittyvänä toisiaan seuraavina asioina ja tiloina. Kirjoitukset tulee nähdä kontekstissaan ja vuorovaikutuksen näkökulmasta myös sosiaalityön asiakkuudessa. Nuoren aikuinen kuvaa aikuisuuttaan samalla myös sosiaalityöntekijälle. Kirjoittajat ovat sosiaalityön näkökulmasta asiakkuudessa tuen tarpeen takia. Kirjoittajat kuvaavat kuitenkin tuen tarvetta väliaikaiseksi ja yksittäisiin asioihin liittyväksi kokonaisvaltaisen tuen tarpeen sijaan. Tämä tuottaa kuvaa nuoresta aikuisesta, joka ei ole koko elämän kestävässä riippuvuussuhteessa tuen antajaan. Tämä voidaan tulkita sosiaalityön tavoitteita myötäileväksi ja kirjoittajien elämänhallintaa vahvistavaksi. Samalla puheella voidaan nähdä rakennettavan vakuuttelua siitä, että kirjoittajat eivät tavoittele elämässään tuen tarvitsijan roolia ja positioita.

Riippumattomuusdiskurssi rakentuu pariin ja rinnakkaiseksi vastuudiskurssille, koska molemmat diskurssit rakentavat aikuisuutta itsenäiseksi, itsestään huolta pitäväksi ja itseriittoiseksi. Riippumattomuusdiskurssi ja vastuudiskurssi molemmat puhuvat vastaan ja ovat ristiriidassa erityisesti kehitysdiskurssin kanssa. Kehitysdiskurssi antaa enemmän tilaa keskeneräisyydelle, kun riippumattomuusdiskurssi ikään kuin piiskaa kohti oikeaa aikuisuutta, jossa tulee pärjätä omillaan. Tuen tarve tuotetaan eräänlaiseksi vedenjakajaksi nuoruuden ja aikuisuuden välille. Seuraavaksi kuvattavan onnistumisdiskurssi tukee osittain riippumattomuusdiskurssia, mutta sisäisen ristiriitaisuutensa vuoksi se tuottaa kuvaa aikuisesta joka toisaalta pärjää, mutta tunnistaa

myös samalla sen, että kukaan ei aina pärjää yksin. Näin se samalla asettuu puhumaan vastapuhetta riippumattomuusdiskurssille.

5.4 Onnistumisdiskurssi

Neljäntenä aineistosta nousevana diskurssina olen nimennyt onnistumisdiskurssin. Onnistumisdiskurssi näyttäytyy ajallemme ominaisena omien mahdollisuuksien ja identiteetin etsintänä ja samalla myös aikuisuuteen siirtymisen pidentymisenä. Lisäksi aikuisuutta kuvataan järjen, tietämisen ja osaamisen tilana, johon liitetään myös epävarmuutta omasta osaamisesta ja kyvyistä kohdata aikuisuuden erilaisia vaatimuksia.

Kirjoituksista on havaittavissa vastuun, kehittymisen ja riippumattomuuden rinnalla onnistumiseen liittyvä onnistumisen odotus ja jopa vaatimus. Arnett (2000) kuvaa nuorten aikuisten elävän uutta kulttuurisesti luotua elämänvaihetta. Hänen mukaansa tähän kehittyvän aikuisen elämänvaiheeseen liittyy hänen teoriansa mukaan viisi erityistä piirrettä, jotka ovat identiteetin etsintä, epätasapainoisuus, vahva itseen keskittyminen, tunne väliinpuotoamisesta ja samalla omien mahdollisuuksien etsintä. Näitä piirteitä esiintyy myös muissa elämänvaiheissa, mutta ei yhtä vahvana kuin kehittyvän aikuisuuden ikävaiheessa. (Arnett 2007, 152–160.) Omien mahdollisuuksien ja identiteetin etsintää on tuotettu kirjoittajien kuvaamana seuraavissa katkelmissa:

”Aikuisuus on käsitteenä laaja, enkä ole kovin kummoinen siitä vielä puhumaan, koska en tunne itseäni aivan aikuiseksi vielä.” (2)

”En aina oikein tunne itseäni aikuiseksi, koska uudet asiat jännittävät ja stressaavat joskus. Aikuisuus on töiden, ystävien & kumppanin sekä oman elämän välillä puikkelehtimista.” (3)

Voidaan myös pohtia onko nuoruudesta ja nuoresta aikuisuudesta tullut vaihe, josta yritetään pitää kiinni ja yritetään välttää muuttumista vakiintuneeksi aikuiseksi. Tämä on nähtävissä muun muassa siinä, että nuoruus on pidentynyt ja näyttää edelleen pitenevän. (Brannen ym. 2002, 164.) Nuoruuteen liitetään virheet ja typeryydet, joita ei enää liitetä aikuisuuteen. Nuori aikuisuus tuotetaan vaiheena, jolloin on ikään kuin mahdollista vielä harjoitella aikuisuudessa tarvittavia taitoja. Pidentynyttä nuoruutta näytetään tarvittavan, jotta aikuisuutta ei tarvitsisi kohdata liian pian

kaikessa vaativuudessaan. Kirjoituksissa nuoruutta ei erityisesti ihannoida aikuisuuden rinnalla, mutta eroa nuoruuden ja aikuisuuteen tehdään kirjoituksissa seuraavasti:

”Nuorena tulee tehtyä enemmän typeryyksiä kuin aikuisena.” (3)

”Toimin monissa tilanteissa eri tavalla, kuin ehkä aikuisena tekisin. Koen eläväni nuoren aikuisen elämää. Joskus teen valintoja ja päätöksiä kypsästi, joskus taas huomattavasti vähemmän kypsästi.” (9)

Kirjoituksissa on keskeistä aikuisuuden kuvaaminen järkevänä ja onnistuvana. Aikuisuuteen ei kuulu typerien asioiden tekeminen. Aikuisuutta tuotetaan jopa kaiken tietämisenä ja osaamisena. Tietämisen puute rakentuu esteeksi aikuisena olemiselle ja sen kokemiselle. Lukijalle vakuutetaan, että ”oikean aikuisuuden salaisuus” tiedetään, mutta vielä ei ihan kaikkea osata. Samalla annetaan itselle lupa toimia vähemmän järkevästi, koska ei vielä osata ihan kaikkea. Aineistossa on mielestäni luettavissa jonkinlainen anteeksipyyntö siitä, että kirjoittaja ei pysty vastaamaan kaikkiin aikuisuuden vaatimuksiin. Typerien asioiden tekemisellä oikeutetaan hieman ”vähempi aikuisuus”. Samalla mahdollistetaan itselle virheiden tekeminen ja opettelu.

”En tiedä vielä kaikesta kaikkea, itse en koe olevani vielä aikuinen.” (5)

”Hupsutan ja häslään liikaa, eikä aina oikein onnistu.” (6)

”Teen typeriä asioita.” (7)

Aikuisuus kuvataan siis vaativana ja osittain myös kaukaisena asiana. Aikuisuus tuotetaan myös tilana, jota kukaan ei voi täydellisesti tavoittaa. Aikuiselta vaadittava järkevyyden sijoitetaan jonnekin hyvin kauas. Aikuisuutta ei voi tavoitella koskaan liikaa. Aikuisuus tuotetaan siis positiivisena ja tavoiteltavana tilana. Aikuisuudessa onnistumisen mittarit asetetaan korkealle ja oikeastaan äärettömiksi. Aikuisuus kuvataan kirjoituksissa tilana, jota on paitsi vaikea tavoittaa myös tilana, jota ei toisaalta välttämättä ole edes tarpeen täydellisesti tavoitella.

”En koe vielä kyllä olevani todellakaan täysin aikuinen.” (8)

”Mielestäni koskaan ei voi olla liian aikuinen. Aikuinen osaa ajatella asiat järkevästi ja aikuismaisesti.” (10)

Hoikkalan (1993, 239–252) mukaan nuoruudessa korostetaan nuoren taitojen puutetta, kun vertauskohtana on aikuisuus ja sen tavoittelu. Nykyään on kuitenkin näkyvissä uudenlainen ihannoitu aikuisuus, jossa korostuvat nimenomaan nuorekkuuden ihannointi, elämykset ja

vakiintumattomuus. Tämä nuoruudesta nauttiminen nuorena aikuisena tulee esille seuraavasta katkelmasta:

”Olen vielä hyvin nuori ja haluan myös nauttia nuoruudesta, vaikka minusta tuleeikin vanhempi.” (10)

John Bynner (2005, 367–368) on käyttänyt artikkelissaan nuoresta aikuisuudesta käsitettä ”Emergency Adulthood”. Bynnerin mukaan uudenlaisen aikuisuuden syntymiseen ovat vaikuttaneet ennen kaikkea teknologian nopeat muutokset ja globalisoituminen sekä kasvava epävarmuus tulevaisuudesta. Aikuistuvilla nuorilla on enemmän epävarmuutta, mutta myös enemmän mahdollisuuksia kuin ennen. (Emt., 380.) Aikuistumiseen liittyvät erilaiset polut sekä niihin liittyvä epävarmuus ja mahdollisuudet tulevat jonkin verran esille kirjoituksissa. Epävarmuutta ei kuitenkaan kuvata aivan suoraan. Kirjoituksissa kuvataan vertailua muihin samanikäisiin sekä epävarmuutta työmarkkinoilla. Lisäksi epävarmuutta kuvataan aikeiden kautta, jotka ovat tulkittavissa toteutumattomiksi suunnitelmiksi. Aikeiden kautta tuotetaan mielestäni kuvaa mahdollisuuksista, jotka vaativat toteuttajaa ja onnistumista.

”Paineitakin alkoi kertyä hieman ympäriltä seuratessa muiden ikäistensä menestyksiä ja etenemistä, sitä tunnetta kuitenkin kateudeksi kutsumatta.” (6)

”En ole saanut töitä ja voin olla työtön vielä joskus muulloinkin.” (4)

”Itsenäinen asuminen on kyllä opettanut hyviä aikeita.” (2)

Teksteistä on luettavissa myös usko itseen ja omiin mahdollisuuksiin. Perusluottamus asioiden järjestymiseen ja eräänlaisiin perusasioihin, kuten armeijan käymisen merkitykseen, näyttäytyy teksteissä yhtenä merkittävänä aikuisuuden kuvaajana. Kuvaa itsestä aikuisena, joka osaa ja onnistuu, halutaan vahvistaa eri tavoin. Uskosta itseen, omiin mahdollisuuksiin ja asioiden järjestymiseen kirjoitetaan nuorten aikuisten kuvaamana seuraavasti:

”Asiat järjestyy aina. Suuntaan tai toiseen.” (6)

”Olen kuitenkin varmasti hyvin monia ihmisiä enemmän aikuinen tämän ikäisenä sillä kyllä osaan joka tilanteessa huolehtia itsestäni.” (2)

”Tunnen itseni aikuiseksi, koska olen käynyt armeijan.” (4)

Onnistumisdiskurssin kautta tuotetaan aikuistumiseen ja aikuisuuteen liittyvää haastetta ja epävarmuutta. Aikuisuus näyttäytyy vaativana ja haastavana. Aikuisuus on tulkittavissa tuotetuksi

tämän vuoksi osittain myös kaukaisena elämänvaiheena, koska nuori aikuinen ei koe olevansa riittävän onnistunut, osaava ja järkevä. Kirjoituksissa vakuutetaan, että aikuisuudessa nuoruuden hupsuttelut jäävät taakse. Aikuisuuden kaukaisuus on tulkittavissa myös siitä näkökulmasta, että nuoret aikuiset eivät halua juuri sellaista aikuisuutta, jota onnistumiskurssin kautta tuotetaan. Kirjoitusten kautta hahmottuu kuva aikuisuudesta, jota uskotaan tarjottavan, mutta josta ei uskalleta täysin kieltäytyäkään. Se voidaan siirtää kuitenkin hieman kauemmaksi ja asettua vielä tarvittaessa enemmän nuoren positioon.

Onnistumiskurssin avulla tuotetaan vaativan aikuisuuden identiteettiä. Aikuisuuteen liitetään epävarmuus riittävästä osaamisesta ja omista taidoista. Onnistuminen tuotetaan pakkona, jotta aikuisuus olisi ”oikeaa aikuisuutta”. Aikuisuudessa onnistuminen on haastavaa. Haasteellisuus on nähtävissä osana kulttuurista muutosta, jossa epävarmuus ja valintojen määrättömyyden harha värittävät aikamme ihmisen elämää. Yhä enemmän aletaan toivottavasti havahtua siihen, että mahdollisuudet eivät postmodernissa ajassakaan ole oikeasti rajattomat. Rajattomien mahdollisuuksien harhalla luodaan maailmaa, jossa on yhä haastavampi aikuistua. Kariston (1998) mukaan ennustettavuus on yleisesti vähentynyt, sekä luottamus hallittavuuteen on heikentynyt. Näin ollen asioiden, jotka eivät ole sen enempää väistämättömiä kuin mahdottomiakaan, määrä lisääntyy.

Onnistumiskurssi asettuu jonkinlaisessa ristiriitaisuudessaan mielestäni erityisen merkittäväksi. Onnistumiskurssi tavallaan tukee vastuu- ja riippumattomuuskurssia lähestymistavaltaan. Kuitenkin onnistumiskurssi sisältää eniten erityisesti kulttuurisen kontekstin näkökulmasta huomioitavia yksityiskohtia ja sisältöjä. Sisällöllisesti onnistumiskurssi asettuu samaan aikaan kehittymiskurssin rinnalle tukemaan käsitystä aikuisuudesta, jota ei voida tarkasti määritellä. Onnistumis- ja kehittymiskurssin yhteisesti vuorovaikutuksessa tuottamana aikuisuus näyttäytyy enemmän epävarmana ja hauraana kuin vastuu- ja riippumattomuuskurssin valossa. Onnistumiskurssin kautta aikuisuuteen avautuu mielestäni yllättävin ja haastavin näkökulma paitsi yhteiskunnallisesti myös kapeammin ajateltuna aineiston tuottajina olleiden aikuissosiaalityön asiakkuuksien kautta.

6 POHDINTA

6.1 Aikuisuus riskinä ja mahdollisuutena

Tutkielmani tavoitteena on tutkia nuorten aikuisten käsityksiä aikuisuudesta. Nimesin aineistosta neljä eri diskurssia, joilla aikuisuutta 18–25 -vuotiaiden aikuissosiaalityön asiakkaiden kirjoituksissa rakennetaan. Aineistosta löydettyjä diskursseja ei tule lähestyä vain kirjoitettuna tekstinä, vaan tutkia sitä miten kielenkäytöllä myös aktiivisesti tuotetaan asiointiloja. Keskeisenä käsitteenä tutkielmassani on aikuisuuden ja elämänkulun rinnalla erityisesti elämänpolitiikka. Elämänpolitiikka on Roosin ja Hoikkalan (1998) mukaan kehys tai kokoava periaate jäsenettäessä arkea, elämäkokemusta ja tulevaisuussuuntautumista. Elämänpolitiikka voidaan näin ollen käsittää edellytysten luomisena hyvälle elämälle. Elämänpolitiikka kytkeytyy yksilö- ja yhteisösidosten uudelleen muotoutumiseen ja se on erilaisten elämää koskevien päätösten politiikkaa. (Emt., 9–12.)

Aikuisuuden diskurssien avulla esitetään erilaisia konstruktioita aikuisuudesta. Aikuisuus näyttäytyy erilaisena riippuen siitä onko kysymys vastuu-, kehitymis-, riippumattomuus- vai onnistumisdiskurssista. Yhdestäkin diskurssista voi löytää erilaisia konstruktioita aikuisuudesta. Aineistosta löydettyjen diskurssien kautta paitsi tuotetaan, myös jäsenetään aikuisuutta. Elämänpolitiikka-käsitteen kautta diskurssit näyttäytyvät elämäkokemuksen ja tulevaisuuden suuntautumisen jäsentäjänä ja samalla aikuisuuden tekemisenä.

Elämänpolitiikka-ajattelu voidaan nähdä osana laajempaa yksilöllistymiskehitystä. Erityisesti vastuudiskurssissa korostuu vastuu omasta elämästä ja elämäntulkun liittyvistä valinnoista. Toisaalta riippuvuusdiskurssissa rakentuu kuva tuen merkityksestä resurssina. Fergusonin (2001, 42–49) mukaan elämänpolitiikka tulee näkyväksi siinä, että se mikä oli ennen kohtalo, on nyt oma valinta. Yksilön on itse yhä enemmän otettava itse vastuuta omista valinnoistaan ja päätöksistään, joilla samalla rakentaa omaa identiteettiään. Ihmisten välillä on eroja siinä, miten valintoja voidaan tehdä ja miten paljon valinnanmahdollisuuksia on olemassa. Valitsemisen mahdollisuuksiin vaikuttavat esimerkiksi erilaiset taloudelliset resurssit. Yksilölliset resurssit liittyvät valitsemisen todellisiin mahdollisuuksiin. Mielestäni onnistumisdiskurssin kautta aineistosta nouseva epävarmuus kuvaa yksilöllistymiskehitystä ja elämänpolitiikan näkyväksi tulemistä erityisen hyvin.

Valitseminen ja siihen liittyvä vaikeus nousee siis esille sekä vastuu- että onnistumisdiskurssissa. Kirjoituksissa aikuisuus tuotetaan onnistumisena ja jopa kaiken tietämisenä ja osaamisena. Onnistumisdiskurssissa aikuisuutta rakennetaan kaukaiseksi ja vaativaksi. Hoikkalan & Roosin

(2000, 23) mukaan yksilön elämässä vaihtoehtoja näyttää olevan rajaton määrä ja myös niiden on valittava, jotka eivät halua tai pysty valitsemaan. Kyse on tietyistä kulttuurisista ja sosiaalisista kyvyistä, joita on hallittava menestyäkseen tai edes selvitäkseen jokapäiväisistä valinnoista. Usko, ja samaan aikaan myös epäily, omiin kykyihin ja omaan osaamiseen on todettavissa nuorten aikuisten teksteissä. Oikeiden elämänpoliittisten valintojen tekeminen ei näyttäydy itsestäänselvytenä aineiston perusteella.

Aineiston perusteella on nimennyt tunnistamani aikuisuuden diskurssit vastuu-, kehittämis-, riippumattomuus- ja onnistumisdiskursseiksi. Aikuisuus näyttäytyy siis melko positiivisena ja samaan aikaan haastavana. Raunion (2009, 299) mukaan elämä ja samalla aikuistuminen näyttäytyvät ajassamme yhä enemmän jatkuvaa itsetutkistelua vaativana reflektiivisinä prosesseina. Reflektiokyky näyttää olevan edellytys sille, että yksilö voi saavuttaa aktiivisen ja omaan elämäänsä vaikuttavan subjektin aseman. Koska yksilön oman tahdon ja pyrkimysten merkitys on tästä kasvanut yhä suuremmaksi, on aikuisuus myös samalla mielestäni muuttunut entistä haastavammaksi. Kirjoittajat tukevat mielestäni omalta osaltaan näitä havaintoja.

Onnistumisdiskurssin rakentuminen kirjoituksissa on tulkittavissa eräänlaisena nuorten aikuisten tuottamana vastapuheena ajallemme. Aikamme nuoret aikuiset elävät maailmassa, jossa ei ole selviä totuuksia, syysuhteita ja ennustettavuutta. Elämänpolitiikka voidaan nähdä enemmän perspektiivinä kuin ratkaisuna. Autonomisilla valinnoilla ei ole merkitystä ellei ole olemassa todellisia vaihtoehtoja, joista valita. Ristiriitaa herättää se, että yksilöllä ei aina ole kykyjä tai mahdollisuuksia tehdä välttämättömiä päätöksiä perustelluista lähtökohdista. (Eräsaari 1998, 103–108.) Aikuissosiaalityön asiakkailta keräämässäni aineistossa ero nuoruuden ja aikuisuuden välillä rakennetaan elämäntavan kautta. Aikuisuuteen liittyvää vastuuta ei kyseenalaisteta, mutta aikuistuminen kuvataan osittain myös jonkinlaisena pakkona. Aikuisuus näyttäytyy aineistossa siis paitsi mahdollisuutena myös ennen kaikkea uudenlaiseen vastuuseen joutumisena. Aikuisuuteen tehdään eroa nuoruudesta käsin eri diskurssien avulla.

Vastuudiskurssin eräänlaiseksi pariksi muodostuu riippuvuusdiskurssi. Perhe ja omat vanhemmat rakentuvat nuoren aikuisen lähiyhteisöksi edelleen, vaikka juuri vanhempiin tehdään eroa eri tavoin. Riippumattomuusdiskurssi keskittyy samanvertaisuuden korostamiseen suhteessa omiin vanhempiin. Riippumattomuus rakentuu suhteessa vanhempiin nuoren aikuisen elämäntilanteen kautta. Riippumattomuusdiskurssi on linkittyneenä vastuudiskurssiin, koska riippumattomuuden mukana tuotetaan myös uudenlaista aikuisuuteen liittyvää vastuuta, koska vanhemmat eivät ole enää apuna kuten ennen. Baumanin (2001, 1–5) mukaan yhteisöstä etsitään samaan aikaan sekä

turvaa että täydellistä vapautta. Epävarmassa maailmassa on turvallista kuulua yhteisöön, mutta samaan aikaan on vahva halu saada valita mahdollisimman paljon itse. Oman vapauden ja yhteisön turvallisuuden välillä on jännite. Tämä jännite on todettavissa myös tutkielman aineistossa liittyen juuri vanhempien roolin ja samalla oman roolin muutokseen. Aineiston perusteella rakennetaan kuvaa samanvertaisuudesta suhteessa omiin vanhempiin.

Elämäntulkinto käsitteenä kuvaa joustavuutta lukuisten eri mahdollisuuksien maailmassa. Elämäntulkinto on sekä yksilöllisesti että sosiaalisesti konstruoitu. Jenny Hockey ja Allison James (2003, 105–106) esittävät, että ajassamme lisääntyy elämäntulkintu perinteisen käsityksen hylkääminen. Sosiaalisen identiteetin kuvaamisessa iällä ja elämäntvaiheella on yhä vähemmän merkitystä. Tutkielmani aineistossa tätä elämäntulkintu muutokseen liittyvää todellisuutta rakennetaan riippumattomuusdiskurssilla. Riippumattomuuden korostaminen hylkää kaikenlaisen riippuvuuden ja korostaa lähes rajatonta valinnanvapautta. Valinnanvapauden jonkinasteinen harha nousee kuitenkin esille erityisesti onnistumisdiskurssin kautta. Yksilöllinen elämäntulkinto näyttöytyy aineistossa mielestäni taustalla olevana perusteemana, jota ei suoraan nosteta esille. Yksilöllisyys on arvioni mukaan ajassamme hyvin pitkälle sisäistetty, eikä sitä tarvitse erityisesti korostaa. Yksilöllisyys valintojen suhteen on nähtävissä myös osaltaan kirjoittajien taustatietojen perusteella esimerkiksi asumismuodon vaihtelevuuden osalta.

Elämäntulkintu voidaan ajatella myös lähestymistapana, joka tuo esille ajan merkityksen. Ajan rooli yksilöllisen käyttöytymisen ymmärtämisessä on tärkeä. Elämäntulkinto on sekä yksilöllisesti että sosiaalisesti konstruoitu. Yksilöllisiin elämäntapahtumiin vaikuttavat olemassa olevat normit, arvot ja institutionaaliset rakenteet. Ajan säätely, ja mahdollisuus vaikuttaa ajankäyttöön itse, vaikuttaa elämäntulkintuun. (Anxo & Boulin 2006, 319–322, 334–335.) Suomalaisen yhteiskunnan ja kansalaisen elämään liittyvät rakenteet ovat olleet ja ovat edelleen murroksessa. Murroksen vaikutusta arvoihin ja normeihin tulisi mielestäni arvioida ja tutkia laaja-alaisesti. Mahdolliset arvojen ja normien muutosten vaikutukset arjessa voivat olla merkittäviä yksilön ja koko yhteiskunnan kannalta. Tutkielman aineiston tuottaneet nuoret ovat syntyneet 1990-luvun alun lama-ajan kynnyksellä tai laman aikana. Tämän tutkielman aineisto on sinänsä hyvin pieni, mutta voi antaa yhden osanäkökulman tähän koettuun murrokseen näiden nuorten aikuisten todellisuuden kuvaamisen kautta.

Holdsworthin ja Morganin (2005, 124) mukaan aikuisuutta on olla aikuisten maailmassa, tehdä aikuisten asioita ja kokea aikuisten kokemuksia. Aineistona olevissa nuorten aikuisten kirjoituksissa olen tulkinut aikuisuuden konstruoituvan vastuullisuuden, kehittymisen, riippumattomuuden ja

onnistumisen diskurssien kautta. Kirjoituksissa on tuotettu aikuisuuteen kuuluvaa tekemistä ja kokemuksia ja tätä kautta nuorten aikuisten maailmaa. Aikuisten maailma näyttäytyy elämänvaiheena erilaisena suhteessa nuoruuteen ja ennen kaikkea mahdollisuutena uusien kokemusten ja tilaisuuksien kautta.

Hoikkalan (1993) tutkimuksessa aikuistumisen puheesta ja kulttuurimalleista esiintyy kuusi erilaista aikuisuuden mallia. Mallit ovat aikuistuminen instituutiona, aikuisuus järkevyytenä, aikuisuus pysähtyneenä jämähtäneisyytenä, aikuisuus nuoreen sijoitettuna positiivisena määreenä, aikuisuus täysi-ikäisyytenä ja aikuisuus realismina. Kun aikuisuus liitetään nuoreen positiivisena määreenä, sitä käytetään kuvailemaan itsenäisesti pärjäävää nuorta. Hoikkala esittää, että erilaiset aikuisuusmallit ovat osoitus kulttuurin moniäänisyydestä. (Emt., 239–243.) Tutkielmani aineistossa tuotetaan vastaavasti kuvaa itsenäisesti pärjäävästä yksilöstä, joka riippumattomuusdiskurssissa tuotetaan lähes täysin itseriittoisena. Riippumattomuus muista tuotetaan idealistisena tilana, jossa riippumattomuutta tehdään erityisesti suhteessa vanhempiin. Riippumattomuudella tehdään myös samanvertaisuutta suhteessa vanhempiin ja sitä kautta ”oikeaa aikuisuutta”. Moniäänisyyttä kulttuurissa on tutkielmani aineiston perusteella nähtävissä erilaisten ja myös toisiaan vastaan puhuvien diskurssien kautta. Aikuisuus on itsenäisyyden, pärjäämisen ja moniäänisyyden kautta mahdollisuus omien rajojen ja voimavarojen etsimiseen ja käyttämiseen itselle sopivalla tavalla.

Aikuisuudessa yksilö on saavuttanut aktiivisen ja omaan elämäänsä vaikuttavan subjektin aseman. Reflektiokyky näyttää olevan ajassamme edellytys tämän aseman saavuttamiselle. Yksilön oman tahdon ja tavoitteiden merkitys on tästä näkökulmasta kasvanut yhä suuremmaksi. (Raunio 2009, 299.) Aineistossa aikuisuus riskinä ja vaatimuksena nousee esille erityisesti onnistumiskurssissa. Onnistuminen ei ole itsestäänselvyys, koska oman elämän suunnittelu ja hallinta tuntuu jäävän vain itsen harteille. Nuoren odotetaan pystyvän tekemään valintoja itsenäisesti ja toimimaan suunnitelmallisesti omassa elämässään. Itseohjautuvuus ja reflektiivinen sisäinen työ on kuitenkin samalla identiteettityötä, joka vaatii yksilöltä taitoja ja riittäviä resursseja. Tuki ja huolenpito ovat ajassamme muuttuneet mielestäni koskemaan erityisryhmiä ja erityistilanteita. Tuen muuttuessa ”erityiseksi” niin sanottuun normaaliuteen ei enää liitetä huolenpidon tarvetta. Aineistossa tuotetulla aikuisuudella kuvataan tätä kehitystä mielestäni juuri onnistumis- ja riippumattomuusdiskurssin kautta. Aikuisuus muuttuu riskiksi, mikäli siihen elämänvaiheena ei kuulu tuki ja huolenpito tarvittaessa. Riittävä luottamus tuen saamiseen ja sen olemassaoloon on mielestäni merkittävää tasapainoisen aikuisuuden mahdollistumiseksi. Näin ollen olisi tärkeää pystyä palauttamaan huolenpito ja tuki kulttuurisesti ”normaaliksi” ja myös normaaliin aikuisuuteen kuuluvaksi. Juhilan (2006, 120–121) mukaan täysivaltaisen kansalaisuuden saavuttamiseen tarvitaan omaan elämään

liittyvän vallan saamista itselle. Voimaantuminen edellyttää yksilön omaa muutoksen ja tavoitteen asettelun lisäksi vastaanottavaa yhteiskuntaa. Tällaiseen yhteiskuntaan kuuluu mielestäni luottamus tuen saamiseen tarvittaessa.

Pohjolan (2001) mukaan nuoret nähdään helposti yhtenä yleiskategoriana, jota luonnehditaan yhteisillä määreillä. Näkökulma nuoruuteen perustuu helposti ongelmakielelle. Epäluottamuksella sävyttyneestä keskustelussa ei välttämättä oteta huomioon nuorten yhteiskunnallisia realiteetteja ja sitä, mitkä ovat nuorten todelliset vapausasteet valinnoissaan. (Emt., 189–191.) Nuorista, joita on määritelty yleisillä määreillä ja ongelmakielellä, on tullut aikamme nuoria aikuisia. Aikuisina heidän todelliset vapausasteet valinnoissaan voidaan ajatella olevan rajalliset samoin kuin ne olivat heidän nuoruudessaan. Aikamme yleisessä ilmapiirissä näyttää olevan vaikea hyväksyä rajoja ja rajallisuutta. Uskoa loputtomiin valinnanmahdollisuuksiin ja rajattomiin voimavaroihin pidetään yllä eri tavoin globaalissa maailmassa. Maailma on avautunut ennen kokemattomalla tavalla viimeisten vuosikymmenien aikana erityisesti länsimaissa tekniikan ja taloudellisten resurssien tuomien mahdollisuuksien kautta.

Globaalin maailman avautuessa on yhteisöllisyydessä tapahtunut samaan aikaan muutoksia. Baumanin (2001) mukaan yhteisö ja yhteisöllisyys voidaan nähdä eräänlaisena menetettynä paratiisina. Yhteisöllisyyden ja yksilöllisyyden välillä oleva jännite on samalla jännite turvallisuuden ja vapauden välillä. Yhteisöllisyyden kapeneminen tarkoittaa turvallisuuden heikkenemistä, kun taas yhteisöllisyyden saavuttaminen sisältää samalla vapauden vähenemisen. (Emt., 3–5.) Aineistossa on nähtävissä yhteisöllisyyteen liittyvä jännite erityisesti riippumattomuusdiskurssin kautta. Eroa vanhempiin tehdään riippumattomuuden kautta ja korostetaan samalla lyhytaikaista tai menneisyydessä ollutta tuen tarvetta. Samalla tuotetaan vapaan aikuisen identiteettiä. Turvallisuuden heikkeneminen tulee esille onnistumisdiskurssissa, jossa aikuisuutta tuotetaan vaativana ja itsenäistä onnistumista edellyttävänä.

Epävarmuuden kokemisen kasvu vaikuttaa yksilöiden toimintaan ja kykyyn tehdä valintoja. Epävarmuuden subjektiivisen kokemuksen lisääntymisen yhtenä selityksenä on instituutioiden muutos, joka itsessään saattaa lisätä epävarmuutta. Eri sektoreilla tapahtuva instituutioiden muutos saattaa herättää epävarmuutta myös sitä kautta, että se kiinnittää huomion ennen kaikkea riskeihin. (Erola & Saari 2010, 253, 259.) Francen (2007) tutkimus keskittyy liikaa ongelmiin ja sosiaalisen muutoksen tutkimus kiinnittää huomioita erityisesti siihen miten nuoret selviävät arkipäivän asioista. Yritettäessä ratkaista jotain tiettyä ongelmaa voidaan itse asiassa kehittää ja luoda uusia vaikeuksia. Ratkaisuna nuoriin liittyvän positiivisemmän viestin vahvistamiseksi France näkee

ennen kaikkea dialogin. (Emt., 154–155, 162–163). Voidaan yleisesti todeta, että sen merkitys kasvaa, mihin huomiota kiinnitetään. Tästä näkökulmasta katsottuna olisi siis merkityksellistä kiinnittää huomiota niin yhteiskunnan kuin yksilönkin kannalta positiivisiin asioihin ja mahdollisuuksiin. Dialogin ja moniäänisyyden vahvistamisen, ja sitä kautta yhteisen todellisuuden tuottamisen ja ymmärtämisen, voidaan nähdä olevan tukemassa hyvää elämää ja aikuisuutta moniarvoisessa ajassamme.

Nuoret aikuiset peilaavat tutkielmani aineiston perusteella uudenlaista pirstaleista ja vaikeasti ennustettavissa olevaa maailmaa. Tässä maailmassa nuoret aikuistuvat, ja meitä koskevia päätöksiä tehdään eri tasoilla erilaisista todellisuuksista käsin. Aikuisuus voidaan nähdä mahdollisuutena tai riskinä. Pohjolan ja Särkelän (2011) mukaan sosiaalisesti kestävä kehityksen näkökulmasta ihmisen elämässä on kyse yhteiskunnallisista perusarvoista, moraalista ja oikeudenmukaisuudesta. Sosiaalisesti kestävä kehitys perustuu eetokseen, joka edellyttää sosiaalisten mahdollisuuksien politiikkaa kaikille yhdenvertaisesti. Lähtökohtana voidaan pitää ajatusta, että ihmisiin ja heidän sosiaaliseen hyvinvointiinsa on kestävä ja tuottavaa investoida. Sosiaalisesti kestäväan kehitykseen voidaan sisällyttää sosiaalinen yhteenkuuluvuus, yhteisöllisyys ja elämänlaatu. Sosiaalisesti kestävä kehitys sisältää myös erilaista aineetonta varallisuutta, kuten osaamista, toimivia instituutioita, luottamusta ja sosiaalista pääomaa. Se merkitsee ihmisen mahdollisuutta vaikuttaa omaan elämäänsä ja vahvistaa omaa identiteettiään sekä mahdollisuutta osallistua omaan toimintaympäristöön liittyvään päätöksentekoon. (Emt., 309.)

Sosiaalisesti kestävä kehityksen eetos yhdenvertaisesta sosiaalisten mahdollisuuksien politiikasta on nähtävissä yksilön kannalta merkittäväksi myös tutkielmassani konstruotua aikuisuutta tukevaksi eetokseksi. Tiedämme sosiaalisesti kestävä kehityksen mekanismeja, samoin kuin tiedämme millaisen hyvän ja sosiaalisesti kestävä yhteiskunnan tulisi olla. On kuitenkin samaan aikaan vaikea saada rakennettua sosiaalisesti kestävä yhteiskunta arjen päätöksenteossa ja politiikassa. (Pohjola & Särkelä 2011, 309.) Sosiaalisesti kestävä päätöksenteko ja yhteiskunnan rakentaminen ei kuitenkaan ole haasteistaan huolimatta mahdotonta, ja siihen suuntaan kannattaa mielestäni aktiivisesti eri tasoilla ja kaikilla keinoilla pyrkiä.

6.2 Identiteetti ja kulttuurinen konteksti

Diskurssianalyysi ei ole varsinainen tutkimusmenetelmä, vaan se voidaan nähdä laajemmin myös teoreettisena viitekehyksenä (Jokinen ym. 1993, 17). Diskurssit voidaan ajatella erilaisina näkökulmina todellisuuteen ja sen kokemiseen. Parker (1999, 6) korostaa diskurssianalyttisen tutkimuksen yhtenä kiinnostuksen kohteena diskurssien moninaisuutta tai ristiriitaisuutta. Diskurssit voivat olla rinnakkaisia tai keskenään kilpailevia. Fairclough (1992, 87–88) esittää, että diskurssi on kaikkein vaikuttavin silloin, kun se on saavuttanut eräänlaisen luonnollisen diskurssin aseman. Kuitenkin koko ajan käydään valtakamppailua myös itsestänselvyyksinä pidettyjen diskurssien aseman muuttamiseksi.

Kielen avulla konstruoidaan eli merkityksellistetään se mistä puhutaan. (Jokinen ym. 1993, 18.) Analyysissäni kysyn aineiston avulla miten nuoret aikuiset rakentavat itsestään määrityksiä ja tuottavat identiteettiä. Identiteettiä ei diskurssianalyysissä ymmärretä pysyväksi, vaan tilanteittain vaihtelevaksi. Pietikäisen & Mäntynen (2009) mukaan identiteetit eivät ole itsestänselvyyksiä ja muuttumattomia faktoja, vaan ne rakentuvat ja uusiutuvat arkisessa kielenkäytössä. Diskursseilla on kyky rakentaa identiteettejä. Yksilöiden ja ryhmien kuvat itsestään, toisistaan ja ihmisten välisistä suhteista rakentuvat kielenkäytössä ja niitä kuvataan kielen avulla. Erilaiset diskurssit rakentavat erilaisia identiteettejä ja erilaiset yhteiskunnalliset kontekstit kutsuvat, tarjoavat ja rakentavat erilaisia identiteettejä. Olemme sitä mitä olemme myös siksi, mitä me itse kerromme olevamme tai mitä meistä kerrotaan. Identiteetti on prosessi, jossa neuvotellaan ja kamppaillaan erilaisten identiteettien välillä. Identiteetti korostaa diskurssi-käsitteen sosiaalista puolta. Kielenkäytössä on kyse kielenkäyttäjän omista valinnoista, joihin vaikuttavat kontekstin ja käytänteiden asettamat rajat ja ehdot. (Emt., 63–66, 70.)

Tutkielman aineistossa identiteetti rakentuu melko vahvasti itsestään huolta pitävän vastuullisen aikuisen identiteetiksi. Tätä identiteettiä tukevat sekä vastuullisuus- että riippumattomuusdiskurssi. Tulkitsen vastuullisen aikuisuuden perinteiseksi, ylisukupolviseksi ja sosiaalisesti vahvasti ylläpidetyksi diskurssiksi. Vastuullista aikuisuutta tarvitaan ja sitä myös odotetaan edelleen yleisesti. Kirjoittajat vastaavat tähän tarpeeseen odotetusti ja vahvistavat samalla omaa vastuullisen aikuisen identiteettiään. Itsestään huolta pitävän aikuisen identiteetti tukee myös aikuissosiaalityön tavoitteita, jonka palvelun piirissä kirjoittajat aineiston tuottamisen hetkellä olivat. Aineiston perusteella itsestään huolta pitävän ja vastuullisen aikuisuuden identiteetti voidaan nähdä vahvana ja merkittävänä aikuisuuden identiteettinä.

Kehittymisdiskurssista nousevan muuttuvan aikuisen identiteetti kertoo elämän näkemisestä prosessina, jota on prosessiluonteen vuoksi osittain vaikea ennustaa. Aikuisuus tuotetaan muutoksia ja kehittymistä sisältävänä. Muuttuvan aikuisen identiteetti antaa tilaa vaihtoehdoille ja mahdollisuuksille. Muuttuvan aikuisen identiteettiin sisältyy mielestäni myös mahdollisuus siitä, ettei tarvittavaa muutosta jostain syystä tapahdukaan. Tässä suhteessa kehittymisdiskurssista nouseva muuttuvan aikuisen diskurssi linkittyy aineistosta nimeämäni onnistumisdiskurssiin. Onnistumisdiskurssin avulla tuotetaan vaativan aikuisuuden identiteettiä. Aikuisuuteen liitetään epävarmuus riittävästä osaamisesta ja omista taidoista. Aikuisuuden näkeminen vaativana vastaa mielestäni nuorten kokemusta todellisuudesta tässä ajassa, jossa he aikuistuvat. Vaativuus näyttäytyy jollakin tavalla aineistossa kaikkien diskurssien kautta. Tämän tutkielman perusteella ei voida ottaa kantaa siihen, että liittyykö aikuisuuden vaativana kokeminen joiltakin osin aikuissosiaalityön asiakkuuteen tai minkä verran se on osa yleistä nuorten aikuisten ymmärrystä aikuisuudesta.

Diskursseja tarkastellaan aina käyttöyhteyksissään (Gill 2000, 175–176). Kontekstiin suhtaudutaan tutkimusta rikastuttavana tekijänä (Jokinen ym. 1993, 29). Nuori aikuisuus käsitteenä on nähtävissä kulttuurisesti rakennettuna uutena ihmisryhmänä, ja nykyisin nuoren aikuisen määritelmä nähdään itsestään selvänä ja luonnollisena. Kulttuuri asettaa tiettyjä odotuksia, arvoja ja rajoitteita eri-ikäisille ihmisille. Kulttuurisen iän avulla ihmiset rakentavat kertomuksia omasta elämästään ja sen vaiheista. (Hoikkala 1993, 15–16.) Tutkielmani aineiston tuottaneet nuoret ovat virallisesti täysi-ikäisiä, mutta kuvaan heitä nuorina aikuisina. Nuori aikuinen siis melko uusi sosiaalinen konstruktio, mutta vahvasti kulttuurisesti konstruoitu käsite. Jokisen ym. (1999) mukaan kulttuurinen konteksti viittaa aineiston ulkopuoliseen kontekstiin, jolloin tulkinta edellyttää tutkijan kulttuurisen tietämyksen käyttöä. Kulttuurinen konteksti on aina jollakin tavalla läsnä. Kulttuurista kontekstia ei pidetä diskurssin syynä, vaan korostetaan niiden molemminpuolista riippuvuutta. Diskursseja ei odoteta ennalta tiedetyiksi, eikä niitä tarkastella irrallisina käyttöyhteyksistään. (Emt., 56–63.)

Roivaisen (1999) mukaan aineistolähtöisyyden ei tarvitse johtaa ulkopuolisen todellisuuden kieltämiseen. Roivainen nimittää lähestymistapaansa eräänlaiseksi kaksoisstrategiaksi, johon liittyy sekä tiukka aineistolähtöinen analyysi että kulttuurisen kontekstin huomioon ottaminen. Pyrkimyksenä on tiukka tekstilähtöinen analyysi ja analyysiä ei pakoteta nojaamaan tekstin ulkopuoliseen todellisuuteen. Kontekstin huomioon ottaminen on kuitenkin oleellista, koska yhteiskunnalliset kysymykset ovat aina luonteeltaan yhteiskunnallisia ja poliittisia. (Emt., 34–36.) Aineistosta nousevina nimeämäni diskurssit tulee nähdä riippuvaisina kulttuurisesta kontekstista,

eikä niitä mielestäni ole merkityksellistä tarkastella irrallisena muusta todellisuudesta ja käyttöyhteydestään. Seuraavaksi tarkastelen nimeämiäni diskursseja käyttöyhteyden perusteella sosiaalityön kontekstissa.

6.3 Aikuisuuden diskurssit sosiaalityön kontekstissa

Gergenin (2009, 21) mukaan todellisuus, kulttuuri ja arvot vaikuttavat siihen, mitä sanojen ja lauseiden avulla tavoitellaan. Sosiaalityötä ohjaa sosiaalihuollon lainsäädäntö, johon on kirjattu vahvana asiakaslähtöisyyden periaate. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) määrittelee, että ammatillinen työskentely tulee perustua ensisijaisesti asiakkaan palvelutarpeisiin. Juhilan (2006, 116) mukaan neuvottelemme ja päätämme nykyajassa enemmän yksilöllisesti entisten itsestänselvyyksien sijaan. Myös ammatilliset toiminta- ja työtavat joutuvat arvioitaviksi ajan muuttuessa samaan aikaan kun toimintaympäristö ja -kulttuuri muuttuvat. Sosiaalityön asiakkaat tekevät omat tarinansa yhä enemmän itse omista lähtökohdistaan käsin. Neuvottelu ja yksilöllisyys ovat havaittavissa aineistosta nimetyissä diskursseissa erityisesti kehittymisdiskurssin kautta tuotetun muuttuvan aikuisen identiteetin kautta. Myös onnistumisdiskurssin kautta hahmotuva vaativan aikuisen identiteetti kuvaa osaltaan muutosta toimintaympäristössä ja kulttuurissa. Nämä muutokset asettavat haasteita arjen sosiaalityölle ja sen käytännöille.

Toimintatapojen taustalla olevien arvojen tunnistaminen on tärkeää, koska arvoilla on ohjaava vaikutus. Sosiaalityössä ydin nähdään ihmisoikeuksien ja ihmisarvon puolustamisessa sekä yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden edistämässä. Talentian ammattieettinen lautakunta (Arki, arvot... 2005, 7–9) on muotoillut sosiaalityön valintoja ohjaavat arvot ja toteuttamista ohjaavat toimintaperiaatteet seuraavasti: itsemääräämisoikeus, osallistumisoikeus, oikeus tulla kohdatuksi kokonaisvaltaisesti, oikeus yksityisyyteen, negatiivisen syrjinnän estäminen, erilaisuuden tunnustaminen, voimavarojen jakaminen tasapuolisesti ja epäoikeudenmukaisen politiikan ja toimintatapojen vastustaminen. Ihmisoikeuksia ja ihmisarvoa toteuttavien periaatteiden mukaan ammatillisen työntekijän tulee suuntautua asiakkaan vahvuuksien tunnistamiseen ja kehittämiseen. Asiakkaalla on oikeus itsemääräämisoikeuden mukaisesti omiin arvoihinsa ja valintoihinsa, elleivät ne uhkaa muiden ihmisten oikeuksia ja etuja. (Raunio 2009, 94–95.) Moniarvoisuus ja moniäänisyys sosiaalityössä näyttäytyvät erityisesti monikulttuurisuuden kautta, mutta myös juuri

nuorten aikuisten kanssa tehtävässä työssä. Nuoret aikuiset edustavat uutta sukupolvea, joka ei välttämättä jaa sosiaalityöntekijöiden ja päättäjien edustamia arvoja sellaisenaan.

Arvot kertovat millainen julkisten palvelujen, myös sosiaalityön, rooli on yhteiskunnassa ja millainen sen rooli halutaan olevan. Arvot elävät muutoksessa toimintaympäristön ja julkisen sektorin muuttuessa. Arvot muuttuvat hitaasti ja seuraavat usein välttämättömiä ja konkreettisia toiminnan uudistuksia. Nämä konkreettiset toiminnan muutokset heijastuvat takaisin arvoihin. Julkisen sektorin rakenteellisten muutosten kautta keskitettyä normiohjausta on purettu ja toimivaltaa siirretty alue- ja paikallistasoille. Tästä johtuen kuntien toimintavapaus on kasvanut ja kunnat voivat järjestää palveluja erilaisilla toimintamalleilla. Muutoksista johtuen tarvitaan uudenlaista ajattelua pyrittäessä kansalaisten parempaan palveluun ja vaikutusmahdollisuuksien takaamiseen. Tarvitaan jatkuvaa arvokeskustelua hyvinvointipalvelujen tuottamistavoista erityisesti julkisella sektorilla, koska julkisen sektorin rooli hyvinvointipalveluissa on edelleen ensisijainen, vaikka yksityisen ja kolmannen sektorin roolit ovat kasvusuunnassa. (Viinamäki 2008, 1–2, 10–11.)

Aikuisuuteen liittyvä vaativuus ja ajalle ominainen epävarmuus näyttäytyvät aineiston kautta nuorten aikuisten todellisuutena. Aikuissosiaalityön asiakkaina tuotettu kuva vastuullisesta ja pärjäävästä aikuisesta tukee ajallemme ominaista vaatimusta pärjätä mahdollisimman hyvin itse ja ilman tukea. Aikuissosiaalityön asiakkuuteen liitetään avun tarve ja ongelmat. Aikuistumiseen liittyvän epävarmuuden voidaan ajatella osaltaan vaikuttavan yksilön toimintakykyyn. Tätä epävarmuutta tulee esille erityisesti onnistumisdiskurssissa ja vaativan aikuisuuden identiteetin kautta. Raunion (2009, 78) mukaan yhteiskuntakriittisestä perspektiivistä käsin sosiaaliset ongelmat nähdään yhteiskunnallisen järjestelmän kyvyttömyydestä nousevina. Koska yhteiskunta ei pysty vastaamaan yksilöiden sosiaalisiin ja henkilökohtaisiin ongelmiin, on tavoitteena muuttaa ongelmia aiheuttavaa yhteiskunnallista järjestelmää. Yhteiskuntakriittisyys on vahvasti asiakaslähtöistä kollektiivisesti ymmärrettyä. Sosiaalityöntekijöillä on ollut vaikeuksia jäsentää omaa paikkaansa rakenteellisessa sosiaalityössä, vaikka yhteiskunnallista vaikuttamista yleisesti pidetään tärkeänä sosiaalityön alueena. Sosiaalityöntekijältä rakenteellinen sosiaalityö edellyttää kykyä havainnoida ja analysoida asiakkaan ongelmien yhteiskunnallisia yhteyksiä. (Emt., 78–79, 191–192). Sosiaalisten vaikutusten arvioinnin ja sosiaalisen raportoinnin parantamista on pidetty 2000-luvun vaihteesta lähtien sosiaalityön menetelmien kehittämisen yhtenä ydinalueena (Sosiaali- ja terveysministeriö 1999, 5–6, 16).

Sosiaalityön kenttää tulee arvioida osana kontekstia, koska sosiaalisen konstruktionismin mukaan tieto nousee sosiaalisesta yhteisöstä, eikä tietoa nähdä yksilön ominaisuutena. Yhteisön puhettavat

ovat myös yhteisiä, koska yhteisön jäsenillä on samantyyppisiä arvoja, uskomuksia ja toimintatapoja. Käytännöt elävät ja syntyvät yhteisöissä ja näin ollen myös uusiutuvat niissä. Konstruktivististen suuntausten mukaan kieltä ei ole olemassa ilman tiivistä yhteyttä kielen käyttöyhteyteen ja kontekstiin. Merkityksiä etsitään kontekstia tulkitsemalla. Kieli ja kielenkäyttö eivät ole sidoksissa vain vuorovaikutustilanteeseen, vaan myös niihin yhteisöihin, joissa kieltä käytetään ja joissa vuorovaikutus tapahtuu. (Luukka 2000, 151–153.) Mielenkiintoa herättää puhetaiposten osalta se, miten työntekijöiden ja asiakkaiden puhetaipovat mahdollisesti eroavat toisistaan, ja miten sosiaalityön puhetaipovat ovat muuttuneet ja muuttuvat erilaisissa ajassa tapahtuvissa murroksissa. Puheen ja vuorovaikutuksen avulla tehdään todellisuutta, jossa sosiaalityö tapahtuu.

Jatkuvat muutokset ja niiden seuraukset ihmisten elämään asettavat vaatimuksia myös sosiaalityön käytännöille. Kananon (2007, 39) mukaan oman työn vaikutusten seuraaminen ja arvioiminen on viime vuosina noussut monien ihmistyötä tekevien ammattien keskeiseksi kehittämiskohteeksi. On merkityksellistä, että työntekijöiden tekemisen ja suoritteiden rinnalla opimme seuraamaan ja kuvaamaan muutoksia, joita tapahtuu ihmisten pärjäämisessä. Sosiaalialan interventtioiden vaikutusten tutkiminen edellyttää ilmiöiden hyvää teoreettista ymmärrystä ja samaan aikaan jäsentynyttä metodista lähestymistapaa. Seurannan ja arvioinnin välineet on tehtävä itse oman ammatin luonnetta ymmärtäen ja yhdessä asiakkaan kanssa. Tarvitaan käytännön työn ja tutkimuksen tiivistä liittoa. (Eml., 39–40.)

Sosiaalityössä tavoitteena on kehittää dialogia, jossa ihmiset ovat suhteessa subjekteja ja aktiivisia toimijoita omassa elämässään. Tämä tarkoittaa myös rohkaisemista kyseenalaistamaan sekä työntekijän että omaa toimintaa. Valta ja tieto nähdään erottamattomana ja siksi valtasuhteita ja niiden vaikutusta on tutkittava reflektiivisesti myös asiakastyössä. (Healy 2000, 128–133.) Uusi asiantuntijuus näkyy sosiaalityössä vastavuoroisena kumppanuussuhteena, jolloin asiantuntijuus on horisontaalista. Kumppanuutta ei kuitenkaan synny mikäli toisen osapuolen tieto on alisteisessa asemassa. Perinteisessä hyvinvointivaltiossa nähtiin asiakkaat osittain alisteisessa asemassa, mutta kumppanuuteen ja uuteen asiantuntijuuteen perustuvissa toimintatavoissa tavoitellaan täysivaltaista kansalaisuutta ja sosiaalityön asiakkaan äänen kuulumista. (Juhila 2006, 148.) Nuorten aikuisten tuottama aineisto tässä tutkielmassa voidaan nähdä osana tämän uuden asiantuntijuuden mahdollistamista ja se on tuomassa omalta osaltaan asiakkaan ääntä kuuluville.

Dialogin näkökulmasta asiakkaat ja työntekijät luovat keskustelun käsikirjoitusta vuorovaikutuksessa, joka on yllätyksellistä ja tuo esiin koko ajan uusia vivahteita ja prosesseja.

Asiakkaan toimijuus ja aktiivisuus ovat keskeisiä prosessin kannalta. Postmoderni asiantuntijuus on neuvottelevaa asiantuntijuutta, jossa tietäjiä ovat sekä asiantuntija että asiakas. Ongelmilla on näin ollen muuttuva ja neuvottelullinen luonne staattisuuden ja ennalta määritetyn tietämisen sijaan. Vuorovaikutuksessa työntekijä asettuu kuulemaan ja reagoimaan kuulemaansa. Samalla työntekijä reflektoi kuulemaansa ja myös sitä, mitä mahdollisesti jää sanoittamatta. (Pösö 2000, 267, 272–273.) Tässä tutkielmassa on pyritty kuulemaan asiakasta ja tekemään aktiivista tulkintaa välttämättä ennalta tietämistä. Tutkielman avulla on sanoitettu asiakkaan käsitystä omasta aikuisuudestaan ja sitä, miten merkityksiä ja identiteettejä aikuisuuteen liittyen rakennetaan.

Uusien tulevaisuudenkuvien etsiminen on sosiaalityössä keskeistä. Omien voimavarojen ja mahdollisuuksien löytämiseksi on pysähdyttävä katsomaan asiakkaan tämän hetkistä toimintaa. Tähän tarvitaan tukea ja myös peiliä. Sosiaalityöntekijät kohtaavat asiakkaita erilaisissa elämän taitekohdissa, kuten juuri itsenäistymisen kynnyksellä. Sosiaalityöntekijän jatkuvana haasteena on oppia pois ongelmalähtöisestä ja ”ennalta määrätty”-ajattelusta. Sosiaalityöntekijän oma ajattelu, ennakkokäsitykset ja sen kautta toimintatavat vaikuttavat osaltaan syntyvään vuorovaikutukseen ja sen vaihtoehtoihin seurauksiin. Sanat eivät vain kerro, ne myös tekevät asioita konstruktiivisesta ajattelusta käsin nähtynä.

Tekstiä ja sen vuorovaikusta tarkastelemalla voidaan päästä käsiksi siihen, miten teksti kytkeytyy sosiaaliseen yhteisöön. Tekstillä on funktio ja sillä tavoitellaan jotakin. Tekstiin rakentuu sisään kirjoittaja ja lukija sekä heidän välisensä suhde. Teksti ei sinänsä heijasta valmista maailmaa, se tulee ennemminkin ajatella luovana tulkintana todellisuudesta. Voidaan kysyä miten teksti esittää sen, mitä se esittää ja mikä rooli ja sosiaalinen asema tekstillä voidaan nähdä olevan. (Hiidenmaa 2000, 171–175.) Tarkasteltaessa aineistoa sosiaalityön kontekstissa voidaan tehdä havaintoja vuorovaikutuksesta asiakkaan ja sosiaalityöntekijän välillä. Tekstillä voidaan nähdä tavoiteltavan oikeutusta paitsi aikuisuuteen myös asiakkuuteen ja sitä kautta tuen tarpeeseen. Kirjoitusten kautta todentuu sitä todellisuutta, jota sosiaalityöntekijän ja asiakkaan vuorovaikutuksessa on läsnä. Aineiston tekstien sosiaalista asemaa luotettavasti arvioitaessa on otettava huomioon paitsi käytännön sosiaalityön konteksti myös tutkimuksellinen ja laajempi yhteiskunnallinen konteksti.

6.4 Lopuksi

Tutkielmani voidaan diskurssianalyttisestä orientaatiosta käsin nähdä yhtenä puheenvuorona puheenvuorojen ketjussa. Diskurssit ovat aina tutkijan tekemiä tulkintoja analysoitavasta tekstistä. Tutkimustulokset tulee nähdä tutkijan luomina konstruktioina, eivätkä ne siis välttämättä laajasti yleistettävissä (Gill 2000, 180–181). Aineiston analysointi on ollut tutkimuskysymyksen ohjaamaa. Olen keskittynyt tarkastelemaan niitä kielellisiä piirteitä, jotka ovat antaneet minulle vastauksia tutkimuskysymykseeni siitä, miten nuoret aikuiset rakentavat aikuisuutta kirjoituksissaan. Tutkielman aineiston tuottaneet nuoret aikuiset ovat konstruoineet aikuisuutta kirjoittaessaan siitä. Olen löytänyt aineistosta neljä diskurssia, jotka olen nimennyt vastuu-, kehittämis-, riippuvuus- ja onnistumisdiskursseiksi. Aikuisuuden identiteetit näyttäytyvät aineistossa vastuullisen, muuttuvan ja vaativan aikuisuuden identiteetteinä. Tässä tutkielmassa ei pienestä aineistosta johtuen voitu pureutua sukupuolten välillä oleviin mahdollisiin eroihin diskurssien ja identiteettien suhteen. Yleisesti aineistosta voidaan sanoa, että miesten kirjoitukset olivat hieman lyhyempiä kuin naisten. Sukupuoli ei kuitenkaan noussut diskursseja määrittäväksi tekijäksi. Vastuudiskurssia tuotettiin selkeästi vahvimmin. Myös riippumattomuusdiskurssi oli melko vahvana kaikissa kirjoituksissa. Onnistumisdiskurssin kautta aikuisuutta tuotettiin yhdeksässä kymmenestä kirjoituksesta ja kehittämisdiskurssi oli löytävissä vastaavasti kahdeksassa kirjoituksessa.

Prosessin aikana aikuisuus on avautunut uudella tavalla nuoren aikuisen näkökulmasta ja antanut ajattelamisen aihetta erityisesti aikuissosiaalityöntekijän näkökulmasta. Reflektoinnilla on ollut keskeinen merkitys roolissani analysoijana ja tulkitsijana. Omat totutut ajattelutapani ja tapani merkityksellistää aikuisuutta ovat olleet kriittisen arvioinnin kohteena. Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa on luonnollisesti yleisesti tarkasteltava kysymystä objektiivisesta tiedosta. Tutkielma ei ole objektiivinen todellisuuden kuvaus, vaan eräs mahdollinen todellisuuden jäsentämisen tapa.

Diskurssianalyttinen tutkimus on luonteeltaan perustutkimusta, jonka arvo on tiedon tuottamisessa, ei niinkään ratkaisujen etsimisessä konkreettisiin ongelmiin (Jokinen ym. 1999, 244–245). Aineistoni sisältää kymmenen 18–25 -vuotiaan aikuissosiaalityön asiakkaan kirjoitusta. Myös pienen nuoria aikuisia edustavan joukon äänen tulkinta ja esiintuominen voidaan nähdä arvokkaana näkökulmana monialaisella tutkimuskentällä. Aikuissosiaalityön kehittämisen ja moniäänisyyden mahdollistamisen kannalta jatkotutkimusta nuorten aikuisten maailmasta tulee tehdä laaja-alaisesti. Tämä tutkielmaa voidaan siis pitää yhtenä puheenvuorona keskustelun edelleen jatkuessa.

Lähteet

- Aapola, Sinikka & Ketokivi, Kaisa (2005) (toim.) Polkuja ja poikkeamia – Aikuisuutta etsimässä. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 56.
- Alasuutari, Pertti (1999) Laadullinen tutkimus. 3. painos. Tampere: Vastapaino.
- Allardt, Erik (1982) Transition to Adulthood. Working document no. 1, Paris: Centre for educational research and innovation.
- Anxo, Dominique & Boulin, Jean-Yves (2006) The Organisation of Time over the Life Course: European trends. *European Societies* 8(2), 319–341.
- Arki, arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan ammattilaisten eettiset ohjeet (2005) Helsinki: Talentia. Ammattieettinen lautakunta.
- Arnett, Jeffrey Jensen (2007) Afterword: Aging out of care – Toward realizing the possibilities of emerging adulthood. *New directions for youth development* 2007(113), 151–161.
- Arnett, Jeffrey Jensen (2000) Emerging Adulthood. A Theory of Development from late Teens through the Twenties. *American psychologist* 55(5), 469–480.
- Aro, Jani (2011) Yhteisöllisyys ja sosiaalinen side. Teoksessa Seppo Kangaspunta (2011) (toim.) Yksilöllinen yhteisöllisyys. Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere: Tampere University Press, 35–60.
- Bauer, Martin W. & Gaskell George (2000) *Qualitative Researching with Text, Image and Sound. A Practical Handbook*. London: Sage Publications.
- Bauman, Zygmunt (2002) Notkea moderni. Suom. Jyrki Vainonen. Tampere: Vastapaino.
- Bauman, Zygmunt (2001) *Community – Seeking Safety in an Insecure World*. Cambridge: Polity Press.
- Bennet, Andy &, Cieslik, Mark & Miles, Stewen (2003) (toim.) *Researching Youth*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Brannen, Julia & Das Dores Guerreiro, Maria & Nilsen, Ann (2002) Most choices involve money: different pathways to adulthood. Teoksessa Julia Brannen & Susan Lewis & Ann Nilsen & Janet Smithson (toim.) *Young europeans, work and family. Futures in transition*. London: Routledge, 162–184,
- Brannen, Julia & Lewis, Susan & Nilsen, Ann & Smithson, Janet (edit.) *Young europeans, work and family. Futures in transition*. London: Routledge.
- Buchman, Markus c, & Kriesi, Irene (2011) Transition to Adulthood in Europe. *Annual Review of Sociology* 37(1), 481–503.
- Burr, Vivien (2003) *Social Constructionism*. London, New York: Taylor & Francis.
- Bynner, John (2005) Rethinking the Youth Phase of the Life-course: The Case for the Emergency Adulthood. *Journal of Youth Studies* 8(4), 367–384.

- Erola, Jani & Saari, Juho (2010) Epävarmuus. Teoksessa Juho Saari (2010) (toim.) Tulevaisuuden voittajat – Hyvinvointivaltion mahdollisuudet Suomessa. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 5/2010, 237–261.
- Eräsaari, Risto (2000) Elämänpolitiikan kontingenssi. Teoksessa Tommi Hoikkala & J.P. Roos (toim.) 2000 -luvun elämä. Sosiologisia teorioita vuosituhannen vaihteesta. Helsinki: Gaudeamus, 76–101.
- Eräsaari, Risto (1998) Mikä ihmeen elämänpolitiikka. Teoksessa J.P. Roos & Tommi Hoikkala (toim.) Elämänpolitiikka. Helsinki: Gaudeamus, 92–109.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Fairclough, Norman (2003) *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research*. London: Routledge.
- Fairclough, Norman (1992) *Discourse and Social Change* (6th ed.) Cambridge: Polity Press.
- Ferguson, Harry (2001) Social Work, Individualization and Life Politics. *British Journal of Social Work* 31(1), 41–55.
- Foucault, Michel (1998) Seksuaalisuuden historia. Suom. Kaisa Sivenius (alkup. 1976 & 1984). Helsinki: Gaudeamus.
- France, Alan (2007) *Understanding Youth in Late Modernity*. Berkshire: Open University Press.
- Gergen, Kenneth J. (2009) *An Invitation to Social Construction*. Second edition. London: Sage Publications.
- Gergen, Kenneth J. (2001) *Social Construction in Context*. London: Sage Publications.
- Giddens, Anthony (1991) *Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press.
- Gill, Rosalind (2000) Discourse Analysis. Teoksessa Martin W. Bauer & George Gaskell. *Qualitative Researching with Text, Image and Sound. A Practical Handbook*. London: Sage Publications, 173–189.
- Gitelson, Idy Barasch & McDermott, Dana (2006) Parents and their young adult children. *Transition to adulthood. Child welfare* 85(5), 853–866.
- Green, Lorraine (2010) *Understanding The Life Course. Sociological and Psychological Perspectives*. Cambridge: Polity Press.
- Haatanen, Kalle (2000) Yhteisöllisyys, liberalismismi ja kohtalo. Teoksessa Eija Nurminen (2000) (toim.) *Sosiaalipolitiikan lukemisto*. Helsinki: Gaudeamus, 273–303.
- Hagfors, Robert & Kananoja, Jouko (2010) Hyvän kehän teoria ja sosiaaliset mahdollisuudet. Teoksessa Heikki Hiilamo & Juho Saari (2010) (toim.) *Hyvinvoinnin uusi politiikka – johdatus sosiaalisiin mahdollisuuksiin*. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu, 107–132.
- Hall, Stuart (1999) *Identiteetti*. Tampere: Vastapaino.
- Hareven, T.K. (2000) *Families, History and Social Change: Life-course and Cross-cultural Perspectives*. Colorado: Westview Press.

- Harrikari, Timo (2008) Riskillä merkityt. Lapset ja nuoret huolen ja puuttumisen politiikassa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 87.
- Healy, Karen (2000) *Social Work Practises; Comtemporary Perspectives on Change*. London: Sage.
- Heiskala, Risto (2000) *Toiminta, tapa ja rakenne. Kohti konstruktionista synteisiä yhteiskuntateoriassa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Helve, Helena (2002) *Arvot, muutos ja nuoret*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hiidenmaa, Pirjo (2000) *Lingvistinen tekstintutkimus*. Teoksessa Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (2000) (toim.) *Kieli, diskurssi & yhteisö*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 161–190.
- Hiilamo, Heikki (2010) *Sosiaaliset ahdollisuudet*. Teoksessa Juho Saari (2010) (toim.) *Tulevaisuuden voittajat – Hyvinvointivaltion mahdollisuudet Suomessa*. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 5/2010, 211–236.
- Hiilamo, Heikki & Saari, Juho (2010) *Sosiaalisten mahdollisuuksien politiikka*. Teoksessa Heikki Hiilamo & Juho Saari (2010) (toim.) *Hyvinvoinnin uusi politiikka – johdatus sosiaalisiin mahdollisuuksiin*. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu, 13–35.
- Hiilamo, Heikki & Saari, Juho (2010) (toim.) *Hyvinvoinnin uusi politiikka – johdatus sosiaalisiin mahdollisuuksiin*. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Hockey, Jenny & James, Allison (2003) *Social Identities across the Life Course*. New York: Palgrave Macmillan.
- Hoikkala, Tommi & Roos, J.P. (toim.) (2000) *2000 -luvun elämä. Sosiologisia teorioita vuosituhannen vaihteesta*. Helsinki: Gaudeamus.
- Hoikkala, Tommi (1993) *Katoaako kasvatusta, himmeneekö aikuisuus? Aikuistumisen puhe ja kulttuurimallit*. Jyväskylä: Gaudeamus.
- Holswarth, Clare & Morgan, David (2005) *Transition in context. leaving home, independence and adulthood*. Berkshire: Open university press.
- Jetsu, Piritta (2009) *Aina ne yrittää auttaa. Sosiaalitoimiston asiakkuus työttömien ja ammattikouluttamattomien alle 25-vuotiaiden nuorten kertomana*. Tampereen yliopisto.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (toim.) (2008) *Sosiaalityö aikuisten parissa*. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (1999) *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (1993) *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino.
- Juhila, Kirsi (2008) *Aikuisuus sosiaalityössä*. Teoksessa Arja Jokinen & Kirsi Juhila (toim.) (2008) *Sosiaalityö aikuisten parissa*. Tampere: Vastapaino, 82–108.
- Juhila, Kirsi (2006) *Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat*. Tampere: Vastapaino.

Kananoja, Aulikki (2007) Sosiaalityön tulevaisuuden innovaatiot. Julkaisussa Merja Laitinen & Tarja Kemppainen (toim.) Tutkiva sosiaalityö. Näkökulmia tulevaisuuteen ja innovaatioihin. Rovaniemi: Sosiaalityön tutkimuksen seura. 29–41.

Kangaspunta, Seppo (2011) (toim.) Yksilöllinen yhteisöllisyys. Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere: Tampere University Press.

Karisto, Antti (1998) Pirstoutuvan elämän politiikka. Teoksessa J.P. Roos & Tommi Hoikkala (toim.) Elämänpolitiikka. Helsinki: Gaudeamus, 54–77.

Karvonen, Sakari & Rahkonen, Ossi (2004) Hyvinvointi eriytyy alueellisesti – kasvavatko nuorten terveydelliset erot? Teoksessa Petri Paju (toim.) (2004) Samaan aikaan toisaalla... Nuoret alueellisuus ja hyvinvointi. Nuorten elinolot vuosikirja IV. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 47, 76–83.

Kauppila, Reijo A. (2007) Ihmisen tapa oppia. Johdatus sosiokonstruktiviseen oppimiskäsitykseen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan oikeuksista ja asemasta 22.9.2000/812.

Laitinen, Merja & Kemppainen, Tarja (toim.) (2007) Tutkiva sosiaalityö. Näkökulmia tulevaisuuteen ja innovaatioihin. Talentia/ Sosiaalityön tutkimuksen seura. Sosiaalityön tutkimuksen päiviin liittyvä tutkimusliite.

Luukka, Minna-Riitta (2000) Näkökulma luo kohteen: diskurssintutkimuksen taustaoletukset. Teoksessa Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (2000) (toim.) Kieli, diskurssi & yhteisö. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 133–160.

Metsämuuronen, Jari (2005) Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Jyväskylä: Gummerus.

Myllyniemi, Sami (2009) Taitekohtia Nuorisobarometri 2009. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 97, Nuorisasian neuvottelukunta, julkaisuja 41.

Mäntysaari, Mikko & Pohjola, Anneli & Pösö, Tarja (2009) (toim.) Sosiaalityö ja teoria. Jyväskylä: PS-kustannus.

Nurminen, Eija (2000) (toim.) Sosiaalipolitiikan lukemisto. Helsinki: Gaudeamus.

Paju, Petri (2004) Johdanto – Iisalmessa on Lidl. Teoksessa Petri Paju (toim.) (2004) Samaan aikaan toisaalla... Nuoret alueellisuus ja hyvinvointi. Nuorten elinolot vuosikirja IV. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 47, 6–13.

Parker, Ian (1999) Introduction: varieties of discourse and analysis. Teoksessa Ian Parton and the Bolton Discourse Network. Critical Textwork. An introduction to varieties of discourse and analysis. Buckingham: Open University Press, 1–12.

Parton, Ian and the Bolton Discourse Network (1999) Critical Textwork. An introduction to varieties of discourse and analysis. Buckingham: Open University Press.

Parton, Nigel & O'Byrne, Patrick (2000) Constructive Social Work: toward a new practice. Basingstoke: Macmillan.

Perusturvan kasvava aukko – tulottomien kotitalouksien määrä kasvaa (2011) Tilastokeskus. http://www.stat.fi/artikkelit/2011/art_2011-05-30_004.html?s=4 Viitattu 4.3.2012

Pessi, Anne Birgitta & Seppänen, Marjaana (2011) Yhteisöllisyys. Teoksessa Juho Saari (2011) (toim.) Hyvinvointi. Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Helsinki: Gaudeamus, 288–313.

Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne (2009) Kurssi kohti diskurssia. Tampere: Vastapaino.

Pohjola, Anneli & Särkelä, Riitta (2011) (toim.) Sosiaalisesti kestävä kehitys. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.

Pohjola, Anneli & Särkelä, Riitta (2011) Tarttumapintoja sosiaalisesti kestäväan kehitykseen. Teoksessa Anneli Pohjola & Riitta Särkelä (2011) (toim.) Sosiaalisesti kestävä kehitys. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry, 299–310.

Pohjola, Anneli (2001) Nuorten myyttinen ongelmallisuus. Teoksessa Minna Suutari (2001) (toim.) Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 20, 187–204.

Pohjola, Anneli (1994) Elämän valttikortit? Nuoren aikuisen elämänkulku toimeentulotukea vaativien tilanteiden varjossa. Rovaniemi: Acta Universitatis Lapponiensis 5.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma 22.6.2011 (2011) Valtioneuvoston kanslia. Helsinki.

Pösö, Tarja (2000) Kun auttamistyö keskustellaan ja tutkimustulokset tiivistetään. Teoksessa Arja Jokinen & Eero Suoninen (toim.) Auttamistyö keskusteluna. Tutkimuksia sosiaali- ja terapiatyön arjesta. Tampere: Vastapaino, 267 – 276.

Raunio, Kyösti (2009) Olennainen sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus.

Relander, Jukka (2000) Kultainen nuoruus. Vuosituhannen vaihteen väkinäisen viriili joukkofantasia. Teoksessa Tommi Hoikkala & J.P. Roos (toim.) 2000 -luvun elämä. Sosiologia teorioita vuosituhannen vaihteesta. Helsinki: Gaudeamus, 281–303.

Roivainen, Irene (1999) Sokeripala metsän keskellä. Lähiö sanomalehden konstruktiona. Helsingin kaupungin tiedotuskeskus. Tutkimuksia 1999:2.

Roberts, Ken (2003) Problems and Priorities for the Sociology of Youth. Teoksessa Andy Bennet, Mark Cieslik & Stewen Miles (toim.) Researching Youth. Basingstoke: Macmillan, 13–28.

Roos, J.P. & Hoikkala, Tommi (toim.) (1998) Elämänpolitiikka. Helsinki: Gaudeamus.

Saari, Juho (2011) (toim.) Hyvinvointi. Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Helsinki: Gaudeamus.

Saari, Juho (2010) (toim.) Tulevaisuuden voittajat – Hyvinvointivaltion mahdollisuudet Suomessa. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 5/2010.

Saastamoinen, Mikko (2011) Intensiivistyvä yksilöllistyminen ja sosiaalisuuden muuttuvat muodot. Teoksessa Seppo Kangaspunta (2011) (toim.) Yksilöllinen yhteisöllisyys. Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere: Tampere University Press, 61–91.

Sajavaara, Kari & Piirainen-Marsh, Arja (2000) (toim.) Kieli, diskurssi & yhteisö. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

- Salonen, Reeta (2005) Milloin omaa kotiin? Aikuistumisen vastuu Suomessa ja Espanjassa. Teoksessa Sinikka Aapola & Kaisa Ketokivi (2005) (toim.) Polkuja ja poikkeamia – Aikuisuutta etsimässä. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 56, 66–99.
- Satka, Mirja, Alanen, Leena, Harrikari, Timo & Pekkarinen, Elina (2011) (toim.) Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta. Tampere: Vastapaino.
- Satka, Mirja & Pohjola, Anneli & Rajavaara, Marketta (2003) (toim.) Sosiaalityö ja vaikuttaminen. Jyväskylän yliopisto SoPhi 76. Jyväskylä
- Settersten Jr., Richard A (2005) Navigating the New Adulthood. *Futurist* 42(2), 21–28.
- Shanahan, Michael J. (2000) Pathways to Adulthood in Changing Societies: Variability and Mechanism in Life Course Perspective. *Annual Review of Sociology* 26(1), 667–692.
- Siitonen, Juha (1999) Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta.
- Silverman, David (2004) *Qualitative Research. Theory, Method and Practice*. London: Sage Publications.
- Sosiaali- ja terveysministeriö (1999) Sosiaalityön selvityshankkeen seurantaryhmän muistio. Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 1999:27. Helsinki.
- Suoninen, Eero (2001) Miten tutkia moniäänistä ihmistä. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Suutari, Minna (2002) Nuorten sosiaaliset verkostot palkkatyön marginaalissa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 26.
- Suutari, Minna (2001) (toim.) Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 20.
- Viinämäki, Olli-Pekka (2008) Julkisen sektorin arvoympäristön kompleksisuus. Tutkimus julkisten organisaatioiden arvojen, johtamisteorioiden ja arvojohtajuuden erityisyydestä. *Tutkimuksia* 283. Vaasa: Vaasan yliopisto.
- Westberg, Annika (2004) Forever young? Young People's Conception of Adulthood: The Swedish Case. *Journal of Youth Studies* 7(1), 35–53.
- Wodak, Ruth & Krzyzanowski, Michal (2008) *Qualitative Discourse Analysis in the Social Sciences*. Palgrave Macmillan

Liite 1

KIRJOITUSPYYNTÖ

Teen pro gradu-tutkielmaa Tampereen yliopiston yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikössä. Pääaineeni on sosiaalityö. Tutkin nuorten aikuisten käsityksiä aikuisuudesta ja siihen liittyvää tuen tarvetta aikuistuvan nuoren näkökulmasta. Tutkimuksen ohjaajanani toimii Tampereen yliopiston lehtori, YTT Arja Jokinen.

Pyydän sinua osallistumaan tutkimukseni tekemiseen kirjoittamalla vapaamuotoista tekstiä omasta elämästäsi ja ajatuksistasi liittyen **aikuistumiseen**. Voit kertoa toiveistasi ja todellisuudesta, pettymyksistä ja onnistumisista itsellesi sopivalla tavalla. Kirjoituksen pituus ja ulkoasu eivät ole oleellisia, tärkeintä on, että oma äänesi ja kokemuksesi tulevat tekstin kautta kuuluville. Osallistuminen on luonnollisesti vapaaehtoista, eikä osallistuminen tai osallistumatta jättäminen vaikuta mitenkään mahdollisesti tarvitsemiisi aikuissosiaalityön palveluihin.

Liitä kirjoitukseesi nimesi, asumismuotosi, ikäsi ja mahdollinen opiskelualasi tai ammattisi. Halutessasi voit lähettää kirjoituksesi nimimerkillä, mutta myös nimimerkillä kirjoittaessasi laita alkuun tiedot iästä, asumismuodosta, sukupuolesta ja opiskelusta tai ammatista. Tekstin pituudella ei ole alarajaa, eikä ylärajaa. **Kirjoituksista ei makseta palkkiota, mutta kaikkien osallistuneiden kesken arvotaan 50 euron arvoinen lahjakortti paikalliseen tavarataloon. Liitä tekstisi yhteyteen yhteystietosi (puhelinnumero tai sähköpostiosoite) mikäli haluat osallistua arvontaan.** Kirjoituksia ei palauteta takaisin kirjoittajille.

Tutkimustulosten yhteydessä kirjoituksista julkaistaan tekstiotteita. Julkaistavista otteista muutetaan henkilönimet ja muut välittömän tunnistamisen mahdollistavat seikat tai tekijät (kuten koulut, työpaikat jne.) toisiksi. Kirjoituksia käytetään aineistona vain tässä tutkimuksessa.

Lähetä kirjoituksesi **palautuskuoressa tai sähköisesti osoitteeseen airi.raitaranta@uta.fi**

Ystävällisin terveisin

Airi Raitaranta

KIRJOITUSPYYNNÖN LIITTEENÄ LÄHETETYT KYSYMYKSET

Kysymykset:

1. Millä tavalla aikuisuus ja nuoruus mielestäsi eroavat toisistaan?
2. Mistä tietää olevansa aikuinen?
3. Mitä aikuisena oleminen merkitsee sinulle?
4. Miten sinä kuvaisit aikuisena olemista, mitä se on?

Jatka lausetta omin sanoin

Aikuisena olemisessa on parasta se, että...

Tunnen itseni aikuiseksi, koska...

En aina oikein tunne itseäni aikuiseksi, koska...

Olen tarvinnut tukea...

Tulen ehkä vielä tarvitsemaan tukea...

Haluan vielä sanoa, että...